

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې او د ساینس د مرکز معیشت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف عمومي ریاست

اسلامي ښوونه او روزنه اتم ټولګی

۱۳۹۰ اسلامي ښوونه او روزنه اتم ټولګی

Ketabton.com

د رسمي کتابونه د پوهنې په وزارت پرمخ لاس ته راځي،
په بازار کې یې اغېزمنه او خړڅوڼه په کلکه منع ده
له سره څرګندولو سره قانوني چلند کېږي.

د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د
روزنې او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو
د تالیف عمومي ریاست

اسلامي ښوونه او روزنه

اتم ټولگی

الف

ليکوالان:

نعمت الله محمودي.
حبيب الله فوزي.
مولوي عبد الصبور عربي.
فضل الله نيازي
رقيب الله ابراهيمي.

علمي او مسلکي اديتوران:

- دکتور محمد يوسف نيازي
- نور الله صافي
- محمد آصف کوچي
- فيض محمد عثمانی
- قيام الدين كشاف

د ديني ، سياسي او فرهنگي کمیټه:

دکتور محمد يوسف نيازي
حبيب الله راحل د پوهنې وزارت سلاکار.

د څارنې کمیټه:

- دکتور اسدالله محقق، د تعلیمي نصاب د پراختیا، د بنوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معین.
- دکتور شېر علي ظریفی، د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې مسؤل.
- د سر مؤلف مرستیال عبدالظاهر گلستاني د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی رئیس.

کمپوز:

رقيب الله ابراهيمي
چيزاين:
عنایت الله غفاری

٢٠

ملي سرو د

دا عزت د هر افغان دی	دا وطن افغانستان دی
هر بچی یې قهرمان دی	کور د سولې کور د توري
د بلوڅو د ازبکو	دا وطن د ټولو کور دی
د نرګمنو د تاجکو	د پښتون او هزاره وو
پامیریان، نورستانیان	ورسره عرب، گوجر دي
هم ایماق، هم پشه یان	براهوي دي، قزلباش دي
لکه لمر پر شنه اسمان	دا هیواد به تل خلیږي
لکه زړه وي جاویدان	په سینه کې د اسیا به
وایو الله اکبر وایو الله اکبر	نوم د حق مو دی رهبر

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزير پينام گرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختگ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکى دى چې د معاصر علمي پرمختگ او ټولنې د اړتياوو له مخې رامنځته کېږي. څرگنده ده چې علمي پرمختگ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم علمي او رضنده انکشاف ومومي، البته نه بنياني چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظريو او هيلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دى، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتيب شوى دى. علمي گټورې موضوعگانې، پکې زياتې شوې دي. د زده کړې په بهير کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدرسي پلان برخه گرځېدلي ده.

هيله من یم دا کتاب له لارښوونو او تعليمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د ميتودونو د کارولو له لارې تدریس شي او د زده کوونکو ميندې او پلرونه هم د خپلو لویو او زامنو په پاکيفيته ښوونه او روزنه کې پرله پسې ګډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هيلې ترسره شي او زده کوونکو او هېواد ته ښې برېاوې ورپه برخه کړي.

پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ گران ښوونکي د تعليمي نصاب په رضنده پلي کولو کې خپل مسؤليت په رښتوني توگه سرته رسوي.

د پوهنې وزارت تل زيار کاږي چې د پوهنې تعليمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دين له بنسټونو، د وطن دوستۍ د پاک حس په ساتلو او علمي معيارونو سره سم د ټولنې د څرگندلو اړتياوو له مخې پراختيا ومومي. په دې توگه کې د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظريو او رضنده وړاندیزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تاليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې د دې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې يې مرسته کړې، له ملي او نړيوالو درنو مؤسسو او نورو دوستو هېوادونو څخه چې د نوي تعليمي نصاب په چمتو کولو او تلوين او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې يې مرسته کړې ده، مننه او درناوى کوم.

ومن الله التوفيق
فاروق وردگ

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

لړلیک

۱	د ونو کښولو او کښت کولو ارزښت	لومړی لوست
۵	په پلورلو کې رښتیا وياړ	دويم لوست
۹	د گاډنډۍ حقوق	درېم لوست
۱۲	گاډنډۍ ته د تکليف رسولو گناه	څلورم لوست
۱۵	کڼه لويه گناه ده	پنځم لوست
۱۸	د مور او پلار حقوق	شپږم لوست
۲۱	د مور حق	اووم لوست
۲۴	په اسلامي شريعت کې معاملات	اتم لوست
۲۶	د بيعي فقهي اصطلاحات	نهم لوست
۲۸	د بيعي د فقهي اصطلاحاتو ادامه	لسم لوست
۳۱	د بيعي د فقهي اصطلاحاتو ادامه	يوولسم لوست
۳۳	بيع	دولسم لوست
۳۵	د بيعي شرطونه	ديارلسم لوست
۳۹	د بيعي دوولونه	خوارلسم لوست
۴۱	د بيعي دوولونو دوام	پنځه لسم لوست
۴۳	خيار شرط (د خيار شرط تعريف او احکام ټي)	شپاړلسم لوست
۴۵	خيار رؤيت	اوولسم لوست
۴۷	خيار عيب	اتلسم لوست
۴۹	منعه شوي بيعي (راطله بيعه)	يوولسم لوست
۵۱	ښکاره بلنه	شللم لوست
۵۴	د حق دعوت له اورېدو څخه د مکې مکرمې د زيارينو منع کول	يوولسم لوست
۵۷	د مخالفينو لخوا د دعوت د خپرېدو مخنيوی	دوه وېشتم لوست
۵۹	ابو طالب ته د قرېشو د پاډوي لېږدول	دروېشتم لوست
۶۲	د حبشي په لور هجرت	څلروېشتم لوست
۶۵	د حبشي د مهارجريتو پر خلاف د قرېشو دسيسه	پنځه وېشتم لوست
۶۹	د حمزه (رض) د اسلام راولړل	شپروېشتم لوست

۷۱	د عمر رضی اللہ عنہ مسلمانیل	او وینتم لوست
۷۵	هر او خیز پر یکن	اته وینتم لوست
۷۹	د غم کال (عام الحزن)	نهه وینتم لوست
۸۱	طایف ته د رسول الله ﷺ د سفر تفصیل	دیر شم لوست
۸۵	د عقی لومړۍ بیعت	یو دیر شم لوست
۸۹	د عقی دویم بیعت	دوه دیر شم لوست
۹۳	ظلم تور تم او تباري دي	درې دیر شم لوست
۹۵	د نرم خوی فضیلت	څلور دیر شم لوست
۹۸	نغم او حوصله	پنځه دیر شم لوست
۱۰۱	بد خوږونه	شپږ دیر شم لوست
۱۰۵	د تیر لوست د حدیث شریف پاتې برخه	اووه دیر شم لوست
۱۰۷	نښه یې توکي	اته دیر شم لوست
۱۱۰	فاسده بیعه	نهه دیر شم لوست
۱۱۲	مکروهه بیعه	څلورینتم لوست
۱۱۵	اقاله	یو څلورینتم لوست
۱۱۷	د مراحمې بیعه	دوه څلورینتم لوست
۱۱۹	د تولي بیعه	درې څلورینتم لوست
۱۲۱	ربا (سود)	څلور څلورینتم لوست
۱۲۳	قرض	پنځه څلورینتم لوست
۱۲۶	د صرف بیعه	شپږ څلورینتم لوست
۱۲۸	د سلم بیعه	اووه څلورینتم لوست
۱۳۱	رهن، اګروي	اته څلورینتم لوست
۱۳۴	اجاره	نهه څلورینتم لوست

لوهډی لوست

د ونو کینولو او کښت کولو ارزښت

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
«مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ أَوْ يَنْزِعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ طَيْرٌ أَوْ إِنْسَانٌ أَوْ بَهِيمَةٌ إِلَّا
كَانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةٌ» متفق عليه

د راوي پيژندنه:

د دې حديث شريف د راوي نوم حضرت انس رضي الله عنه او د پلار نوم يې مالک انصاري دی د
پيغمبر ﷺ په کور کې لوی شوی او پوره لس کاله يې د پيغمبر ﷺ خدمت کړی دی، د فقهاو
او مجتهدينو اصحابو له جملې څخه گڼل کېږي پيغمبر ﷺ ورته د اوږده عمر، په مال کې
د برکت او جنت ته د تللو دعا کړې ده، له همدې امله يې د نورو اصحابو په پرتله د نبي
کریم ﷺ څخه زيات احاديث راويت کړي دي. نوموړي د هجرت په ۳۹ کال د بصري په ښار
کې وفات شوی دی.

د کلمو معنا:

۱. يَغْرِسُ:	ونې کينوي
۲. غَرَسًا:	کينول
۳. يَنْزِعُ:	کښت کوي
۴. طَيْرٌ:	الوتونکي مرغله
۵. بَهِيمَةٌ:	څاروی

د حدیث شریف معنا:

له حضرت انس رضی الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبر ﷺ وفرمایل: څوک چې ونې کینړي او یا کښت وکړي او بیا له دغې ونې او کښت څخه مرغه یا انسان او یا څاروی وخوري په رښتیا چې دغه ټول ورته صدقه گرځي او ثواب یې ورکول کېږي.

د حدیث شریف حکمت:

د زیات شمیر ژوو ژوند کرهڼې او زراعت پورې تړلی دی، او بې له شکه هر ډول کرهڼه او زراعت د انسان په پالنښت او د هغه د ژوند د چاپیریال په ښکلا کې اغیزه لري. هوا صافوي، د سیلابونو او زلزلو په وړاندې ځمکه له خرابوالي څخه ساتي. زمور د ژوند فضا پاکه او زرغونوي، ضرر رسونکي گازونه لکه کاربن ډای اکساید جذبوي او اکسیجن تولیدوي.

هر ډول میوې دانې چې زمور د لومړنیو اړتیاو څخه دي د کرکېلي له لارې په لاس راځي کرکېلي ته پاملرنې او له ځمکو څخه لازمو گټو پورته کولو په نړۍ کې یې شمیره تملدونو نه زیږولي دي. او نن هم چې کومو هیوادونو کرهڼې او مالدارۍ ته شا کړې د لوړې له خطر او د ژوند د چاپیریال د ککړتیا او د سیلابونو او د ځمکو د ښویدلو له گواښ سره مخامخ دي څرنگه چې کرڼه او د فضا شینوالي د تمدن له اړینو بیلگو څخه دي نولدي امله د پیغمبر ﷺ په تعلیماتو کې ځانگړی مقام لري.

زده کوونکي دي په ډليزه توگه د ونو کښنو لو د گټو په اړه بحث وکړي.

د حدیث شریف گټې:

۱. **د چاپیریال ساتنه:** د ژوند لپاره غوره چاپیریال هماغه دی چې خورا سمسور وي. ښکېلې اوبه او پاکه هوا ولري او د ټولو ساکینو د ژوند کولو لپاره چې یو د بل د ژوند د اړتیاوو پوره کونکي دي برابر وي، دغه ډول چاپیریال هغه وخت جوړېدای شي چې په ونو او کښتونو سمسور وي او سمسورتیا ته یې ځانگړې پاملرنه وشي.

۲. **د ونو کښېنولو ارزښت:** نیلاگيو کښېنولو او کرنې ته پاملرنه د موجوده معاصرې زمانې غوښتنه نه ده بلکې اسلام لاله پخوا په فکري او عملي لحاظ دغه مهم او اړین کار ته ځانگړې پاملرنه کړې او د اسلام له پیل څخه یې ورباندې ټینگار کړی دی.

۳. **د کرنې اهمیت:** کرنه د ژوند د تامین او د لوړې او بې کارۍ سره د مبارزې تر ټولو مهمه لار او د تمدن غوره بېلگه ده ځکه پیغمبر صلی الله علیه وسلم مسلمانانو ته ځانگړې دستورونه ورکړي تر څو د ونو او کښتونو د له منځه وړلو څخه ځان وژغوري او د ساتلو هڅه یې وکړي.

۴. **نورو ته د خیر رسول:** مسلمانان باید داسې کارونه وکړي چې خیر یې یوازې بندگلو ته نه بلکه ټولو ساکینو ته ورسېږي او لدې لارې د ثواب مستحق وگرځي.

۵. **د غذايي توکو برابرول ثواب لري:** څرنگه چې یو انسان ته د غذا برابرول ثواب لري همدا رنگه د یو الوتونکي او یا ژوي له پاره یې برابرول هم ثواب لري.

۶. **د ونو کښېنول تل پاتې صدقه ده:** د ونو کښېنول او کرنه داسې یوه صدقه ده چې تر څو ونه او یا کښت موجود وي، کروونکي لپاره به یې ثواب وي.

زده کوونکي دې دوه ډلې شي او د چاپیریال د ساتنې په باره کې دې سره بحث وکړي.

ارزونہ

۱. د حدیث شریف راوی معرفی کریں۔
۲. د حدیث شریف لنہوہ معنایان کریں۔
۳. د حدیث شریف گتھی ذکر کریں۔

کورنی دندہ

۱. د غہ حدیث لہ معنا سرہ حفظ کریں۔
۲. د چلیپر یال خبر اوبلو د ضررونو پہ بارہ کي يوه لنہوہ مقالہ وليکيں۔

دويم لوست

په پلورلو کې رښتيا ويل

عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِطَعَامٍ وَقَدْ حَسَنَهُ صَاحِبُهُ فَأَدَّخَلَ يَدَهُ فِيهِ فَأَإِذَا طَعَامٌ رَدِيءٌ فَقَالَ ((بِعْ هَذَا عَلَى حِدَةٍ وَهَذَا عَلَى حِدَةٍ فَمَنْ غَشَيْنَا فَلَيْسَ مِنَّا)). متفق عليه.

د راوي پېژندنه

د دې حديث شريف راوي عبد الله رضي الله عنه د حضرت عمر بن خطاب رضي الله عنه زوی د قريشو له قبيلې څخه دی. په کوچنيوالي کې يې ايمان راوړ او له خپل پلار سره يې مدينې منورې ته هجرت وکړ د فقهاو او علماء اصحابو له جملې څخه دی.

د کلماتو معنا:

۱. حَسَنٌ: ښائسته کړی بې و
۲. رَدِيءٌ: خراب
۳. بِعْ: وپلور
۴. غَشَيْنَا: څوک چې له مونږ سره دوکه وکړي
۵. فَلَيْسَ مِنَّا: له مونږ څخه نه دی.

د حدیث شریف معنا:

د عبدالله ابن عمر رضی اللہ عنہ څخه روایت دی چې یوه ورځ پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم د علي د پلورونکي تر څنګ تیریده پلورونکي (ښې او وچې دانې د درمند له پاسبه او د خلکو مخې ته اچولې وې ولې لمدې او خرابې دانې یې ترې لاندې کړې وې) پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم خپل لاس مبارک ورلاندې کړوږي لیدل چې لمدې او خرابې دانې یې لاندې پټې کړي دي نو ورته یې وفرمایل:

بڼه غله بيله او خرابه بيله وپلوره او یوه شه چې څوک مونږ ته دوکه راکوي له مونږ (مسلمانانو) څخه نه دی.

د حدیث شریف حکمت:

د نورو د مال د لاس ته راوړلو په مقصد دوکه کول او خلک غولول له هغو ناوړو خویونو څخه دي چې د خلکو ترمنځ د دښمنۍ، تخم شیندې د اړیکو د خرابوالي او جگړو لامل ګرځي او د بې باورۍ، فضا را منځ ته کوي.

د وگړو مال، وخت او ابرو ته خورا زیان اړوي اقتصادي چارې کمزورې کوي د راکړې ورکړې اخلاق او د سوداګرۍ کار او بار خرابوي.

او که چیرې له صداقت څخه کار واخستل شي او سوداګران ښه سامان راوارد کړي او د خپل مال د عیب په ښکاره کولو یې په مناسب قیمت وپلوري نو الله تعالي به یې د خپلو بندګانو په زړونو کې ګران او په ځان او مال کې برکت واچوي، خلک به د دوکې، فریب او زیان منی له تښتیدو خلاص شي او په یو بل به د باور او اعتماد په فضا کې ژوند وکړي.

فعالیت

په معاملاتو او سوداګرۍ کې دوکه او فریب څنګه منځ ته راځي؟

د حدیث شریف گټې:

۱. **د بازار کټوول:** لازمه ده چې د سوداګرۍ او تجارتي کړنو څارنه وشي، پکار ده چې چارواکي د بازار څارنه وکړي او د اخلاقو له پلوه کمزوري او فرصت غوښتونکي کسان پرې نږدې چې د چل، دوکې او فریب له لارو خلکو ته زیان ورسوي.

۲. **د معاملو سپېڅلتیا:** هر مسلمان سوداګر مکلف دی چې ښه او بد جنس جلا ویلوي او د خپل جنس اوصاف په څرګند ډول بیان کړي.

۳. **فریب او دوکه بد ګڼل:** اسلام چې د عدالت، انصاف، رښتینولۍ او امانتدارۍ د دین دی له فریبکار او هغه انسان څخه چې ټولنیزې اړیکې خرابوي او د ښمنیو لامل ګرځي دومره کرکه لري چې هغه د کاملو مسلمانانو له جملې څخه نه بولي او دا اعلاني چې خلک دي د ده دغه ناوړه عمل اسلام ته نه منسوبوي.

۴. پر شفافیت او رښتینولۍ ولاړ اقتصاد:

د ټولنې اقتصاد هغه وخت ښه پرمختګ کولای شي چې د مالونو تبادله او ګټه د دواړو خواوو پر مصلحتونو ولاړه وي او معامله په پاک ډول د انصاف څخه په ډکه فضاء د دواړو خواوو په کامل رضایت او خوښۍ سرته ورسېږي. دا ښکاره خبره ده چې په دوکه او چل ول باور او صداقت له منځه ځي او کوم لوری چې دوکه یې خوړلې وي هېڅکله خوښ او راضي نه وي.

له دې امله لازم دي چې د ټولنې ټول وګړي د دوکې او فریب څخه ځانونه وساتي او نور هم د دوکې او فریب له ضررونو څخه خبر کړي.

ارزونہ

۱. د عبد اللہ ابن عمر رضی اللہ عنہ ژوند په لنډ ډول بیان کړئ.
۲. دوکه په ټولنه کې کومې ناوره پیلې رامنځته کوي؟ واضح یې کړئ.
۳. د حدیث شریف له ګټو څخه درې ګڼې ولیکئ.
۴. لاندې کلمې معنا کړئ.
  - أ. حَسَنَه
  - ب. فَادَخَلْ يَدَه
  - ج. فَمِنْ غَشَا

کورنۍ دنده

۱. دغه عبارت حفظ کړئ (فَمِنْ غَشَا فَلَيْسَ مِنَّا)
۲. د لاندې عنوانونو څخه یو عنوان خوره او د هغه په هکله یوه مقاله ولیکئ چې له پښتو کرښو څخه کمه نه وي:
  - آ- په معاملو کې د فریډکاري ضررونه.
  - ب- په ټولنیز ژوند کې د دوکې ضررونه.
  - ج- په ازموینه کې دوکه (نقل) کول.

دریم لوست

د گاونډي حقوق

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (مَا رَأَى جَبْرِيلَ يُوَصِّي بِالْخَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورِيهِ) (متفق عليه)

د راوي پېژندنه:

په وړاندېني لوست کې پېژندل شوی دی.

د کلماتو معنا:

۱. مَا رَأَى: تل.
۲. الْخَار: گاونډی
۳. ظَنَنْتُ: گومان مې وکړ.

د حديث شريف معنا:

له حضرت عبدالله ابن عمر رضي الله عنه څخه روايت دی چې پيغمبر ﷺ وفرمايل: تل به جبرئيل عليه السلام (د الله تعالی له لوري) ماته د گاونډي په هکله توصيه کوله ترډې چې ما فکر وکړ چې په ميراث کې به ورته برخه ورکړي (يعني د يو چا له مړينې وروسته به يې گاونډی هم د نورو وراثتو په څير د مړي له مال څخه برخه اخلي).

د حديث شريف حڪمت:

انسان په خپل ژوند کې د مور، پلار، او لادونو او دوستانو څخه سربېره د ګاونډيو سره هم ځانګړې اړيکې لري د دغو اړيکو ښه والی او بد والی په اخلاقو باندې زياته اغيزه لري.

تر ټولو لومړی هغه څوک چې په ضم او ښادۍ کې زموږ پر شاوخوا را ټولېږي هغه ګاونډيان دي. که د چا اړيکې د خپلو ګاونډيانو سره نېکې وي له ډيرو خواو څخه به په امن او ډاډ کې وي او د هغوی له تجربو او فضايلو څخه به ګټه اخلي.

او د ګاونډيانو سره د اړيکو د خړېدو په صورت کې به انسان له هر لوري د خطر احساس کوي او يو د بل له ليدلو څخه به ګرکه کوي او ډير ژر به بې ځاني، مالي او رواني ډاډ له منځه ولاړ شي.

له ګاونډيو سره د اړيکو ښه والی په خپلو کې د حقوقو د رعايت کولو پورې تړاو لري بڼۀ پيغمبر ﷺ په دې او نورو ډيرو احاديثو کې د ګاونډي مقام او منزلت په خورا ټاکندي اسلوب سره بيان کړی دی.

څرنگه کولی شو د خپلو ګاونډيانو حقوق پر ځای کړو؟ د دې سوال ځواب په ډله ييز ډول ورکړی.

د حديث شريف گټې:

- د وارث پر ځای د ګاونډي دريدل:** ګاونډی هغه چاته راښي چې ستاسې په شاوخوا کې اوسېږي، اسلام د ګاونډي حقوقو ته دومره پاملرنه کړې ده چې ګاونډی سره د دې چې ميراث نشي ورای خو د ټولنيزو حقونو له پلوه له هغه چا سره چې ميراث وړې برابر دی.
- د ګاونډي پر حقوقو زيات ټينګار:** د اسلام ګران پيغمبر ﷺ جبرئيل ﷺ د الله تعالی په امر ما ته تل د ګاونډي په حق کې توصيه او لارښوونه کوله.
- له جبرئيل عليه السلام سره د پيغمبر ﷺ اړيکې:** جبرئيل ﷺ د ملائکو له جملې څخه هغه ملائکه ده چې پيغمبر ﷺ ته به يې وحې راوړله، او د دېني کارونو په زده کړه کې يې د پيغمبر ﷺ ملګرتيا کوله.
- ګاونډي ته د هر ډول تکليف له رسولو څخه ځان ساتل:** که چېرې انسان د ګاونډي سره مرسته نشي کولای نو لږ تر لږه ګاونډي ته له ضرر رسولو څخه بايد وګرځي، په بل حديث

شريف ڪي راڻي دي: (هغه ڪس ڪامل مسلمان نه ٿي ڇي د هغه ڳاڙهي د ده له ضرر ڇڻه په امن ڪي نه وي).

۱- لائڊي ڪلمي معنائڪي:

۱. مَا زَالَ
۲. يُوَصِّتِي
۳. طَائِفَتٌ
۴. سَيُورِيه
۲. د حديث شريف اجمالي معنا وياست.
۳. د حديث شريف گچي وياست.

۱. د پورتنلي لوست حديث شريف له معنا سره حفظ ڪړي.
۲. د لائڊي موضوعاتو څڻه په يوه موضوع ڪي يوه مقاله وليکي ڇي له شپږو ڪرڻو څڻه ڪمه نه وي.
- آ- د ڳاڙهي حقوق.
- ب- ڳاڙهي ته د ضرر رسولو ډولو نه.
- ج- ڳاڙهي ته د ضرر نه رسولو څرنگوالي.

خلورم لوست

گاوندې ته د تکليف رسولو گناه

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ قَالُوا: وَمَا ذَاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: الْجَارُ لَا يَأْمَنُ جَارَهُ بَرَأْفَةً. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا بَرَأْفُهُ؟ قَالَ: شَرٌّ.) مسند احمد

د راوي پيژندنه:

نوم يې عبدالرحمن د صخر دوسي زوی او په ابوهريره رضي الله عنه باندې شهرت لري. د هجرت په اووم کال يې مدينې ته تشریف راوړ او د رسول الله ﷺ ملتيا يې خوره کړه پيغمبر ﷺ ورته د احاديثو د حفظ د عا وکړه، چي له برکته يې د نورو اصحابو په پرتله زيات شمير احاديث له رسول الله ﷺ څخه روايت کړي دي او د هجرت په ۷۵ کال وفات شو.

د کلماتو معنا:

- ۱- لَا يُؤْمِنُ: د پوره ايمان خاوند کيداي نشي.
- ۲- الْجَارُ: گاوندی.
- ۳- بَرَأْفَةٌ: د هغه له ضرر څخه.

د حديث شريف معنا:

له حضرت ابوهريره^{رضي الله عنه} څخه ورايت دی چې پيغمبر^ﷺ وفرمايل: په الله تعالى قسم چې مؤمن نه دی په الله تعالى قسم چې مؤمن نه دی په الله تعالى قسم چې مؤمن نه دی.

ورته وويل شول، څوک؟ يا رسول الله. پيغمبر^ﷺ وويل: هغه څوک چې گاونډی يې له شر څخه په امان کې نه وي.

د حديث شريف حکمت:

ټولنه د وگړو، کورنيو، کليو او ښارونو څخه جوړېږي، که چېرې د کورنيو او کليو وگړي ټولنيز آداب مراعات کړي او کوشنېن وکړي چې هېچا ته يې کوم ضرر ونه رسېږي په ځانگړي ډول هغه چا چې ورسره گاونډيتوب لري که هغه د کور او کلي گاونډی وي او که د دفتر يا د کار د ځای څخه چې دغه ټول گاونډيان شمېرل کېږي په دې صورت کې هېڅکله په ټولنه کې کومه ستونزه نه پيدا کېږي او که چېرې پيدا هم شي ډېر زړ حل کېږي، په همدې بناء د اسلام مقدس دين د گاونډي احترام لازم گرځولی دی او هغه ته يې له ضرر رسولو څخه منع کړې ده.

د حديث شريف گټې:

۱. گاونډي ته ضرر رسول خورا لويه گناه او حرام کار دی، ځکه چې پيغمبر^ﷺ پدې هکله سخت وعيد فرمايلي دی او د زيات ټينگار په خاطر يې د الله تعالى په پاک نوم درې ځلې قسم ياد کړ او وېې فرمايل: ((وَاللّٰهُ لَا يُؤْمِنُ وَاللّٰهُ لَا يُؤْمِنُ لَا يُؤْمِنُ...)) چې دا گاونډي ته د ضرر رسولو د گناه په ډېر والي ښکاره دلالت کوي. سوره لېي چې د ((لَا يُؤْمِنُ)) عبارت ښيي د مسلمان څخه د ايمان نفې کوي، خو د دې لپاره چې خلک څوک د گناه په کولو کافر و نه گڼي علماء د دې عبارت معنا داسې کوي: (د کامل ايمان خاوند نه دی). بيا هم د حديث شريف د نص څخه څرگنده معلومېږي چې گاونډي ته ضرر رسول خورا لويه گناه ده.

۲. نورو ته د دې گناه والي بيانول: ځينې خلک چې د دې گناه له لوی والي څخه خبر نه وي، گاونډيانو ته په ضرر رسولو کې کومه ځانگړې پاملرنه نه کوي، په همدې بناء لازم دي چې د دې گناه لوی والی او خطر خلکو ته په ډاگه او بيان کړل شي، او که چېرې خلک د دې گناه له لوی والي څخه خبر شي نو ارو مړو به ورڅخه ډډه وکړي.

په ټولگي کې په گروبي شکل ګاونډي ته د ضرر او تکلیف رسولو ځينې مثالونه ووياست.

- ۱- حديث شريف راوي څوک دى؟ په لښه ډول يې څرګند کړئ.
- ۲- د ګاونډيو ځينې حقوق بيان کړئ.
- ۳- لاندې کلمې معنا کړئ.
- أ- لَا يُؤْمَرُ:
- ب- النَّحَارُ:
- ج- بَوَائِقُهُ:

کوم شيان د ګاونډي د ضرر او تکلیف لامل گرځي پدې اړه پنځه کرښې مقاله وليکئ.

پنځم لوست

کینه لویه گناه ده

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (يَاكُمْ وَالْحَسَدَ فَإِنَّ
الْحَسَدَ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ.) رواه أبو داود.

د راوي پيژندنه:

دغه رواي په وړاندي لوست کې پېژندل شوی دی.

د کلماتو معنا:

- ۱- الْحَسَدُ: له نورو څخه د نعمت د زوال هيله.
- ۲- يَاكُمْ: ځان وساتي.
- ۳- يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ: ښېگڼې خوري (له منځه يې وړي).
- ۴- الْحَطَبُ: لرگي.

د حديث شريف معنا:

له ابو هريره رضي الله عنه روايت دی چې نبي کریم ﷺ وفرمايل: د کينې له بيمارۍ څخه ځان وساتئ ځکه چې کينه کول د سړي نیک عمل خوی (داسې له منځه وړي) لکه اور چې لږگي سوزوي او له منځه بې وړي.

د حديث شريف حکمت:

د اسلام سپېڅلي دين مسلمانانو ته په مينې، وړور گلوۍ، مرستې او يووالي امر کړی دی. او له هر هغه څه چې د اړيکو د زيانمنېدو او ورته د ضرر رسولو لامل گرځي منع کړي دي. دا چې کينه او حسد د بدگوښه، کرکې، ازار او تکليف رسولو اصلي عامل دی پيغمبر ﷺ په کلکه ورڅخه منع فرمايلي ده.

حسد څه ته وايي:

حسد دا دی چې يو څوک د نورو د نعمتونو د زوال هيله کوي او پر نورو بې د خدای احسان نه لورېږي.

غېطه څه ته وايي:

غېطه دي ته وايي چې يو څوک د نورو د نعمت په څير ځانته هم د هماغسې نعمت هيله کوي او د نورو د نعمت زوال نه خواړي چې دا يو نیک او جانر کار دی.

د حسد ضررونه:

آ- حسد مينه، وړور گلوۍ او ښېگڼې چې ايماني غوښتنې دي له منځه وړي او پر نورو د ظلم او تېري لامل گرځي.

ب- حسد د حسد کونکي د زړه ناوړتيا څرگندوي ځکه چې دی هغه څه چې ځان ته بې خوښوي نورو ته بې نه خوښوي.

ج- حسد انسان نا اراموي، ځکه چې حسد کونکی هميشه په دې اندېښنه کې وي چې هغه فلاقي ته ولې دومره نعمتونه ورکړل شوي دي او ماته نه دی راکړل شوي، هغه تل د نورو د هوساينې او د ځان د محروميتا سوچونه کوي.

فعالیت

د حسد او کینې خټینې نور ضررونه په ګوته کړئ.

د حدیث شریف ګټې:

- ۱- د حسد حرام والی: پیغمبر ﷺ په خورا سخت اسلوب له کینې کولو څخه منع کړې ده.
- ۲- حسد نیکي له منځه وړي: حسد برسيره پردي چې لویه ګناه ده د حسد کونکي نورې نیکې هم له منځه وړي.

ارزونه

لاندې کلمې معنا کړئ:

- ۱- أ. إِيَّاكُمْ: بِأَكْلِ الْحَسَنَاتِ:
الْحَطْبِ:
- ب. حسد تعریف او له غیبي سره یې توپیر واضح کړئ.
- ۲- د حسد ضررونه بیان کړئ.
- ۳-

کورنۍ دنده

- ۱- د لوست حلېت شریف له معنا سره حفظ کړئ.
- ۲- د حسد ضررونه ولیکئ.

شیرم لوست

د مور او پلار حقوق

عن عبد الله بن عمرو ، قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : «رضا الله في رضا الوالدین، و سخط الله في سخط الوالدین» رواه البيهقي في شعب الأعيان

د راوي پيژندنه:

دغه لوی او جلیل القدر صحابي عبد الله بن عمرو بن العاص رضی الله تعالی عنه دی، نسب یې له نبي کریم صلی الله علیه وسلم سر په کعب بن لؤي کې يو ځای کېږي. دغه صحابي عالم، د قرآن کریم قاري او د احادیثو د حفاظو له جملي څخه دی، زیات شمېر احادیث یې روایت کړي دي، او د هجرت په (۶۵) کال وفات شو.

د کلماتو معنا:

رضا الله: د الله تعالی خوښي.
سخط الله: د الله تعالی قهر او غوسه.

د حدیث شریف معنا:

د عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله تعالى عنه څخه روایت دی چې نبي کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: د الله تعالى خوښي د مور او پلار په خوښۍ او د هغه قهر او غوسه د مور او پلار په قهر او غوسه کې نغښتي ده.

د حدیث شریف حکمت:

الله تعالى د انسانانو حقيقي خالق دی، مور او پلار په عالم اسباب کې د خپل ماشوم د ودې لپاره زیاتي ستونزې گالي، دوي شپه او ورځ د خپل ماشوم لپاره د خوړو، جامو او د ژوند لپاره د مناسب ځای او سالمې تربیې د چاپیریال د برابرولو په هڅه کې وي، لدې امله د الله تعالى په وړاندې د مور او پلار مقام او منزلت ډېر لوړ دی، او په ډېرو ځایونو کې یې خپل حق د مور او پلار له حقوقو سره یو ځای ذکر کړی دی، همدا راز رسول الله ﷺ پدې حديث شریف کې هم د الله تعالى له حقوقو څخه چې پر یې د هغه خوښي تر لاسه کول دي د مور او پلار د حقوقو سره یو ځای ذکر کړی دی، ان تر دې چې د مور او پلار د حق پر ځای کول یې د الله تعالى د حق پر ځای کول گڼلي دي.

د مور او پلار سره نېکي کول:

له مور او پلار سره نېکي باید د دوي په ژوند او هم د دوي له مرگ څخه وروسته دوام ومومي، کله چې دوی ژوندي وي او لادونه مکلف دي چې له دوی سره په نېکۍ، مهرباني، نرمه ژبه او ښو اخلاقو چلند وکړي، له هغو خبرو څخه چې دوی پرې خفه کېږي ډډه وکړي، د دوی په وړاندې لوروالی ونه کړي، په نېکو کارونو کې د دوي اطاعت وکړي، د دوی غوښتنې پر منلې عبادتونو مخکې کړي، او هر وخت د دوی په خدمت کې واوسي، د دوی د اړتیاو په پوره کولو کې له هر ډول کوښښ څخه دریغ ونه کړئ، دوی دواړه پر ښځه او اولادونو وړاندې وگڼئ، له دوی څخه د هغه څه غوښتنه ونه کړئ چې دوی یې توان نه لري، دوی ته فریاد ونه کړئ، په نامه سره یې یاد نه کړئ، د دوی له مرگ څخه وروسته په ډېر اخلاص د رحمت او مغفرت دعا ورته وکړئ، که دوی له چا سره وعده کړې وي هغه باید سرته ورسوئ او د دوستانو او خپلوانو عزت یې وکړئ.

د حدیث شریف گټې:

۱- د مور او پلار د خوښۍ د تر لاسه کولو فرضیت: څرنگه چې د الله تعالى خوښي د مور او پلار په خوښۍ پورې تړلې ده او د الله تعالى خوښي تر لاسه کول په هر انسان فرض دي نو د مور او پلار خوښي تر لاسه کول هم فرض دي. له همدې امله یوه ورځ یو تن صحابي غوښتل چې په جهاد کې گهرون وکړي، نبي کریم صلی الله علیه وسلم هغه ته وفرمایل: (آیا مور او پلار دي ژوندي دي؟

صحابي وويل: هو. نبي كريم ﷺ ورته وفرمايل: (ولا شه د هغوي خدمت وکړه، جنت د مور د قدمونو لاندې دی).

۲- د مور او پلار د غوسه کولو حرام والی: خرنګه چې د الله تعالی غوسه کول حرام دي او د الله تعالی غوسه د مور او پلار په غوسه کې ده، نو د مور او پلار غوسه کول هم حرام دي.
۳- نیکمرغي او بریالیتوب: د مور او پلار خوښې د نیکمرغي او بریالیتوب، او د دې پر خلاف د دوی قهر او غوسه د انسان د بد بختۍ او ناکامۍ لامل ګرځي.

فعالیت

هغه کارونه چې د مور او پلار د خوښۍ او هغه کارونه چې د دوی د غوسې لامل ګرځي په فردې او یا ډله ییز ډول بیان کړئ.

ارزونه

- ۱- لاندې کلمې معنا کړئ:
أ. الرِّدَّيْنِ:
ب. رَضَا:
ج. سَخَطَ:
د اسلام د مور او پلار په حقونو باندې ولې دومره ټينګار کړی دی؟
آیا له مور او پلار سره نیکې کول یوازې د دوی تر ژوند پورې تړلی ده؟
- ۲-
- ۳-

کورنۍ دنده

دغه عبارت « رَضَاَ اللهُ فِي رَضَاِ الْوَالِدَيْنِ، وَ سَخَطُ اللهُ فِي سَخَطِ الْوَالِدَيْنِ » له معنی سره حفظ کړئ.

مور خرنګه کولای شو د مور او پلار خوښي تر لاسه کړو؟ پدې اړه یوه مقاله ولیکئ چې له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

၆၆၆

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: (جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَحَبُّ النَّاسِ إِلَيَّ حَسَنُ صَحَابِي قَالَ أَمَّا قَالَ ثُمَّ مِنْ قَالَ ثُمَّ أَمَّا قَالَ ثُمَّ مِنْ قَالَ ثُمَّ أَمَّا قَالَ ثُمَّ مِنْ قَالَ ثُمَّ ابْنُكَ.) متفق عليه

د راوي پيژندنه:

د راوي پېر نلنډه ميڅکې ذکر شوې ده.

د کلماتو معنا:

تر پو لو خلكو هېر د استحقاق خاوند خوځ دی.
زما د ملګر تیا او نېك چلند.

مِنْ أَحَقِّ النَّاسِ
يُحْسِنُ صَحَابَتِي:

د حديث شريف معنا:

له ابو هريرة رضی الله تعالى عنه څخه روايت دی چې يو سړی نبي کریم صلی الله علیه وسلم ته راغی او عرض يې وکړ: پر ما باندې څوک د زيات خدمت او ښه چلند حقدار دی؟ نبي کریم صلی الله علیه وسلم ورته وفرمايل: ستا مور. بيا هغه سړي پوښتنه وکړه: بيا څوک؟ نبي کریم صلی الله علیه وسلم وفرمايل: ستا مور. بيا هغه پوښتنه وکړه: بيا څوک؟ نبي کریم صلی الله علیه وسلم وفرمايل: ستا مور. هغه سړي بيا پوښتنه وکړه: بيا څوک؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم وفريل: بيا ستا پلار.

د حديث شريف حکمت:

مور له هر پلوه لکه: رواني، عاطفي، جسمي د خپل ماشوم د خدمت لپاره ډېرې لويې قربانۍ ورکوي، له همدې امله مو به پورتنۍ حديث شريف کې ولوستل چې نبي کریم صلی الله علیه وسلم درې ځلې ځواب ورکړ چې تر ټولو خلکو د زيات خدمت او ښه چلند حقداره مور ده.

تر ټولو لوی تکليفونه چې مور يې د خپل اولاد په وړاندې گالي عبارت دي له:

۱- د حمل تکليفونه: مور د حمل په وخت کې ډېر جسمي او رواني تکليفونه گالي، او د خپل بدن د هډوکو او ونې شيره خپل ماشوم ته ورکوي.

۲- د ولادت تکليفونه: چې د ولادت تکليفونه خورا درانه او ټکان ورکوونکي وي.

۳- د تي د شيدو ورکولو د وخت تکليفونه: مور د خپلو غوښو او هډوکو زېښتل شوي خيزونه خپل ماشوم ته د شيدو په بڼه ورکوي او پر خپل ماشوم باندې له ټولو خلکو ډېره مهربانه وي د هغه سره مينه کوي په خدمت يې نه سترې کېږي، په خپل ماشوم غوسه نه کوي، او دې ته سترگې په لاره وي چې ماشوم يې سالمه وده وکړي.

مور د اميدواري په وخت کې ډېرې زياتې ستونزې گالي، د زېږېدنې پر مهال له خطرناکو پړاوونو تېرېږي، د تي ورکولو او تربيه کولو پر وخت ډېرې ستونزې گالي او د خپل ماشوم د آرامۍ لپاره د خپلو ډېرو آراميو څخه تېرېږي، له همدې امله دغه حديث شريف د خدمت او ښه چلند په اړه د مور حق د پلار له حق څخه زيات او مخکې ذکر کړی دی.

د حديث شريف گټې:

۱- د مور غوره والی او مخکې والی: مور او پلار دواړه په خپل اولاد زيات حقونه لري، خو مور د ذکر شوو دلايلو په رڼا کې ډېر زيات حقونه او ځانگړی مقام لري، اولاد بايد د مور اطاعت، په هغې باندې شفقت او مهربانۍ ته زياته پاملرنه وکړي.

۲- د مور سره په ښکې، کولو ډېر ټينگار: ځکه چې نبي کریم ﷺ مور درې ځلې ذکر کړی او په څلورم ځل يې پلار ذکر کړی دی، له دې څخه معلومېږي چې مور تر هر چا زياته د ښکې حقداره ده.

ارزونه

۱- لاندې عبارتونه ترجمه کړئ:

مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ:

بِحَسَنِ صَحَابَتِي:

۲- د حديث شريف د راوي په اړه معلومات ورکړئ.

۳- نبي كريم صلى الله عليه وسلم ولې د مور په حقونو ډېر ټينگار کړی دی؟

کورنۍ دنده

۱- د حديث شريف معنا حفظ کړئ.

۲- زده کوونکي دې د مور د حقونو په اړه يوه مقاله وليکي چې له پنځو کرښو څخه کمه نه وي.

اتم لوست

په اسلامي شريعت کې معاملات^(۳)

اسلامي شريعت لکه چې د عقايدو، اخلاقو او عباداتو په هکله ارزښتناکي لارښوونې لري، د معاملاتو (راکړې ورکړې) په هکله يې هم ځانگړي احکام او آداب وضع کړي دي، ترڅو خلک خپل معاملات د عدل، رښتینولي، او له درغلي او دوکې څخه لرې سترته ورسوي، نو لازمه ده چې هر مسلمان د معاملاتو د شرعي احکامو څخه باخبره وي، رو او ناروا احکام وپېژني، او دا باور تر لاسه کړي چې د اسلامي ادابو او احکامو په پام کې نيولو سره معامله کول اجر او ثواب لري، او د انسان په مال کې د برکت وسيله گرځي.

په اسلامي شريعت کې د معاملاتو ځانگړتياوې:

- د نورو خلکو شتمنيو ته احترام او پر هغو باندې له تېرې نه ځان ساتل.
  - دحلال رزق د لاس ته راوړلو لپاره معاملات يوه وسيله ده.
  - نيک اخلاق لرل.
  - خپله گټه او د نورو گټې په پام کې نيول.
  - په معامله کې صدق او رښتينونولي.
  - په معامله کې له دروغ ويلو نه ځان ساتل.
  - په معامله کې د دواړو اړخونو رضایت.
  - په معامله کې وضاحت او بيان.
  - له هرې هغه کړنې څخه ډډه کول چې د شخړې لامل گرځي.
  - له ټگي، او دوکې څخه ډډه کول.
  - له بې عدالتي، سود، ظلم او احتکار څخه ډډه کول.
- #### د تجارت (سوداگري) آداب:

- ۱- مسلمان سوداگر (تجار) بايد لاندې آداب په پام کې ولري:
  - د پلورلو او پيرودلو په شرعي احکامو پوهيدل.
  - دهر ډول درخليو څخه ځان ساتل.

.....
۳ - معاملات د معامله جمع ده، معامله په لغت کې راکړی ورکړی ته وايي، او په اصطلاح کې هغه مالي تړونونه دي چې دهغه په مقابل کې عرض اخيستل کېږي. لسان العرب ج ۹، امخ ۱۰۴.

۳- په تجارت کې داسې نيت درلودل چې د ځان او خپل عيال لپاره حلال رزق وگټي، پرته له

دې چې بل چاته ضرر ورسوي.

۴- له قسم کولو څخه ځان ژغورل، په تېره په ناحقه قسم کول.

۵- خپلو ديني فرائضو او واجباتو ته وخت ورکول.

۶- د خپل توان په اندازه له بيزولو سره مرسته کول.

۷- که د نصاب څښتن وي په خپل وخت د زکات ادا کول.

۸- په خپلو ټولو کړنو او خبرو کې رښتينولي په پام کې نيول.

۹- د تبادلې په وخت کې د خپل جنس عيونه بيانول.

۱۰- د خلکو گټې بايد په پام کې نيول او د هغه څه د خرڅولو څخه ډډه کول چې خلکو ته به کې زبان رسېږي، لکه مخدره او نېشه يي توکي.

د رښتيني او امين تاجر غوره والي:

له ابو سعيد خدری رضي الله عنه څخه روايت دی چې نبي کریم ﷺ وفرمايل: {التَّاجِرُ الصُّدُوقُ الْأَمِينُ مَعَ النَّاسِ وَالصُّدُقَيْنِ وَالشَّهَادَةِ} ^(۱)

ترجمه: رښتونی او امانت کار تاجر به له نښانو، صدقيانو، او شهيدانو سره په جنت کې يوځای وي.

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

۱- په اسلام کې د معاملاتو ځانگړتياوې بيان کړئ.

۲- هر زده کوونکی دې د تجارت له آدابو څخه درې آدابه ذکر کړي.

۳- د رښتيني او امين تاجر غوره والي بيان کړئ.

ستاسو په نظر يو تاجر بايد کوم آداب مراعات کړي؟ په دې هکله يوه لنډه مقاله وليکئ چې د لسو کړنو څخه کمه نه وي.

د بيعي فقهي اصطلاحات

مخکې له دې چې د بيعي مسائل په تفصيل سره وڅيړو، مناسبه ده چې ځينې هغه اصطلاحات چې د بيعي په بحثونو کې تکرارېږي وپيژنو، ترڅو د مطالبو، او موضوعاتو پوهېدل راته اسان شي.

بيع:

بيعه: د خرڅونکي او اخيستونکي په رضایت د يو مال په بل مال بدلولو ته بيه وایي.

بايع:

بايع پلورونکي (خرڅونکي) ته ويل کېږي.

مستري:

مستري اخيستونکي ته ويل کېږي.

ايجاب:

ايجاب هغه لومړۍ خبره ده چې د عقد (ترون) کولو لپاره ويل کېږي، لکه چې خرڅونکي داسې ووايي: دا قسم مې په لس افغانۍ درکړ.

قبول:

قبول هغه دويمه خبره ده چې له ايجاب څخه وروسته د عقد د منلو لپاره ويل کېږي، لکه د پورتنۍ مثال په ځواب کې چې اخيستونکي ووايي: ما په لس افغانۍ واخيست.

عقد:

په لغت کې ترلو ته وايي او په اصطلاح کې: د هغه اتفاق څخه عبارت دی چې ددو طرفونو تر مېنځ د يوه کار د اجرا کولو لپاره ترسره کېږي، لکه د بايع او مستري تر مېنځ بيعي تړون.

مال:

مال هغه شی دی چې قيمت ولري او د تبادلې او ملکيت قابل وي.

مقوم مال:

مقوم مال هغه مال دی چې شرعا قيمت ولري، او گټه اخيستل ورڅخه روا وي.

منقول:

منقول هغه مال دی چې له یو ځای څخه بې بل ځای ته وړل ممکن وي، لکه نغدي پیسې، جامې،

او داسې نور.

غیر منقول (عقارات):

غیر منقول هغه مال دی چې له یو ځای څخه بې بل ځای ته نقلول او وړل ممکن نه وي، لکه: کورونه، ځمکې، باغونه، او داسې نور.

فعالیت

د پورتینو اصطلاحاتو په هکله یو تر بله پوښتنې وکړئ.

ارزونه

لاندې اصطلاحات تعریف کړئ:

- آ- ایجاب.
- ب- قبول.
- ج- منقول مال.
- د- مقوم مال.

د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کړئ:

۱. قبول: هغه خبره ده چې لومړی د عقد د کولو لپاره کړي ( )
۲. عقد: له هغه اتفاق څخه عبارت دی چې د دوه طرفونو تر منځ د یوه کار د اجرا کولو لپاره ترسره کړي. ( )
۳. بیعه: په گټو او منافعو د مال بدلولو ته ویل کېږي. ( )

کورنۍ دنده

د درس اصطلاحات په لنډه توګه ولیکئ.

- .....
- ۵- مجلة الاحکام العدلیة - (ج ۱ / ص ۲۹)
  - ۶- مجلة الاحکام العدلیة - (ج ۱ / ص ۳۱)

د بيعي د فقهي اصطلاحاتو ادا مه

په تير لوست کې مو ځينې هغه اصطلاحات وپېژندل چې په بيعه کې تکرارېږي، ځينې نور پاتې نې په دې لوست کې پېژنو.

مبيعۀ :

هغه جنس ته ويل کېږي چې شن د هغې په مقابل کې واقع کېږي ، او په بيعه کې اصلي موخه وي.

شن :

هغه مال ته ويل کېږي چې د مبيعې په مقابل کې واقع کېږي، او غالباً تقود اويښي وي.

تقود :

تقود د نقد جمع ده، په اصل کې سرو زرو، او سپينو زرو ته ويل کېږي، خو اوس پيسې هم د تقودو په نامه يادېږي کومې چې ددې دواړو په ځای استعمالېږي، لکه بانک نوتونه او فلزي پيسې.

کيلې :

کيلې هغه شيان دي چې په پيمانه کولو سره معلومېږي، لکه پترول، اوبه، او داسې نور مبيعات. (چې اوس د دې رايج واحد ته ليتر ويل کېږي).

وزني :

وزني هغه شيان دي چې په وزن کولو (تلمو) سره معلومېږي لکه سره زره، سپين زره، غوښه، د سوځولو لرگي او داسې نور، (چې اوس د دې رايج واحد گرام او کيلو گرام دی).

عادي :

عادي هغه شيان دي چې اندازه يې په عام ډول په شمارلو سره معلومېږي.

ذريعي :

ذريعي هغه شيان دي چې اندازه يې د ډول په واسطه معلومېږي ، لکه ټوکرونه. (په اوسنۍ زمانه کې د دې د اندازه کولو واحد متر دی).

مشاع:

هغه مشترک مال دی چې لا ویشل شوی نه وي ، خو د هر شریک برخه د (فیصلدی او یا نصف او ربع او ثمن ...) د سهم په اساس معلومه وي. لکه سهامی شرکتونه، میراثي مالونه چې لا تقسیم شوي نه وي.

مثلي:

مثلي هغه شی دی چې مثل یې په بازار کې پیدا کېږي، او ډېر توپیر سره نلري، لکه غنم، اورشې، او داسې نور، ځکه چې لږ توپیر په قیمت کې ډېر فرق نه راولي، غټ او واړه په یوه بیه خرڅېږي، لکه وزني، کیلي او متقاربه عددي شيان.

قيمي:

قيمي هغه شيان دي چې افراد یې په بازار کې سره متفاوت وي، او قیمتونه یې هم سره تفاوت ولري لکه: اسونه، پسونډه، غواگانې، او داسې نور.

مُتَقَارِبَه عَدَدِيَّات:

دا هغه شيان دي چې په بازار کې په شمېرلو خرڅېږي، او د افرادو تر مېنځ یې په قیمت او بیه کې توپیر نه وي، دا ټول له مثليانو څخه ګڼل کېږي. لکه، هګۍ، او چارمغز او داسې نور.

مُتَفَاوِتَه عَدَدِيَّات:

دا هغه شيان دي چې په شمېرلو سره نه پلورل کېږي، ځکه چې د افرادو تر مېنځ یې په قیمت او بیه کې ډېر توپیر موجود وي، دا ټول له قيميّاتو څخه شمېرل کېږي. لکه: کدو، هندوانه او داسې نور.

د متقاربه عددي شيانو څخه د پنځو، او د متفاوته عددي شيانو څخه د تېرو نومونه واخلئ.

آرزونه

د لاندې اصطلاحاتو فرق بيان کړئ:

۱. مشاع او غير مشاع مال.
۲. عدديات متقاربه، او عدديات متفاوته.
۳. مثلي او قيمي.
۴. کيلي او وزني.
۵. ذرعي او عددي.

د لاندې صحيحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (x) نښه کيږدئ:

- ۱- مشاع مال: هغه مشترک مال دی چې لا ویشل شوی نه وي ، خو د هر شریک برخه پکې د سهم په اساس معلومه وي. ( )
- ۲- عدديات متقاربه: هغه د شمیرلو وړ شيان دي چې د افرادو تر مینځ يې په قیمت کې توپیر وي. ( )
- ۳- ميعه: هغه شي ته ويل کيږي چې په بيعه کې اصلي مقصود وي. ( )

کورنۍ دنده

درس اصطلاحات په مختصره توګه په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د بیعی د فقهی اصطلاحاتو ادا مه

په تیرو دوو لوستونو کې مو ځینې هغه فقهی اصطلاحات وپېژندل چې په بیعه کې نکرارېږي، پاتې نور به یې په دې لوست کې وپېژنو.

رُکنُ البیع:

د بیعی رکن: ایجاب او قبول دی، چې د عقد په صیغه هم ورڅخه تعبیر کېږي.

ثمن مسمی:

مسمی ثمن هغه ثمن دی چې د عقد په وخت کې په څرگنده توګه وټاکل شي او د دواړو خواوو اتفاق پرې وشي، که هغه د بازار دنرخ مطابق وي، او یا له هغه سره توپیر ولري.

قیمت:

قیمت د یوه شي حقیقي ارزښت دی.

تأجيل:

د دین (پور) مُعلق کول، او تر معلوم وخته یې ځنډول دی.

تقسیم:

په متعددو قسطونو د یوه مبلغ تسلیمول.

دین:

دین (پور) هغه مال دی چې د چا په ذمه ثابتېږي (ورپه غاړه کېږي)، لکه یوه اندازه پیسې چې څوک د چا څخه پور واخلي.

غَبْنُ فَاحِشٍ:

دخیل نرخ څخه په ډیر لوړ نرخ د یو شې خرڅولو ته ویل کېږي، لکه د مثال په ډول: چې د یو کیلو گاز مروج قیمت په بازار کې (۳۰) افغانۍ وي او یو پلورونکی یې په (۵۰) افغانۍ په چا خرڅ کړي.

آ- لاندې اصطلاحات تعریف کړئ:

- ۱- ثمن.
- ۲- قیمت.
- ۳- تاجیل.
- ۴- بايع.
- ۵- مشتري.

ب- د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږدئ:

- ۱- تقسيط: د دين (پور) په جلا جلا وختونو کې اداء کول دي. ( )
- ۲- دين هغه مال دی چې په ډمه ثابتېږي. ( )

د درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ.

- ۷- مجلۍ الاحکام العدلیه - (ج ۱ / ص ۳۳)
- ۸- مجلۍ الاحکام العدلیه - (ج ۱ / ص ۳۴)

دولسم لوست

بيع

انسانان په خپل ورځني ژوند کې دې ته اړ دي چې له يوله بل سره راکړه ورکړه ولري، خو خپلې اړتياوې له دې لارې پوره کړي ، د فقهي کتابونو دغه چارې دبيعي تر عنوان لاندې بيان کړې دي.

د بيعي تعريف:

بيعه په لغت کې: مطلق بدلولو ته ويل کېږي.

بيعه شرعاً: (د بايع او مستري په رضا) په مال باندې د مال بدلولو ته وايي.

د بيعي حکم:

دبيعي په نتيجه کې د مستري ملکيت په مبيعه کې او دبايع ملکيت په ثمن کې ټاټېږي.

د بيعي رکن:

د بيعي رکن، ايجاب او قبول دی.

د بيعي د تړون لپارې:

د بيعي تړون په دوو طريقو سره ترسره کېږي:

۱. د خبرو له لارې.

۲. اوکله د عمل او کړنې له لارې.

د خبرو له لارې بيعه کول:

همغه ده چې د ايجاب او قبول وسيله ترسره شي.

بيعه په فعل سره يا د تعاطي بيعه:

دا بيعه په عملي راکړه ورکړه باندې ترسره کېږي، که څه هم ايجاب او قبول ورسره نه وي، لکه:

دودوی، پلرونکي مخ ته یو څوک د دودۍ مروج قیمت بډي او یوه دودۍ ورڅخه اخلي.

د لفظ د ویلو په ځای په ورکړي سره دبیعي څو مثالونه وړایاست. او همدارازدبیعي تړون

عملای تمثیل کړی.

لاندې پوښتنو ته ځوابونه وړایاست:

۱. د دې لوست اصطلاحات بیان کړی.
  ۲. د بیعي حکم څه دی؟
  ۳. د بیعي رکن څه دی؟ او په څه شی بیعه ترسره کېږي؟
- لاندی جملی په مناسبو کلمو بشپړي کړی:
- بیعه په لغت کي: ..... او شرعا: .....ته ولبي.

د دې لوست عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکۍ.

- .....
- ۹- فقه المعاملات - (ج ۱ / ص ۷)
- ۱۰- درر الحکام شرح غرر الاحکام - (ج ۶ / ص ۱۵۱) - تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۰ / ص ۲۲۸)
- ۱۱- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۵) - الغایه شرح الهدایه - (ج ۸ / ص ۳۶۸)
- ۱۲- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۱۹۷)

د بیعې شرطونه

وروسته له دې چې دبیعې له تعریف او د ترسره کیدلو له څرنگوالي سره آشنا شوو، اوس غواړو چې دبیعې شرطونه وپېژنو، ځکه د شرط پاتې کیدل د بیعې د صحت مانع گرځي، او دشرایطو مراعاتول د شخړو مخنیوي کوي.

شرط په لغت کې: علامې او نښې ته وايي.^{۱۳}

په اصطلاح کې: شرط دی ته ویل کېږي چې د هغه د وجود پورې د بل شي وجود تړلی وي، او له هغه څخه پرته نه ترسره کېږي، لکه اودس چې دلمانځه لپاره شرط دی.^{۱۴}

د بیعې شرطونه په حلور ډوله دي:

۱. د انعقاد شرطونه.^{۱۵}
۲. د نفاذ شرطونه.^{۱۶}
۳. د صحت شرطونه.
۴. د لزوم شرطونه.^{۱۷}

لومړی:

(د انعقاد شرطونه) په لاندې ډول دي:

۱. عقد کوونکي باید د عقل او پوهې خاوند وي، نو د لیوني او د پلوهه کوچني چې دښه اوښه تمیز نه شي کولای عقد نه صحیح کېږي.

۲. عقد کوونکي باید له یوه کس څخه زیات وي، یعنې په بیعه کې له دواړو اړخونو څخه یو تن عاقد نه شي جوړیدای، چې هم خرڅونکی او هم اخیستونکی اوسي، ځکه یو شخص هم قابض (اخیستونکی) او هم ورسپارونکی (خرڅونکی) نشي کېدلای.^{۱۸}

- ۱۳- العنایة شرح الهادیة - (۱ / ۴۱۴)
- ۱۴- رد المحتار - (ج ۳ / ص ۲۴۲)
- ۱۵- درر الحکام شرح مجلة الاحکام - (۱ / ۹۲)
- ۱۶- درر الحکام شرح مجلة الاحکام - (۱ / ۹۵)
- ۱۷- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۱۹۹)
- ۱۸- بدائع الصنائع - (۵ / ۱۳۶)

۳. قبول باید له ایجاب سره موافقت ولري، نو که ایجاب یو شی وي او قبول بل شی دا بیعه نه تر سره کيږي، لکه بايع چي وړايي: ما دغه کتاب په لس افغانی در باندې خرڅ کړ، او مستري وړايي: ما هغه قلم په لس افغانی در څخه واخيست.

۴. ایجاب او قبول باید په داسې الفاظو سره وي چې فې الحال عقد د سرته رسولو او د رضایت معنا ورکړي، که داسې الفاظ وي چې د وعدې مفهوم افاده کوي پرهغو الفاظو بیعه نه منعقد کيږي. لکه چې وړايي: زه به دا قلم په تا باندې خرڅ کړم. او یا دا چې اخيستونکي وړايي: زه به دا قلم له تا څخه واخلم.

۵. د متعاقدينو د بيعې دمجلس يو والی: که د متعاقدينو څخه يو په همدې مجلس کې دا بیعه قبوله نه کړي، دا عقد او بیعه نه ترسره کيږي.

۶. د بيعې شتون: مبيعۀ باید شتون ولري، له دې امله دهغه شي خرڅول چې موجود نه وي نه ترسره کيږي، لکه دهغې ميوې بیعه چې تر اوسه بې گل نه وي ښکاره کړی.

۷. مبيعۀ باید متقوم مال وي، نو له هم دې امله دشرابو، او خنزير بيعه دمسلمان لپاره نه صحيح کيږي.

۸. مبيعۀ باید د پلورونکي ملکيت وي.

۹. مبيعۀ باید د تسليم کيدلو قابليت ولري، دهغه شی بیعه نه منعقد کيږي چې بايع بې له تسليمولو څخه عاجز وي، لکه په هوکې د يوه مرغۀ خرڅول.

زده دوحاجي ټپي په حرويي ټول د بيعي د سرتوبو په هڅه يو له بل سره دښوولحي په مرسته مباحثه وکړئ.

دويم:

د نفاذ شرطونه:

۱. ملکیت يا د ملکیت ولایت: د چا په ملک اومال کې د تصرف حق لرل په دوو طريقو ترلاسه کېدای شي.^{۲۱}

آ- د نيات له لارې: چي دمال يا حق خاوند د ځان پر ځای بل څوک وټاکي لکه وکالت.

ب- د شارع له لارې: هغه حق چي د شارع لخوا چاته ورکړ شوی وي، لکه د پلاورلايت د واره ځوی په ملک کې.

۲. په ميعه کې بايد له بايع پرته د بل چا حق نه وي.^{۲۲}

درېم:

د بيعي د صحت شرطونه:

۱. بيعه بايد په مؤقته توگه نه وي، نو که داسې ووايي: (دغه قلم دیوری ورځې لپاره خرڅوم) دغه بيعه نه صحيح کېږي.

۲. بيعه بايد معلومه او مشخصه وي، که بايع ووايي: (له رمې څخه مې يو پسه درياندې خرڅ کړ)، او معلوم يې نکړي، دايعه صحيح نده، ځکه چي د مجهول شي پلورل د شخړو لامل گرځي.

۳. قيمت بايد معلوم وي، که بايع مشتري ته داسې ووايي: (دا آس مې درياندې خرڅ کړ په څومره چي ارزښت لري)، او معلوم يې نکړي، دايعه صحيح نه ده.

۴. بيعه بايد له فاسد شرط څخه خالي وي، مثلاً ووايي: (دغه کور درياندې په دې شرط خرڅوم چي هغه به کړايه ورنکړي).

۵. بيعه بايد په رضایت سره ترسره شوې وي؛ بناء د مکره (د هغه چا بيعه چي زور ورياندې شوي وي) بيعه فاسده ده.

.....
۲۱- رد المحتار - (۱۰ / ۲۶۵)

۲۲- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۱)

څلورم:

د بيعي د لزوم شرطونه:

يوه بيعه هغه وخت لازمه كيږي چې په هغې كې خپارونه، لكه: (خپار شرط او خپار رؤيت) نه وي اېښودل شوي، او كه اېښودل شوي وي هغه بشپړ شوي وي.

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

۱. د بيعي شرطونه په څو ډوله دي؟ بيان يې کړئ
۲. د بيعي د انعقاد شرطونه ووايست.
۳. د بيعي د نفاذ شرطونه کوم دي؟
۴. د بيعي د صحت شرطونه بيان کړئ.

د دې درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ:

خوارسم لوست

د بيعې ډولونه

بيعه گڼ ډولونه لري او هر ډول يې ځانگړې حکم لري، نو اړينه ده ترڅو بيه د حکم له پلوه وپيژنو.

د بيعې ډولونه:

بيعه د حکم له نظره په پنځه ډوله ده:

۱. صحيحه نافذه لازمه بيه:

دا هغه روا بيه ده چې د اصل او وصف دواړو له مخې صحيحه وي، نه د چا حق وروږي ترلی وي، او نه په کې له خيارونو څخه کوم خيار موجود وي.

حکم يې: د تړون څخه وروسته سمدلاسه د مشتري ملکيت په کې ثابتېږي.^{۲۱}

۲. صحيحه نافذه غير لازمه بيه:

دا هغه روا بيه ده چې د کوم چا حق وروږي ترلی نه وي، خو يو له خيارونو څخه پکې يو خيار شرط گرځول شوې وي.

حکم يې: په دې صورت کې مبيعه د بايع (پلورونکي) ملکيت څخه نه خار جبري او د مشتري په ملکيت کې نه تر هغه داخلېږي تر څو چې خيار شتون ولري، همداراز د ثمنو حکم هم دی.

۳. صحيحه موقوفه بيه:

دا هغه بيه ده چې د بل چا حق وروږي ترلی وي، لکه يو څوک چې د بل چا مال د هغه له اجازې پرته خرڅ کوي.

حکم: په دې صورت کې د ملکيت ثابت کيدل د اصلي مالک د اجازې پورې تړلی دی.^{۲۷}

۴. فاسده بيه:

دا هغه بيه ده چې د اصل له مخې صحيحه وي خو د صفت له مخې صحيحه نه وي، يعنې د صحت کوم شرط په کې نه وي مراعت شوی.

۲۵ - صحيحه بيه هغه بيه ده چې په روا توگه، د ايجاب او قبول له لارې د مال بدلول په مال ترسره شي، او اثر (ملکيت) يې په مبيعه او ثمن کې څرگند شي.

۲۶ - درر الحکام شرح مجله الاحکام - (۱ / ۹۵) - رد المحتار - (۱۸ / ۱۸۵).

۲۷ - شرح المجلة الاناسي: ۳۴ - ۳۴ - بدائع الصنائع - (۱۱ / ۴۹۴) - البحر الرائق - (۱۵ / ۴۸).

د فاسدي بيغي حکم: په مبيعه يا ثمنو کې ملکيت په قبضولو سره ټاټېږي،
 په دې صورت کې د مبيعي او ثمن په قبض کولو سره ملکيت ټاټېږي، خو متعاقدين هر يو کولای
 شي چې بيه فسخه کړي خو فساد لري او د شخړو مخنيوی وشي، لکه په ثمن کې جهالت، او يا
 کوم بل داسې شرط کېښودل چې د بيغي د تقاضا خلاف وي.
۵. باطله بيه:

دا هغه بيه ده چې له سره صحت نه لري، هغه داسې چې:
 آ- د انعقاد کوم شرط په کې نه وي، لکه د ليرني سړي بيه، يا د داسې ماشوم بيه چې د ښه او بد
 تمیز ونه لري.

ب- مبيعه مال نه وي، لکه په اوسنۍ زمانه کې د انسان خرڅول.
د باطلې بيغي حکم: په باطله بيه کې ملکيت نه ټاټېږي.^{۲۸}

زده کونکي دې په پنځو ډلو ووېشل شي، بيا دې هره ډله د بيغي د لاندې ډولونو صورتونه
 بيان کړي:

۱- باطله بيه. ۲- فاسده بيه. ۳- نافذه لازمه بيه ۴- نافذه غير لازمه بيه. ۵- موقوفه بيه.

۱. بيه خو ډولونه لري؟
 ۲. نافذه بيه کومه بيه ده؟
 لاندې جملې بشپړې کړئ:

۱. باطله بيه: دا هغه بيه ده چې.....
 ۲. فاسده بيه: د اهغه بيه ده چې.....

د بيغي انواع او احکام په خپلو کتابچو کې وليکئ.
 ۲۸- درر الحکام في شرح مجلة الاحکام - (۲ / ۳۱۰) - الجوهرة النيرة.

پنځلسم لوست

د بيغي د ډولونو دوام

په مخکې درس کې مو بيه د حکم له پلوه وپېژندله، اوس غواړو چې بيه د مبيغي او بيا د ثمنو له نظره وپېژنو.

د مبيغي له نظره د بيغي ډولونه:

بيه د مبيغي له نظره په څلور ډوله ده:

۱- **مطلقه بيه:** مطلقه بيه هغه ده چې بې له کوم قيد څخه ذکر شي او له ځان سره لکه د صرفه، سلم او داسې نور قېلونه ونه لري، او دا بيه د جنس خرڅول دي په مطلقو ثمنو (لکه سپين زر، سره زر، بانک نوټونه او فلزي پيسې).

دا بيه د مشهورو بيغو له جملې څخه شمېرل کېږي، او له همدې امله ورته (کامله) بيه ويل کېږي.^{۲۹}
۲- **د صرف بيه:** دا د نغدو بيه ده په نغدو باندې، لکه په سرو زرو چې سپين زر، يا په افغانيو کالداري، يا ډالر يا نور څه واخيستل شي.

۳- **مقايسه بيه:** دا د جنس بيه ده په جنس باندې، لکه په يوه کمپيوټر چې موټر سيلکل واخيستل شي.
۴- **د سلم بيه:** دا بيه د موجدل ده په معجل باندې، پدې معنی چې قيمت او پيسې سمدلاسه واخيستل شي، او جنس (مبيعه) څه موده وروسته ورکول کېږي، چې په ثمنو کې په عاجله (سمدلاسه) توگه، او په مشن (مبيعه) کې په آجله (څه ځنډ وروسته) توگه ملک ثابتيږي.^{۳۰}

فعالیت

د بيغي په پورتنیو څلورو ډولونو کې فکر وکړئ او يو د بل سره بې توپير په گوته کړئ.

د ثمنو له نظره د بيغي ډولونه:

بيه د ثمنو له نظره په څلور ډوله ده:

۱- **موايعه:** په معلومه گټه باندې د مال پلورلو ته د مړابحې بيه وايي.

لکه چې يو سړی ۴۵ كيلو اړه په ۱۰۰۰ افغانیو واخلي، او ووايي چې دغه وړه په ۱۰۰ افغانیو گټه

.....
۲۹- تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۱ / ص ۳۷۲)

۳۰- المرجع السابق. بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۵۲)

خرڅوڅي، او بيا يې په ۱۱۰۰ افغانيو باندې خرڅ کړي.

۲. **قوليه:** په خپل سر د يوشمې خرڅولو ته د توليې بيعه وايي چې نه په کي گټه وي او نه نقصان. لکه چې يو سړی ۴۵ کيلو اوږه په ۱۰۰۰ افغانيو واخلي، او ووايي چې دغه اوږه په خپل سر خرڅوم، او بيا يې په ۱۰۰۰ افغانيو باندې خرڅ کړي.

۳. **وضيعة:** په معين تاوان باندې د مال پلورلو ته د وضيعې بيعه وايي.

لکه په پورتنۍ مثال کې چې ووايي: زه دغه اوږه په ۱۰۰۰ افغانيو تاوان خرڅوم، او بيا هغه اوږه په ۹۰۰ افغانيو خرڅ کړي.

۴. **مساهمه:** دا هغه بيعه ده چې جالين په کې په يوه قيمت سره اتفاق وکړي، خو د گټې اونقصان، او يا د اخيستلو د قيمت ذکر پکې د سره نه کوي، چې په بازارونو کې اوس اکثره په همدې طريقې راکړه ورکړه کېږي.^{۳۱}

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه وړايست:

- ۱- د مبيعې له نظره بيعه په څو قسمه ده؟
- ۲- د سلم بيعه کومه بيعه ده؟
- ۳- د ثمنو له نظره بيعه په څو ډوله ده؟
- ۴- د مرابحي بيعه کومه بيعه ده؟
- ب- د لاندې صحيحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (×) نښه کيږدئ:
  ۱. مقايضه بيعه: دا د جنس بيعه ده په جنس باندې. ( )
  ۲. د توليې بيعه: په خپل سر د يوه شې خرڅولو ته د توليې بيعه وايي. ( )
  ۳. د وضيعې بيعه: په معينه گټه باندې د مال پلورلو ته د وضيعې بيعه وايي. ( )

د بيعې اقسام د مبيعې او ثمن په نظر کې نيولو سره په خپلو کتابچو کې وليکئ.

شپاړسم لوست

ځيار

(د ځيار شرط تعريف ، او احكام يې)

په بيعه کې د خلکو د ضرورت له مخې ځينې ځيارونه روا گرځول شوي دي، چې له دې جملې څخه مهم پکې ځيار شرط، ځيار رويت، او ځيار عيب دي، غواړو چې په دې لوست کې ځيار شرط وپېژنو.

د ځيار شرط تعريف:

په لغت کې: ځيار اسم مصدر دی چې (خوښلولو، ټاکلو او واک لرلو) ته وايي.
په اصطلاح کې: ځيار شرط هغه واک او اختيار دی، چې يو جانب او يا دواړه لوري يې د يوې معلومې موډې لپاره د بيعې د منلو او يا نه منلو په هکله د ځان لپاره ساتي.
البته ځيار شرط هغه وخت ثابتېږي چې د عقد په وخت کې يې ذکر وشي او جانبين پرې اتفاق وکړي.

د رواواي حکمت يې:

ځيار د خلکو د ضرورت او اړتيا له مخې رواشوی دی، خو خلکو ته د فکر او مشورې وخت په لاس ورشي او د ضرر مخه ونیول شي.^{۳۲}

د ځيار شرط حکم:

په شريعت کې ځيار شرط اېښودل جائز دي، او تر هغه د اختيار د خاوند مال د هغه له ملکيت څخه نه خار جېږي او د مقابل لوري په ملک کې نه داخلېږي تر څو ځيار شرط شتون ولري.^{۳۳}

فعاليت

زده کوونکي دي د ځيار د گټو او د مشروريت په حکمت بحث وکړي.

۳۲ - الفقه الاسلامي وآدله - (ج ۴ / ص ۶۰۳) - العنايه شرح الهاديۃ - (۸ / ۴۴۶)

۳۳ - درر الحکام في شرح مجله الاحکام - (ج ۱ / ص ۲۰۸) - الفقه الحنفي وآدله ۲ - ۳۰ - العنايه - (۸ /

د خیار شرط موده:

د امام ابوحنيفه رحمه الله په نظر بايع او مشتري کولای شي د دريو ورځو، او يا له دريو ورځو څخه کم خیار شرط کېږدي، خو له دری ورځو څخه زیات وخت جواز نه لري، او امام ابو یوسف، او امام محمد رحمهما الله وايي: که چیرته یی یوه معلومه موده شرط کړي وي ولو که هغه له دریو ورځو څخه زیاته هم وي جواز لري.

د خیار شرط ساقط کیدل او له منځه تلل:

په لاندې امورو سره خیار شرط ساقطېږي:

۱. کله چې د خیار شرط خاوند خپل اختیار له منځه یوسي، لکه چې وایی: ما خپل اختیار باطل کړ، بېعه می قبوله ده او وریاندې راضی یم.
۲. د خیار د خاوند لخوا داسې کره تر سره کول چې د خیار په له منځه وړلو او د بیعې په قبولو دلالت وکړي، لکه په کور کې اوسیدل، یا د بل میشته کول، یا د هغه خرڅول.
۳. د ضرورت له مخې د اختیار له منځه تلل، لکه د اختیار د خاوند مړینه.^{۲۴}
۴. د خیار د مودې پای ته رسیدل.

په خیار شرط باندې د بیعې د فسخه کولو شرطونه:

۱. د عقد فسخه کول به د خیار شرط په موده کې وي، ځکه که په دې موده کې د خیار خاوند عقد فسخه نه کړي پهلې صورت کې عقد لازميږي.
۲. دوهم طرف به د عقد په فسخه کولو باندې خبر وي.^{۲۵}

ارزونه

۱. له خیار شرط څخه مطلب څه دی؟
۲. د خیار شرط کله ساقطېږي؟
۳. د خیار شرط موده څومره ده؟
۴. په خیار شرط باندې د بیعې د فسخه کولو شرطونه کوم دي؟

کورنۍ دنده

د خیار شرط په هکله یوه مقاله ولیکئ، چې له لسو کړنو څخه کمه نه وي.

۳۴- الفقه الاسلامي وآدنه - (۶۱۲/۴) بحواله البانغ: ۲۷۲-۵۱۲، المسبوط: ۲/۴۲-۱۳-۴۴، فتح القدير: ۱۱۷-۱۲۵، الدر المختار: ۵۲/۴، ۵۷.

۳۵- الفقه الاسلامي وآدنه - (۶۱۱/۴) بحواله البانغ: ۲۷۳-۵، تبیین الحقائق: ۱۸/۴.

اولسم لوست

خيار رؤيت

په تير لوست کې مو خيار شرط وپيژانده، په دې لوست کې غواړو خيار رویت وپيژنو.

خيار رؤيت:

رؤيت په لغت کې: ليدلو ته وايي.

او په اصطلاح کې: د مال د ليدلو په وخت کې مشتري ته د بيعي د منلو او نه منلو واک ته خيار رؤيت وايي.

البته خيار رؤيت هغه وخت ثابتېږي چې مشتري داخيستلو په وخت کې مال نه وي ليدلې.

د خيار رؤيت د ثبوت وخت:

مشتري چې مال وړني په همدې وخت کې ورته اختيار ثابتېږي، له هغه څخه مخکې ورته اختيار نه شته، حتی که مشتري مخکې له ليدلو بيعه قبوله کړي بياهم بيعه نه لازميږي، او خيار هم نه ساقطېږي.

د خيار رؤيت حکم:

مشتري د مال د ليدلو په وخت کې اختيار لري چې بيعه فسخه کړي او يا يې قبوله کړي.^{۳۱}

د خيار رؤيت احکام:

۱. که د خيار رؤيت خاوند هغه شی خرڅ کړي چې ليدلی يې نه دی، نو خپل اختيار له لاسه ورکوي.

۲. څوک چې د خيار رؤيت خاوند وي او مړ شي، خيار يې باطل گرځي، او ورثو ته يې نه انتقالېږي.^{۳۲}

۳. خيار رؤيت معين وخت نه لري، تر هغه پورې په خپل حال پاتې کېږي تر څو چې يې باطلوونکی او د منځه وړونکی سبب پيدا نه شي.

۳۱ - تحفة الفقهاء - (ج ۲ / ص ۸۲)

۳۲ - الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۱۸۷)

۴. د وکیل لیدل کټ مټ د مشتری د لیدلو په خبر وي، نو کوم شی چې وړيني هغه بیرته نشي گرځولای مګر دا چې کوم عیب ولري.

۵. که چاکوم شی پخوا لیدلی وي او بیا یې له خه مودي څخه وروسته واخلي، نو که هغه شی پخپل حال پاتې و، نو په دې صورت کې خیار ورته نشته، او که په هغه شي کې کوم منفي بدلون راغلی و په دې صورت کې، د اخیستلو یا نه اخیستلو اختیار لري.^{۳۸}

د خیار رؤیت گټې په انفرادي او یا گروهې توګه بیان کړئ .

۱. خیار رؤیت خه ته ویل کېږي؟
  ۲. خیار رؤیت کله ثابتېږي؟
  ۳. د خیار رؤیت حکم څه دی؟
- د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (×) نښه کړئ:
۱. د خیار رؤیت خاوند چې مړ شي خیار یې باطلېږي. ( )
  ۲. خیار رؤیت موقت ندی، او تر هغه پورې په خپل حال پاتې کېږي چې باطلوونکي یې نه وي پیداشوی. ( )
  ۳. د وکیل لیدل د مشتری د لیدلو په خبر نه دي. ( )

د دې درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ .

اتلسم لوست

خيار عيب

ويزنو.

د خيار عيب تعريف:

د مشتري (اخيستونكي) هغه خیار ته ويل كېږي چې له امله يې عيبتن مال (مبيع) بېرته بېلغ (د مال خښتن) ته ردكولای شي.^{۳۹}

د شروعاتيت حكمت يې:

بايع او مشتري يو پر بل دا حق لري، چې يو بل ته سالم او له عيب څخه پاك مال وركړي، او كه يو بل ته عيب جن شي وركړي نو شريعت ورته ددې اختيار وركوي چې مال يې بېرته وركړي، ترڅو د ده څخه ضرر دفع شي او داسې څه ورباندې لږم نه شي چې هغه ته پكې تاوان وي.^{۴۰}

د عيب پټول:

په حديث كې رسول الله ﷺ فرمايي: (مسلمان د مسلمان ورور دی، او مسلمان ته دا روا نه ده چې پخپل ورور يا نډې عيبتن شي ويلوري، مگر دا چې د هغه عيب ورپه گوته كړي).

او فرمايي: (كه بايع او مشتري په بيعه كې صلاقت وكړي او حقيقت بيان كړي؛ پدې بيعه كې به يې بركت واخل شي، او كه دروغ ووايي او عيب يې پټ كړي نو د بيعې بركت به يې له منځه ولاړ شي).^{۴۱}

د خيار عيب حكم:

د متعاقدينو هر يو اړخ چې په مبيع يا ثمنو كې په عيب خبر شي كولای شي چې هغه شي بېرته رد كړي.

د خيار عيب د ثبوت شرطونه:

۱. عيب بايد مخكې له عقد څخه موجود وي. كه چيري عيب له تسليمولو او سپارلو څخه وروسته، له مشتري سره پيدا شي، په دې صورت كې د خيار عيب واك نه لري.
۲. د هغه عيب په هكله مشتري اوبا بايع ته د خيار عيب واك وركول كېږي چې د عقد اوقبض په وخت كې په هغه عيب خبر نه وي، او كه چيري د عقد او يا قبض په وخت كې ورباندې خبروي نو بيا ورته خيار نه شته. ځكه په هغه وخت كې دى دلالتا ورباندې راضي و.

۳. مشتري بايد د عقد پړوخت كې له عيبنو څخه ابرا نه وي كړي، خو كه چيري يې د عيب سره مبيعته قبوله كړې وه بيا مشتري ته خيار نه شته، ځكه چې په دې حالت كې دى پخپله خپل حق له منځه وړى دى.^{۴۲}

۳۹ - البحر الرائق شرح كنز الدقائق - (ج ۱۵ / ص ۳۹۸)
۴۰ - العنايه شرح الهدايه.

۴۱ - تبين الحقائق - (ج ۱۰ / ص ۳۶۵) - رواه ابن ماجة - والحاكم والطبراني وأحمد.

د خيار عيب احكام:

۱. که چيري مشتري په بيعه کې له عيب څخه خبر شي نو دی اختيار لري: که غواړي ميعه واخلې نو په ټولو ثمنو (پاد شوي قيمت) به يې اخلي، د عيب په صورت کې ميعه ردکولای هم شي، خو دا حق نلري چې ميعه وساتي او د عيب په مقابل کې د بايع څخه تاوان وغواړي، مگر دا چې مقابل لوری يې ورسره ومنې.^{۴۳}

۲. که چيرته ميعه د مشتري په لاس کې عيجه شي، او بيا وروسته په هغه عيب هم خبر شي چې له بايع سره د موجوديت په وخت کې وو، نو مشتري دا حق لري چې له بايع څخه د عيب د نقصان غوښتنه وکړي، او مال دي بېرته نه ورکوي، مگر دا چې بايع له عيب سره په بېرته ردولو راضي وي.

فعاليت

شاګر له ذبيح الله څخه يو موټر واخيست او د دې موټر ماشين په هره اونۍ کې يو ليتر موبلايل کموي، نو شاګر دعوه کوي چې دا عيب دی او ذبيح الله منکر دی نو دې مسئلې حل څه دی؟

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووايست:

۱. خيار عيب تعريف کړئ.
۲. د مشروعيت حکمت يې څه دی؟
۳. څه شی عيب بلل کيږي؟
۴. د خيار عيب د ثبوت شرطونه کوم دي؟
- ب- د صحيح جملو په وړاندې دا (۷) نښه او د غلطو جملو په وړاندې دا (X) کېږدئ:
  ۱. کله چې مشتري په اخيستل شوي مال کې عيب پيدا کړي، اختيار لري، که خوښه يې وه د ټولو پيسو په مقابل کې يې دي قبول کړي او که خوښه يې نه وه بېرته دي يې رد کړي، خو د ساتلو سره د نقصان د غوښتلو حق نه لري. ( )
  ۲. که مال د مشتري په لاس کې عيجه شي او بيا وروسته خبر شي چې په هغه کې د بايع په وړاندې بل عيب هم موجود و، مشتري کولای شي چې مال بېرته رد کړي. ( )

کورنۍ دنده

د خيار عيب په هکله يوه مقاله وليکئ.

۴۲ - الفقه الاسلامي واژه - (ج ۴ / ص ۶۱۵)
 ۴۳ - العناية شرح الهداية - (ج ۹ / ص ۲۷)

نولسم لوست

منعه شوي بيعي (باطله بيعه)

وروسته له دې چې صحيحې او روا بيعې مو وپېژندلې، غواړو منعه شوي او ناروا بيعې هم وپېژنو،
ناروا بيعې په درې ډوله دي: باطله بيعه، فاسده بيعه او مکروه بيعه.

د باطلې بيعې تعريف:

په لغت کې باطل: د حق ضد ته وايي.^{٤٤}

په اصطلاح کې باطله بيعه: هغه بيعه ده چې له سره صحت نه لري، هغه داسې چې د انعقاد په کوم شرط کې يې خلل وي، لکه د لېوني او يا د واړه ماشوم بيعه، او يا دا چې مبيعته مال نه وي، لکه د خنزير د غوښې پلورل.^{٤٥}

حکم يې:

په دې بيه باندې ملکيت نه ثابتېږي، که مستري (اخيستونکي) مبيعته يې قبض کړي وي او يا يې نه وي قبض کړي.^{٤٦}

د باطلې بيعې د احکامو توضيح:

• هر هغه شی چې د بيعې په رکن کې خلل رامنځ ته کړي هغه باطلوونکی دی لکه په اوسني زمانه کې د انسان خرڅول.^{٤٧}

• د هغه شي خرڅول چې مال نه وي او مبيعته يې وگرځوي، دا بيه باطله ده، ځکه چې دلته د بيعې رکن نشته چې هغه په مال باندې د مال بدلول دي.

• په پيسو باندې د غير متقوم مال لکه د خنزير او شرابو اخيستل باطله بيعه ده، ځکه مقصد په بيه کې د مبيعې ذات دی چې په هغې باندې نفعه اخيستل کېږي.^{٤٨}

• د لا مالګه شي پلورل باطله بيعه ده، لکه د بحر په اوبو کې د ماهي پلورل، او يا لکه په هوا کې د مرغۍ پلورل.^{٤٩}

٤٤- البحر الرائق (ج ١/ ص ٣٠) تبين الحقائق (١٠/ ص ٤٢٣). مختار الصحاح - (١٠/ ٧٣)

٤٥- درر الحکام في شرح مجلة الاحکام - (ج ١/ ص ٢٠١) - تبين الحقائق (١١/ ص ٥٦).

٤٦- مجلة الاحکام ٧٣. رد المحتار - (ج ١٩/ ص ٢٤١)

٤٧- درر الحکام - (ج ٦/ ص ٢٤٩) - العناية شرح الهداية - (ج ٩/ ص ٩٠). البحر الرائق (٢١١٦)

٤٨- هداية: ٥٣١٣- مجمع الأنهر - (ج ٥/ ص ٢٤٣). رد المحتار - (ج ١٩/ ص ٢٢٧)

٤٩- مجمع الأنهر في شرح ملتقى البحر - (ج ٥/ ص ٢٤١)

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځواب وړایاست:

۱. باطله یعه تعریف کړئ.
۲. د باطلې بیعې حکم څه دی؟
۳. د باطلې بیعې درې حکمونه بیان کړئ؟

کورنۍ دنده

د باطلې بیعې په هکله یوه مقاله ولیکئ.

שלם لوست

ښکاره بلنه

د ښکاره بلنې پیل:

کله چې د مسلمانانو شمېر دې اندازې ته ورسېده چې د مشرکانو د مقابلې توان یې پیدا کړ او له بلې خوا د مکې مشرکانو د اسلام د مقدس دین او مسلمانانو په هکله ډول ډول خبرې اوريدلې او ځینې مسلمانان د خپل دین په خاطر زورېدل؛ نو له دې امله د بعثت په څلورم کال اسلام ته بلنه په څرگنده او ښکاره بڼه پیل شوه او لاندې آیت نازل شو.

((وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ)) الشعراء ۲۱۴

ژباړه: او خپل نږدې خپلوان (د الله ﷻ له عذابه وويروه.

د خپلوانو بلنه:

کله چې پورتنۍ آیت نازل شوه، نو پېغمبر ﷺ خپل قوم (بنې هاشم) راوبلل او وروسته له حمد او ثنا څخه یې هغوی ته وفرمایل:

((د یو قوم لارښوونکی هېڅکله هم خپل قوم ته دروغ نه وايي، قسم په الله ﷻ چې زه تاسو او نورو خلکو ته رالېږل شوی يم، قسم په الله ﷻ چې تاسې به داسې مړه شئ، لکه څنگه چې موخوب وږي او داسې به راژوندي شئ، لکه څنگه د خوب څخه راپورته کېږئ بیا به د خپلو کرو پوښته در څخه کېږي، یا به تل پاتې جستېه ځي او یا به دوزخ ته)).

په دې مهال ابرطالې وویل: موږ په ډېره مېړانه ستا ملاتړ کوو، ستا لارښوونې او نصیحتونه منو ستا د خبرو تصدیق کوو، دلته د قوم ټول مشران راپورل شوي دي چې زه هم یو له هغو څخه يم او تر ټولو زیاتې مې ستا خبرې خوښېږي، نو په کومه لاره چې مامور شوی یې پر هغې ولاړ شه، قسم پر خدای ﷻ ترڅو چې زه ژوندی يم له تا څخه به ساندې او دفاع کوم، خو هېڅکله هم له خپل پلرني

دين څخه زړه نه شم صبرولى.

ابولهب وويل: قسم په خداى ﷻ چې دا د شرم كار دى، مخكې له دې چې نور بې محفه ونيسي، تاسو د هغه مخنيوى وكړئ.

ابو طالب وويل: قسم په خداى ﷻ تر څو چې ژوندى يم له هغه څخه به دفاع كوم.
د صفا غونډۍ پر سر:

كله چې رسول الله ﷺ د ابو طالب له ملاتړ څخه ډاډه شو، نو بله ورځ د صفا غونډۍ پرسر وخوت او په لوړ اواز يې ناري كړې: اى خلكو! پاڅېږئ راويښ شئ او ځان د دښمن څخه وژغورئ! لكه څرنگه چې قریش د داسې غږ په اورېدو سره راټولېدل، دلته هم ټول يو ځاى راغونډ شول.

رسول الله ﷺ دوى ته وفرمايل: كه چېرې زه تاسو ته ووايم چې د مكې د غرونو تر شا يو لوى لښكر راغونډ شوى دى او غواړي چې پر تاسو يرغل وكړي، نو تاسې به زما خبره ومنئ؟

هغوى وويل: هو! موږ تر اوسه له تا څخه پرته له رښتيا بل څه ندي اورېدلي، رسول الله (ص) وفرمايل: همدا رنگه زه تاسې له يورقيني راتلونكي عدا به ونيروم. خپل ځان د دوزخ له اوره وژغورئ.

بيا يې وفرمايل: اى بني كعبو! اى بني مره و! اى بني عبدالمطلبو! تر دې چې د خپلې لور فاطمې نوم يې هم واخيست او هغوى ته يې وويل: په ايمان راوړلو سره ځان د دوزخ له اوره وژغورئ، زه ستاسو لپاره هېڅ كولاى نه شم، مگر دا چې په دنيا كې تاسو سره خپلوي ولرم او ښېگڼه درسره وكوم، خو په آخرت كې زه ستاسو هېڅ مرسته نه شم كولى.

د ابولهب خبر كون:

پر دغه مهال ابو لهب رسول الله ﷺ ته وويل: برباد او تباه شې، آيا تا موږ د دې لپاره راټول كړي يو؟ نو بيا دا آيت ((بَشِّرْ أَبَا لَهَبٍ وَتَبَّ ۝ ۱ مَّا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ ۝ ۲)) چې د ابو لهب پر دايمي هلاكت او تباهي څرگنده دليل و نازل شو.

فعاليت

له خپلوانو څخه د بلنې د پيل حكمت څه و؟ څرگند يې كړئ.

اسلامي دعوت سره د قریشو دښمني:

قریشو له دې وېرې چې پلرنی دود، دستور او معتقات یې له منځه ولاړ شي او د بت پرستی د دین مشري او گټې یې له لاسه ونه وځي، لدې امله یې په مخالفت او ډېر سخت څېرگون لاس پورې کړ.

د دې لوست گټې:

- ۱- د اسلامي دعوت اصلاحي کړنلارې بېل د وخت د شرایطو او حالاتو سره سمون ولري.
- ۲- د هرې اصلاحي کړنلارې د پلي کولو لپاره د مرستندویو او پلویانو شتون اړین دی.
- ۳- د اصلاحي کړنلارو د پلي کولو په وړاندې د ځینو مغرضینو مخالفت باید د ملیوسی او پښېمانۍ

ارزونه

الف: لاندینو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

- ۱- رسول الله ﷺ د انذار آیت له نازلېدو وروسته تر هر څه دمخه څه وکړل؟
  - ۲- د صفا غونډۍ پر سر قریشو ته د رسول الله ﷺ د ویناوو مفهوم په لنډه ډول بیان کړئ.
  - ۳- اسلامي دعوت سره د قریشو د مشرانو د دښمنۍ لامل څه و؟ څرگند یې کړئ.
- ب: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) ښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) ښه کړئ.
- ۱- وروسته د ((وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ)) آیت له نازلېدو څخه پیغمبر ﷺ خپلوان راټول کړل او هغوی یې په ټولنیزه توګه اسلام ته راوبلل. ( )
  - ۲- پیغمبر ﷺ د صفا غونډۍ پر سر د قریشو مختلف قبایل اسلام ته راوبلل. ( )
  - ۳- د هجرت په څلورم کال اسلام ته بلنه په ښکاره ډول پیل شوه. ( )

کورنۍ دنده

د لوست مطالب په لنډه ډول دیوې مقالې په ترڅ کې ولیکئ او مناسب عنوان ورته وټاکئ.

يوويشتم لوست

د حق دعوت له اورېدو څخه د مکې مکرمې د زايرينو منع کول

د دعوت له ښکاره کېدو څخه څه زياته موده نه وه تېره شوی چې قریش د يوې بلې غمښتيزې سره مخامخ کېدونکي وو او هغه مکې مکرمې ته د زايرينو د راتگ مراسم وو، هغوی پوهېدل چې دغه زايرين د جزيرۃ العرب له مختلفو سيمو څخه مکې مکرمې ته راځي او رسول الله ﷺ به اړومرو د هغوی سره کښه کوي. د هغوی غورځونو ته به د اسلامي دعوت خبرې رسېږي، نو مخکې له دې چې هغوی د محمد ﷺ له خبرو متاثره شي، لازمه ده چې داسې احتياطي تدابير ونيول شي، ترڅو دې کار مخنيوی پرې وشي.

د وليد بن مغیره سره مشوره:

د دې خبرې لپاره ټول وليد بن مغیره ته د مشورې لپاره ورغلل. وليد وويل: د محمد ﷺ په هکله بايد په يوه خبره راضوئنه شو او بېلې بېلې خبرې ونکړو، ټولو وويل:

ته ښه وايي:

وليد وويل: تاسې خپل نظر وړاندې کړئ، زه به بې واورم.
هغوی وويل: موږ وايو چې محمد ﷺ کوډه گر دی.
وليد وويل: قسم په الله ﷻ چې هغه کوډه گر نه دی، موږ کوډه گران ليدلي دي، دی هغو ته ورته والی نه لري.

قریشو وويل: موږ به ووايو چې لېونی دی.
وليد وويل: هغه لېونی نه دی، موږ لېوئيان ليدلي دي، لېونتوب پېژنو، نه بې خوده دی او نه بې واکه، او نه بې ځايه خبرې کوي.
هغوی وويل: و به وايو چې شاعر دی.

وليد وويل: شاعر هم نه دی، موږ شاعر او د شعر ټول ډولونه پېژنو، د ده خبرې هېڅکله هم شعر نه

ورته نه دي.

هغوی وویل: موږ به دا ووايو چې ساحر دی.

ولید وویل: نه، هغه ساحر هم نه دی، موږ ساحران لیدلي دي، د هغه کړنې او حرکات د ساحرانو په څېر نه دي.

د قريشو اتفاق پر دې چې محمد ﷺ ته ساحر ووايي:

قريشو وویل: نو څه ووايو؟

ولید وویل: قسم په الله ﷻ چې د ده خبرې ډېرې خوږې، رښتینې، ژورې او ځانګړې بې مېوه لرونکې دي، تاسې چې د ده په هکله څه وايئ له ډاګه برښي چې خبره مو غلطه ده.

یوازې یوه خبره د ده په هکله ویلې شو او هغه دا چې وویل: هغه ساحر دی. داسې یو ساحر یې له ځان سره راوړی دی چې پلار له زویه، ورور له وروره، مېړه له ښځې او سړی له خپلوانو څخه جلا کوي او یو د بل دښمن ګرځوي، د ټولو دا خبره خوښه شوه او سره خپاره شول.

ولید بن مغیره د وحی په هنداره کې:

د ولید بن مغیره په هکله د مدثر سورت څو آیتونه نازل شول چې د ده کړنې په کې ډګر شوې دي. الله تعالی فرمایي: (رَبِّهِ فَاَفْكَرَ وَقَدَّرَ ۱۸ فُقِتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ۲۰ ثُمَّ نَظَرَ ۲۱ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ۲۲ ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ ۲۳ فَقَالَ إِنَّ هَذَا إِلَهٌ سَحَرٌ يُوْثِرُ ۲۴))

ژباړه: هغه فکر وکړ اندازه یې ولګوله (چې څه طعنه ورکړي) په دې اندازه لګولو دې دی ټپه شي، بیا ښه څیر شو، بیا یې تندۍ تړو او خوله یې ګډه کړه، بیا یې شا کړه او لویې یې وکړه او ویې ویل: دا قرآن هغه اغېزمن جادو او سحر دی چې له خورا پخوا زمانو څخه پاتې دی.^۱

د قريشو د دسيسې پلي کول:

د دې لپاره چې قريش خپله دسيسه او توطئه په سمه توګه پلي کړي، نو زیات شمېر خلګ یې وټاکل، ترڅو د کعبې شریفې زبیرین پر محمد ﷺ باندي، بډګومانه کړي چې د دې کار د پرمخ بیولو زیات مسؤلیت د ابولهب پر غاړه و.

د ابولهب دریځ:

کله به چې رسول الله ﷺ د دعوت لپاره د زبیرینو څیمو، تم ځایونو او د سیمې بازارونو ته ورتلو، ابولهب به د ده تر شا خلکو ته ویل: د محمد ﷺ خبرې ونه منئ، هغه خپل پلرنی دین پرېښی دی او دروغ وايي.

۱- دا فقره په آزمودنه کې شامله نه ده، یواځې د زده کوونکو د علمي زېرمې لپاره ده.

په جزیره العرب کې د بعثت د خبر خپرېدل:
 د قریشو ظالمانه هڅو هغوی ته هېڅ ګټه ونه رسولله ﷺ د دعوت کار تر هغه ځایه ورساوه چې قریشو یې تصور هم نه کاوه، هغه دا چې ټول زایرین د رسول الله ﷺ د دعوت او بلنې څخه خبر شول او د هغوی په ستنېدو سره د بعثت خبر په جزیره العرب کې خپور شو.

د لوست ګټې:

۱. د حق دعوت منکران بډایې هڅه کې و، ترڅو نورو ته د حق اواز د رسېدو مخنیوی وکړي.
 ۲. د خپل توان په اندازه د حق دعوت د رسولو لپاره هڅه او په دې لاره کې د هر ډول ممکن فرصت څخه استفاده کول.

۳. د منکړینو د دسیسو سره سره، د حق دعوت بیا هم پرمخ ځي او خپله لاره پرانیزي.

الف: لاندینيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

- ۱- د مکې مکرمې زایرینو ته د حق دعوت د رسېدو د مخنیوي لپاره قریشو څه تدابیر ونيول؟
- ۲- د دې لوست ګټې څرګندې کړئ.
- ۳- ولید بن مغیره قریشو ته څه مشوره ورکړه؟
- ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.
  - ۱- قریش د مشورې لپاره ( ) ته ورغلل.
  - ۲- د قریشو غوټه شوې خبره دا وه چې وایي ( ) دی.
  - ج: د صحیح عبارت په وړاندې د ( ) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (×) نښه کېږئ.
    - ۱- قریش د مشورې لپاره ابو جهل ته ورغلل. ( )
    - ۲- د رسول الله ﷺ د بعثت خبر د مکې مکرمې د زایرینو په مرسته جزیره العرب کې خپور شو. ( )

د دې لوست د مطالبو په هکله په خپل تعبير او خپلې ژبه يوه لنډه مقاله وليکئ.

دوه ويستم لوست

د مخالفينو لخوا د دعوت د خپرېدو مخنيوی

د دعوت د مخنيوي لپاره د قریشو نوري دسيسې:

کله چې قریش په دې خبره پوه شول چې محمد ﷺ له خپل دعوت څخه نشو گرځولی، نو يو ځل بيا اندېښمن شول او د اسلامي دعوت د مخنيوي لپاره يې لاندې دسيسې وکارولې.

۱- منلې، ټوکې کول، سپک او دروغجن گڼل: مشرکينو په دې توگه د مسلمانانو د سپکاوي او د دوی د معيوبولو د ضعيفولو هڅه کوله او پيغمبر ﷺ ته به يې سپکې سپورې ويلې کله به يې لمبني او کله به يې دروغجن او جادوگر باله.

۲- د رسول الله ﷺ د لارښوونو په هکله بدگمانې او شکونه پيدا کول (ايجابول) او د خلکو په وړاندې يې بې اغېزه ښکاره کول.

۳- قرآن کریم به يې زړو کيسو ته ورته او مشابه گاڼه.

د مشرکينو يوه بله هڅه:

مشرکانو د دعوت د مخنيوي لپاره ډېرې هلې ځلې وکړې چې د دغو هلو ځلو څخه يو هم رسول الله ﷺ ته د قریشو د استازي عتيبه بن ربيعه وړاندیز و، عتيبه رسول الله ﷺ ته د ډېر مال، د قریشو د مشرۍ او د هر ډول دنيوي غوښتنو د بشپړولو وړاندیز وکړ، خو رسول الله ﷺ د هغه په ځواب کې وويل: زه د دې لپاره نه يم رالېږل شوی چې ستاسو مالونه واخلم او يا پر تاسو مشري وکړم، بلکې زه الله تعالی ستاسو لپاره رسول رالېږلی يم، پر ما د الله ﷻ کتاب نازل شوی دی او ماته امر شوی دی چې تاسو ته د جنت زيری درکونکی او له دوزخ نه وېر ونکی اوسم.

د دې لوست گټې:

۱. کله چې يو بلونکی (داعي) سپېڅلی وي، هېڅ ډول تړونه او افتراگانې نشي کولی د هغه د دعوت مخه ونيسي.

۲. که چیري مسلمانان د دعوت په لاره کې د ستونزو سره مخ شي، نو لازمه ده چې ثبات او استقامت ولري او په صبر او حکمت سره د ټولنې د اصلاح لپاره هڅه وکړي.
 ۳. د ټولنې اصلاح د اسلام د مبین دین د لارښوونو په پلي کولو سره د دنیا د هر مال او متاع څخه لوړ او غوره کار دی او دا نه ښايي چې د دنيوي امتيازاتو لپاره له هغې تنازل وشي.

ارزونه

- ۱- قریشو د رسول الله ﷺ په وړاندې له نورو کومو دسیسو کار واخیست؟
- ۲- عتبې بن ربیعہ رسول الله ﷺ ته د څه وړاندیز وکړ؟
- ۳- رسول الله ﷺ د عتبې بن ربیعہ وړاندیز ته څرنگه ځواب ورکړ؟
- ۴- د دې لوست گټې په لنډه ډول بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډه توگه وليکئ.

دري ويستم لوست

ابوطالب ته د قریشو د پلاوي لیرل

قریشو په ډېر جلیب سره د دعوت د مخنیوي لپاره هڅه کوله، خو په دې نه پوهېدل چې د داسې ستر شخصیت په وړاندې کوم چې ابوطالب ته ډېر گران او عزتمن و څه تمایز ونیسي.
وروسته له ډېر فکر او مشورې دې پایلې ته ورسېدل، چې ابوطالب ته ورشي او د هغه په مرسته د حضرت محمد ﷺ د دعوت مخه ونیسي.

ابوطالب ته د قریشو پلاوی:

خړنگه چې ابوطالب د قوم سپین بزړی و، له دې امله یې په قوم کې ډېر عزت او لوړ مقام درلود او خبرې یې منل کېدلې، له بلې خوا هغه د رسول الله ﷺ ملاتړ، حمایت او پلوي کوله، نو د دې لپاره چې قریش په داخلي اختلافاتو کې ښکېل نشي، ابوطالب ته ورغلل، ترڅو دعوت د مخنیوي لپاره د هغه قناعت او رضا حاصله کړي او د قریشو او محمد ﷺ ترمنځ داسې یو تړون لاسلیک کړي چې د هغه پر بنسټ محمد ﷺ د خلکو له دعوت څخه لاس واخلي او په مقابل کې یې چې هر امتیاز غواړي هغه ته به ورکړل شي.

ابوطالب خپل وراره محمد ﷺ راوغوښت او هغه ته یې وویل: گرانه وراره!

دوی ستا د قوم مشران دي او د دې لپاره راغلي، ترڅو تاسو ته ژمنه درکړي او له تاسو ژمنه واخلي.

ابوطالب ته د رسول الله ﷺ وړاندیز:

کله چې رسول الله ﷺ د خپل تره څخه د مشرکینو غوښتنې واورېدلې، نو هغه ته یې وویل: زه دوی

يوياځې يوې کلمې ته رابولم، که دوی ومنله نو خدای تعالیٰ به دوی ته په دواړو جهانونو کې عزت او سربلوري ور په برخه کړي.

ابو جهل په دې خبره خوشحاله شو چې د يوې کلمې په وړلو به ټولو امتيازاتو خاوند شي.

ابوطالب وويل: هغه کلمه څه ده؟ پېغمبر ﷺ وفرمايل: ناسو د (لا اله الا الله) کلمه ووايي. د دې خبرې په اورېدو سره د قرشو مشران مايوسه او ناامېده شول او ويې ويل:

په الله ﷻ سوگند چې دی به هېڅکله هم ستاسو غوښتنې ونه مني.

په بل روايت کې راغلي دي کله چې رسول الله ﷺ د ابوطالب خبرې واورېدلې، نو په دې فکر شو چې شايد تره يې د ده له ملاتړ څخه لاس اخيستلی دی، نو خپل تره ته يې داسې وويل: گرانه کاکا! قسم په خدای ﷻ دی که چېرې دوی لمر په بني لاس او سپوږمۍ په کښې لاس کې راته کېږدي (يعنې د ځمکې او د هغې د چاپېريال واک او اختيار راکړي) او له مانه وغواړي چې د توحيد دعوت پېرېږدم، نو زه به هېڅکله رادعوت پرې نږدم او تر هغه به دوام ورکړم چې يا زه بريمن او يا په دې لار کې شهيد شم.

ابوطالب د دې خبرې په اورېدو سره هغه ته د مرستې او ملاتړ ډاډ ورکړ او ورته يې وويل: قسم په خدای ﷻ هېڅکله به دې هېچا ته ونه سپارم.

د لوست گټې:

۱. د اسلام د مقدس دين متابعت او هغه ته بلنه، د دنيا له ټولو امتيازاتو څخه غوره ده، مسلمان لره دا نه ښايي چې د دنيوي امتيازاتو لپاره ورڅخه تنزال وکړي.

۲. ابوطالب د قرشو له خوا ټول تکليف وزغمل، خو د رسول الله ﷺ له ملاتړ څخه لاس په سر نه شو.

الف: ابوطالب ته د قريشو د پلاوي د لبرلو كيسه په لنډه ډول بيان كړئ.

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو كلمو ډك كړئ.

۱- قريش دې پايلې ته ورسېدل چې ( ) ته ورشي.

۲- كه چېرې دوى ( ) په بني لاس او ( ) په كين لاس راته كېږدي.

ج: د صحيح عبارت په وړاندې د (۴) نېټه او د غلط عبارت په وړاندې د (۳) نېټه كېږدئ.

۱- د قريشو يوه ډله ابو جهل ته ورغله. ( )

۲- ابوطالب محمد ﷺ ته وويل: قسم په خداى ﷻ هېڅكله به دې هېچا ته ونه سپارم. ( )

د دې درس مطالب د يوې لنډې مقالې په ترڅ كې په خپلې ژبې او تعبير وليكئ او يو

مناسب عنوان ورکړئ.

خلورويشتم لوست

د حبشي په لور هجرت

وروسته له دې چې حضرت محمد ﷺ د بعثت په څلورم کال په بنسټکاره ډول بلنه پيل کړه، د قریشو ظلم او تېری هم پر مسلمانانو پيل شو. د قریشو دغه ظلم او تېری د پنځم کال تر نيمايي خپلې لورې پورې ته ورسېد او مکه مکرمه پر مسلمانانو تنگه شوه او د دې ستونزو څخه د خلاصون په لټه کې شول. حضرت محمد ﷺ ته دا معلومه وه چې د حبشي پاچا (نجاشي) يو ډېر عادل سړی دی، نو مسلمانانو ته يې د دين د ژغورلو په هیله د حبشي په لور د هجرت امر وکړ.

د حبشي په لور د مسلمانانو لومړنۍ هجرت:

د نبوت په پنځم کال د رجب په مياشت کې د مسلمانانو لومړنۍ ډله چې له دولسو سپړو او څلورو ښځو څخه جوړه شوې وه د حضرت عثمان بن عفان رضي الله عنه په مشرۍ د رسول الله ﷺ د لور بې رقيه رضي الله عنها په گاونډي حبشي ته روانه شوه.

د دې لپاره چې قریش بې مخه ونه نيسي دا کاروان د شپې له لوري د شعيبه د بندرگاه په لور روان شو، هلته دوي سوداگريزې کښتۍ ولاړې وې چې دوی يې سپاره کړل او د حبشي په لور روانې شوې. قریش ډېر ژر د مسلمانانو د دې کار څخه خبر شول او د دوی د راگرځولو لپاره يې بندرگاه ته خپل کسان ولېږل، خو د مسلمانانو ډله د دوی له رسېدو دمخه له هغه ځايه وتلې وه چې په دې توگه د مسلمانانو دغه ډله د مشرکانو له ظلم او تېري څخه په امان شوه.

په دغې ډلې کې د حضرت محمد ﷺ د نږدې خپلوانو څخه څوک و؟ نومونه یې واخلئ.

د قریشو د مشرانو د مسلمانېدلو خبر:

د حبشي مهاجرينو ته دا خبر ورسېدل چې د مسلمانانو او قریشو تر منځ تاوتریخوالی کم شوی دی او هغه داسې چې د قریشو مشرانو په حرم کې د نجم سورت د خو آیتونو له اورېدو وروسته د مسلمانانو سره یو ځای سجده وکړه او داسې حالات رامنځ ته شوي چې د قریشو مشران مسلمانان نه ازاوي، نو له دې امله هغوی د بېرته راتګ نیت وکړ او د مکې په لور راوان شول، کله چې مکې مکرمې ته د یوې ورځې مزل په واټن نژدې شول، نو پوه شول چې خبره هسې نه ده او د قریشو ظلمونه د پخوا په څېر دوام لري، نو زیات شمېر مهاجرین بېرته حبشي ته ولاړل او یوازې څو تنه یې په پټه مکې مکرمې ته ننوتل.

د حبشي په لور د مسلمانانو دویم هجرت:

د حبشي د مهاجرینو د بېرته راتګ وروسته د قریشو ظلم او تېری نور هم زیات شو، نو له دې امله رسول الله ﷺ نورو مسلمانانو ته هم اجازه ورکړه، ترڅو په پټه د دویم ځل لپاره حبشي ته هجرت وکړي.

د مسلمانانو شمېر دا ځلې (۱۰۲) تنه و چې (۸۳) تنه یې سړي او (۱۹) تنه یې ښځې وې، د دې ډلې مشري جعفر بن ابی طالب ﷺ کوله.

د لوست ګټې:

۱. هجرت کول د پیغمبر ﷺ د سنتو څخه دی چې د مسلمانانو لپاره مشروع ګرځېدلی دی، ترڅو د ظالمانو د ظلم او تېري څخه په امن شي او وکولای شي خپل دیني شعار پرته له کوم ډار او خوف څخه ترسره کړي.
۲. د الله ﷻ په لار کې هجرت کول او له ایمان او عقیدې څخه حفاظت د بشري تاریخ په اوږدو کې د لوړو تحولاتو لامل شوی دی.
۳. مسلمان لږه ښايي چې په بې بنیاده خبرو، اوازو او شایعاتو ونه غوښتې او خپل معلومات او پوهه د موثقیو منابعو څخه ترلاسه کړي.

۴. مسلمان باید تل د صبر او زغم په ګاڼه سمبال وي او په ځانګړي ډول کله چې حالات خراب او کړکېچن وي.

۱. حبشي ته د مسلمانانو د لومړني او دويم هجرت لنډه يادونه وکړئ.
۲. د حبشي په دواړو هجرتونو کې د مهاجرينو شمېر وښايست.
۳. د دې لوست ګټې څرګندې کړئ.

د دې لوست مهم ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ.

پنځه ويشتم لوست

د حبشي د مهاجرينو پر خلاف د قريشو د سېسه

حبشي ته د استازو لېږل:

دا چې مهاجرين هوسا ټاټوبی ولري، ترڅو د هغوی ځان، مال او دين په امن وي، داکار د قريشو د مشرکانو لپاره د زغم وړ نه و، نو له دې امله يې عمرو بن العاص او عبدالله بن ربيعہ چې هوبښاره او کار پوهه کسان وو، د خورا غوره او قيمتي ډاليو سره نجاشي ته ولېږل، دواړو استازو قيمتي ډالۍ دربار ته نېږدې سردارانو ته ورکړې او هغه دلايل يې هم ورته وويل چې د هغو له مخې مسلمانان بايد د حبشي څخه وشړل شي، د دربار سرداران په يوه خوله شول چې نجاشي به د مهاجرينو په يستلو رضا کړي، دوی ټول د نجاشي دربار ته ولاړل او خپلې ډالۍ يې وړاندې کړې او نجاشي ته يې وويل:

زموږ څو تنه ناپوهه ځوانان ستاسې پاچايۍ ته په پټه راغلي دي، دوی خپل دين پرېښی دی او ستاسو دين يې هم نه دی منلی، نوکړ دين يې جوړ کړی دی چې نه يې موږ پېژنو او نه يې هم تاسې، موږ د قوم مشرانو تاسو ته رالېږلي يو، ترڅو تاسې زموږ فرريان موږ ته وسپارئ.

د درباريانو سپارښتنه:

د دربار سردارانو وويل: د پاچا سر دې سلامت وي، دا استازي رښتيا وايي، سړي يې ورو سپارئ چې له ځان سره يې بوځي، خو نجاشي وويل:

دا موضوع بايد ښه وڅېړل شي او د دواړو اړخونو دلايل واورېدل شي. مسلمانان يې خپل دربار ته راوغوښتل او د هغوی څخه يې پوښتنه وکړه: داکوم دين دی چې د خپل قوم څخه پرې جلا شوي ياست؟ نه مو زموږ دين منلی او نه د نړۍ کوم بل دين؟

د مسلمانانو وياند:

د مسلمانانو وياند جعفر بن ابي طالب وويل:

قدرمنه پاچا! موږ نابوهه وو د بتانو عبادت مو ڪاوه او مرداري مو خوره، زنا موږ کي څېره وه، خپلوى موږ نه پاللي، گاونډي مو ربرول او زموږ زورور په ڪمزوري تېرى ڪاوه، موږ دغه ناپوره عادات درلودل چې پاڪ الله تعالى زموږ له منځ څخه خپل استازى غوره كړ، نسب يې موږ ته معلوم دى، په ريښتينولى، امانتدارى، او نورو بڼو اخلاقو سره زموږ په منځ كې مشهور دى، موږ ته يې د يو الله ﷻ د عبادت بلنه راكړه، او د هغو بتانو او ڪانو له عبادت څخه يې منع كړو د كومو چې زموږ پلرونو عبادت كاوه، موږ ته يې لارښوونه وكړه چې تل بايد ريښتيا وويو، امانت پوره وركړو، خپلوي وپالو، له گاونډيانو سره ښه ژوند وكړو، له ناروا او وينو توبولو څخه لاس واخلو، موږ يې له زنا كولو، دروغو ويلو، د ښتم د مال له خوړلو او په پاك لمنو ښځو د تور لگولو څخه منع كړو.

موږ ته يې امر وكړ چې د يو الله ﷻ عبادت وكړو، هېڅ شى ورسره شريك او سيال ونه گڼو، حلال يې حلال او حرام يې حرام وگڼو، نو زموږ قوم له موږ سره په همدې خبرو دښمن شو او موږ يې سخت ورنړلو، ترڅو موږ اسلام پريږدو او بيرته د بتانو عبادت پيل كړو او هغه ناروا كارونه وكړو چې وړاندې مو كول، كله چې دوى پر موږ ظلم او تېرى پيل كړ او او ځمكه يې راباندې تنگه كړه، نو ستا پاچايي ته مو هجرت وكړ او له ټولو خلكو څخه مو تاسي غوره وگڼلې او ستاسو په گاونډ كې موږ ته ژوند ښه ښكاره شو، اوس هيله لرو ترڅو ستاسو په خوا كې پر موږ ظلم ونشي.

د زده کونزو نکر څخه دى يو تن د جعفر ﷺ د وينا مهم ټکي په خپلو الفاظو وويلي.

د نجاشي غبرگون:

نجاشي وويل: آيا هغه څه چې ستاسو پيغمبر راوړي له ځانه سره لري؟

جعفر ﷺ: خراب وركړ: هو! بيا يې د قرآن عظيم الشان د مريم سورت څو آيتونه تلاوت كړل، نجاشي د قرآن كريم د آيتونو په اورېدو سره ډېر وژړل، تر دې چې ډېره يې لنډه شوه او د دربار مله يې مشرانو يې هم وژړل چې د ژباړه امله يې په لاسونو كې نيولي كتابونه هم لاندې شول، بيا نجاشي دوى ته وويل: دا او هغه څه چې عيسى عليه السلام راوړي وو دواړه د يو څراغ رڼا ده.

عمرو بن عاص او د هغه ملگري ته يې وويل: ولاړ شئ، قسم په الله ﷻ چې هېڅكله به هم دا خلك تاسو ته ونه سپارم.

د نجاشي د ذهنيټ د خرابولو کوښښ:

د هغه حسد او کينې له مخې چې د قریشو استازو په زړه کې درلوده پاچا ته يې وويل:

دوی د عیسیٰ عليه السلام په هکله بې ځايه خبرې کوي. هغه مسلمانان راوغوښتل او له هغو څخه يې پوښتنه وکړه، جعفر عليه السلام ورته وويل: موږ د حضرت عیسیٰ عليه السلام په هکله هغه څه وايو چې زموږ پېغمبر موږ ته راوړي دي. هغه د خدای جل جلاله بنده، د خدای جل جلاله پېغمبر او د خدای جل جلاله روح او کلمه ده چې پاکي او پيغلې يې بې مريم ته يې القا کړه. نجاشي د ځمکې څخه يو ډکې رڼوړ ته کړ او وېي ويل: قسم په الله جل جلاله چې د عیسیٰ عليه السلام حقيقت د دې ډکې په اندازه هم ستاسو له خبرو څخه زيات نه دی.

نجاشي مسلمانانو ته وويل: ولاړ شئ! زما د پاچاهۍ په حدودو کې به بشپړ ډاډو سره ژوند کولی شئ، چا چې تاسو ته ناوړه خبرې وکړي، نو زه به اړو مرو هغه ته سزا ورکړم.

د لوست گټې:

۱. څوک چې د چاښمنداگي کوي، لازمه ده چې هغه پوره زړکه، باخبره او د منطق خاوند وي.
۲. د حضرت عیسیٰ عليه السلام په هکله د واقعي مسيحيټ او اسلام ترمنځ کوم توپير نه لېدل کېږي.
۳. پر قاضيانو او حاکمانو لازمه ده مخکې له دې چې نځايي فيصله صادره کړي د دعوي د جانيټو دلايل او نظريات واورې.
۴. که د اسلام دښمنان ډېر زيات چالاکه او زړکه هم وي، بيا هم د پوه او هوښيار مسلمان د منطق او استدلال په وړاندي ماتې خوري.

د دې لوست څخه چې نورې گټې اخيستل کېږي هغه بيان کړئ.

الف: لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

- ۱- د دې لوست مهم ټکي په لنډه ډول بيان کړئ.
- ۲- عمرو بن عاص او عبدالله بن ربيعه د مهاجرو مسلمانانو د دين په هکله نجاشي ته څه وويل ؟
- ۳- جعفر بن ابې طالب عليه السلام نجاشي ته د اسلام د ښېگڼو په هکله څه وويل ؟
- ۴- عمرو بن عاص او عبدالله بن ربيعه د عيسی عليه السلام په اړوند د مسلمانانو د نظر په هکله څه وويل ؟

- ۵- جعفر بن ابې طالب عليه السلام د عيسی عليه السلام په هکله څه وويل ؟
- ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.
- ۱- دا او هغه څه چې عيسی عليه السلام راوړي دي دواړو د يو ( ) رڼا ده.
- ۲- موږ د عيسی عليه السلام په هکله هغه څه وايو چې زموږ ( ) موږ ته راوړي دي.
- ۳- نجاشي له څمکي څخه يو نړی ( ) راپورته کړ.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب د يوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او ژبه وليکئ.

شپږ ويشتم لوست

د حمزه عليه السلام راولړل

حمزه عليه السلام د بعثت په شپږم کال د ذوالحجې په مياشت کې اسلام راولړ، يوه ورځ رسول الله ﷺ د صفا غونډۍ سره ناست و، د جهل پلار ابو جهل رسول الله ﷺ ډېر ودرېړاوه، تر دې چې هغه يې په کافي وويشت او داسې يې زخمي کړ چې وېني ترې روانې شوې، وروسته بيا ابو جهل د کعبې خواته ولاړ او د قریشو په غونډه کې شريک شو. د عبدالله بن جلعان وينځې چې دغه زړه دردوونکې حالت په خپلو سترگو لېدلی و، حضرت حمزه عليه السلام ته چې تازه له ښکار څخه راغلی و او ليندۍ يې هم په لاس کې وه بيان کړ.

د ابو جهل څخه بدله:

حضرت حمزه عليه السلام چې د قریشو تر ټولو زوړ و پياوړی او تکړه ځوان و د خپل وراره د مظلوميت څخه يې غيړت په جوش راغی، پرته له کوم ځنډه په ابو جهل پسې د کعبې ساحې ته ورغی د ابو جهل په سر ودرېد او ورته يې په ډېر قهر او غوسه وويل:

ای بې غيړه! ته زما وراره ته بډرډ وايي او له دې څخه خبر نه يې چې زه د هغه په دين يم؟ بيا يې په ليندۍ وويشت او ډېر سخت يې زخمي کړ، او په دې ترتيب سره حضرت حمزه بن عبدالمطلب عليه السلام د اسلام په مبارک دين مشرف شو او په پوره مېړانه يې له اسلام او پيغمبر ﷺ څخه دفاع وکړه.

د لوست گټې:

- ۱- رسول الله ﷺ د اسلام د دين په تبليغ کې له ابو جهل څخه ډېر تکاليف او ستونزې وليدلې، خو بيا يې هم د هغو په وړاندې له صبر او زغم څخه کار واخيست.
- ۲- اسلام د ښمنان تل د اسلامي دعوت د مخنيوي لپاره له هر ډول وسايلو څخه کار اخلي، د

اسلامي دعوت گرانو شکنجه کول او تعذيبول د اسلامي دعوت د مخنيوي په لار کې د دوی له قتل پاتې وسایلو څخه دي.

۳- له مظلومانو او اسلامي مقدساتو څخه په مېړانه دفاع کول د مسلمانانو په ځانگړې توگه د ځوانانو مسلمانانو يوه ځانگړتيا ده.

د دې لوست څخه که نورې گټې اخيستل کېدای شي څرگندې بې کړئ.

الف: لاندینيو بوښتنو ته څو اوبونه ورکړئ.

- ۱- د حضرت حمزه عليه السلام د اسلام منلو لامل څه و؟
- ۲- ولې حضرت حمزه عليه السلام پر ابو جهل په قهر شو؟
- ۳- حضرت حمزه عليه السلام ابو جهل ته د وهلو پر مهال څه وويل؟
- ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.
- ۱- حضرت حمزه عليه السلام د بعثت په ( ) کال د ذولحجې په مياشت کې مسلمان شو.
- ۲- حضرت حمزه عليه السلام د قريشو تر ټولو ( ) ځوان و.
- ج: د صحيح عبارت په وړاندې د ( ) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (×) نښه کېږدئ.
- ۱- حضرت حمزه عليه السلام د بعثت په اتم کال مسلمان شو. ( )
- ۲- د حضرت حمزه عليه السلام د مسلمانېدو لامل د ابو جهل ظلم پر حضرت محمد عليه السلام باندې و. ( )
- ۳- حضرت حمزه عليه السلام د خپل اسلام اعلان په مسجدالحرام کې وکړ. ( )

د دې لوست مطالب د يوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او ژبه وليکئ.

اوه ويستم لوست

د حضرت عمر رضي الله عنه مسلمانيدل

حضرت عمر رضي الله عنه د حضرت حمزه رضي الله عنه له مسلمانيدو څخه درې ورځې وروسته د بعثت په شپږم کال د ذوالحجې په مياشت کې مسلمان شو.

د عمر رضي الله عنه او نعيم رضي الله عنه تر منځ خبرې:

حضرت عمر رضي الله عنه د هغه ديني له مخې چې د حضرت محمد صلي الله عليه وسلم سره يې درلوده يوه ورځ د محمد صلي الله عليه وسلم

د وژلو په تکل له خپل کور څخه ووت.

د لارې په اوږدو کې د نعيم بن عبد الله العدي سره مخامخ شو، هغه پوښتنه وکړه:

عمر! چېرته ځي؟ عمر رضي الله عنه وويل: خوارم چې محمد ورژم.

نعيم وويل: که محمد ورژني نو د بني هاشمو او بني زهرو له ديني څخه به څرنگه ځان ورغوري؟

عمر رضي الله عنه وويل: معلومېږي چې خپل دين دې پرېښي دی او بې دينه شوی بې.

نعيم ورته وويل: عمر! يوه حيرانوونکې خبره درته وکړم؟ ستا خور او د خور خاوند (اوبښي) دې هم بې دينه شوي دي.

د دې خبرې په اورېدو سره د عمر رضي الله عنه خبره له غوسې سره شوه، دهغوی د کور پر لور روان شو.

خبا ب رضي الله عنه چې هغوی ته د قرآن تعليم ورکړه د عمر رضي الله عنه په پلېو ځان گوښه کړ او د عمر رضي الله عنه خور فاطمي (رضي الله عنها) د عمر رضي الله عنه څخه د قرآن پاڼه پته کړه، څرنگه چې عمر رضي الله عنه کور ته د ننوتلو پر مهال د خبا ب رضي الله عنه قرائت اورېدلی و، نو پوښتنه يې وکړه: دا ورو غږ د چا و؟

هغو خراب ورکړ: هيڅ نه و، موږ په خپلو کې خبرې کولې.

عمر رضي الله عنه وويل لکه چې بې دينه شوي ياست.

د خور او اوبني ځواب:

اوبني يې وويل: عمره! که چېرې ستا له دين څخه پرته بل دين حق وي؟
عمر رضي الله عنه په خپل اوبني سعيد بن زيد رضي الله عنه بريد وکړ او هغه يې ډېر زيات وواهه، خور يې راغله او غوښتل يې چې خپل خاوند د ورور څخه خلاص کړي. عمر رضي الله عنه هغه هم په درنه څېړه ووهله چې له مخ څخه يې وينې روانې شوې. خور يې د قهر او غوسې په حال کې وويل: عمره! حق د ستا د دين څخه، پرته به بل دين کې دی، بيا يې د توحيد کلمه په جهر سره وويله.

د عمر رضي الله عنه په زړه کې د اسلام ځای نيول:

عمر رضي الله عنه چې کله د اسلام په دين باندې د دوی ټينگار او ثبات وليد او له بلې خوا يې د خپلې خور مظلوميت او وينې ولېدلې، خورا پېښمانه شو او په مات زړه يې پوښتنه وکړه:
ښه ده، ستاسې کتاب راکړئ چې زه يې ولولم.

خور يې چې ډېره کړېدلې وه، عمر رضي الله عنه ته داسې وويل: ته ناولی يې او قرآن کريم بايد په پاکو لاسونو واخيستل شي، که غواړی چې قرآن ولولې، نو پاڅه غسل وکړه. عمر رضي الله عنه پاڅېده او غسل يې وکړ، قرآن کريم يې راواخيست او شروع يې وکړه، د عمر رضي الله عنه سترگې په (بسم الله الرحمن الرحيم) ولگېدې، وينې ويل: دا څومره پاک او سپېڅلي نومونه دي؟ بيا يې د (رطه) سورت تلاوت پيل کړ، ترڅو د (اُنْزِلَ اِلَّا اِنَّهُ لَا اِلَهَ اِلَّا اَنَا فَاصْبِرْ) واقعۍ ليدلای شي (د طه سورت ۱۴ آيت ته ورسېد.

ژباړه: يقيناً همدا زه الله يم، له ما پرته بل برحق معبود نشته، نو همدا زما عبادت وکړه او زما په ياد لمونځ ادا کړه.)

بيا يې وويل: دا څومره ښې او ښکلې خبرې دي؟ ماته محمد صلى الله عليه وسلم راوښايئ.

د حضرت عمر رضي الله عنه لارښوونه دار رقم ته:

ځواب رضي الله عنه چې کله د حضرت عمر رضي الله عنه خبرې واورېدلې، ځان يې ښکاره کړ او وينې ويل: هيله من یم چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم دعا ستا په حق کې قبوله شوې وي.

حضرت عمر رضي الله عنه بيا خپله توره راواخيسته او د نبې اکرم صلى الله عليه وسلم په وړاندې د اسلام د منلو لپاره دار رقم ته روان شو.

حضرت عمر رضي الله عنه ه دار رقم کې:

دار رقم ته په رسېدو سره حضرت عمر رضي الله عنه دروازه وټکوله، يوه صحابي عمر رضي الله عنه وليد چې له خپلې

توري سره ولاړ دی، پېغمبر ﷺ يې خبر کړ، حضرت حمزه ؓ وويل: دروازه ورته خلاصه کړئ، که د خبر په نيت راغلی وي خبر به ورته ورسوي او که په بد نيت راغلی وي، نو په خپله توره به يې سر غوڅ کړم.

کله چې حضرت عمر ؓ د رسول الله ﷺ حضور ته ورغی پېغمبر ﷺ هغه د گريوان څخه ونيو او خپلې خوله يې راکش کړ او ورته يې وويل: عمر! ته له مخالفت څخه لاس نه اخلې، غواړې چې د وليد بن مغیره په څېر پايله ولري؟

حضرت عمر ؓ وويل: (اشهد ان لا اله الا الله و انک رسول الله) او د اسلام سپېڅلی دين يې قبول کړ.

حضرت عمر ؓ ته د فاروق لقب ورکول:

کله چې عمر ؓ مسلمان شو رسول الله ﷺ ته يې وويل آيا موږ د ژوند او يا مرگ په دواړو حالاتو کې په حقه نه يو؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: قسم مې دي په هغه ذات وي چې زما ژوند د هغه په لاس کې دی، ناسې په حقه یې که ناسې مړه شوی او يا ژوندي.

حضرت عمر ؓ وويل: نو بيا ولې خپل اسلام نه څرگندو؟ سوگند مې دي په هغه ذات وي چې ته يې په رښتيا رالېږلی يې موږ به خامخا اسلام خلكو ته څرگندوو.

هماغه و چې مسلمانان د رسول الله ﷺ په ملتيا په دوه کنارونو کې د حرم په لور ووتل او حرم ته ورسېدل، قريشو دوی ته کتل، خو د حضرت عمر ؓ او حضرت حمزه ؓ شتون د مسلمانانو په ليکو کې د قريشو غرور مات کړ، هغوی دوی ته هېڅ ډول ضرر ونه رساوه، رسول الله ﷺ په همدې ورځ حضرت عمر ؓ ته د فاروق لقب ورکړ.

د لوست گټې:

۱. د پياوړو، مخلصو او مخورو مسلمانانو په يووالي سره د مسلمانانو ليکي ټينگښت مومي.
۲. څوک چې د حقيقت په لټه کې وي ضرور به اسلام ته مخه کوي، که څه هم د اسلام د سرسختو مخالفينو څخه وي.
- ۳- د اسلامي دعوت په لار کې استقامت او صبر کول د رښتينو مسلمانانو له صفاتو څخه دي.

فعالیت

د دې لړست څخه که نورې گټې اخيستل کېږي څرگندي يې کړئ.

ارزونه

الف: لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

- ۱- حضرت عمر رضي الله عنه د بعثت په کوم کال مسلمان شو؟
- ۲- د حضرت عمر رضي الله عنه د اسلام قبولولو لامل څه و؟
- ۳- حضرت عمر رضي الله عنه د خپلې خور په کور کې د کوم سورت آيتونه تلاوت کړه؟
- ۴- ولې حضرت عمر رضي الله عنه ته د فاروق لقب ورکړل؟
- ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.
- ۱- کله چې حضرت عمر رضي الله عنه د رسول الله صلي الله عليه وسلم د وژلو په نيت توره په لاس وووت، په لاره کې ( )
په مخه ورغی.

کورنۍ دنده

د دې لړست مطالب په لنډه ډول د يوې مقالې په ترڅ کې په خپله ژبه او خپل ځانگړي تعبير وليکئ.

هر اړ خيز پرېکون

هغه پېښې چې مشرکان يې اندېښمن کړل:

د څلورو اوښو څخه په لږه موده کې مشرکان له څلورو لويو پېښو سره مخ شول، دغو پېښو مشرکان هکې پکې حيران کړل چې هغه عبارت دي له:

۱. د حضرت حمزه عليه السلام، مسلمانېدل.

۲. د حضرت عمر رضي الله عنه، مسلمانېدل.

۳. د حضرت محمد صلي الله عليه وسلم له اړخه د مشرکانو د روغې جوړې د وړانديزولو نه منل.

۴. د حضرت محمد صلي الله عليه وسلم د دفاع او ملاتړ لپاره د بني هاشم او بني عبدالمطلب تړون.

دې پېښو مشرکان په اندېښنه کې واچول او په دې پوه شول که چېرې دوی حضرت محمد صلي الله عليه وسلم ته لاس اوږد کړي، نو د مکې لارې او کوچې به د دوی په وينو رنگ شي له دې امله يې د حضرت محمد صلي الله عليه وسلم له وژلو څخه لاس واخيست او يو بل ډول ظلم او تېري ته يې ملا وتړله.

د ظلم او تېري تړون:

د بعثت په اووم کال د قريشو مشرکان په بني کنانه کې راټول شول او داسې پرېکړه يې وکړه چې له دې وروسته به د بني عبدالمطلب او بني هاشم سره (پرته له ابو لهب څخه)، نه څوک خپلوي کوي نه به پرې څه خرڅوي، نه به ورسره راشه درشه کوي او نه به ورسره خبرې کوي، ترڅو يې چې رسول الله صلي الله عليه وسلم د وژلو لپاره دوی ته نه وي سپارلی، همدارنگه ورژنا ته يې کړه چې د هاشم له کورنۍ سره به هېڅ ټول روضه جوړه، نرمي او خواخوږي نه کېږي، بيا يې دغه تړون د کعبې شريفې په منځ کې راوڅراوه، د يادونې وړ ده چې د دې تړون د ليکونکي لاسونه هماغه مهال شل شول.

همغه و چې د دغو ټول غړي (مسلمان او کافر) د بعثت په اووم کال د محرم دمياشتې په لومړۍ

ورځ د ابو طالب په وادي (شعب ابي طالب) کې محاصره شول. محاصره ورځ په ورځ سختېده، د خوراک او څښاک ټول وسايل پر مسلمانانو بند شول، مشرکانو هېڅ شې نه پرېښود چې مسلمانانو ته ورسېږي، په پای کې مسلمانان دې زړه پوزونوونکي حالت ته ورسېدل چې د ونو پاتې او د جېوانانو وچ پوستکي وڅوري.

د کوچنيانو او ښځو ژړاگانې د ليرې ځايونو څخه اورېدل کېدې. د بنديز درې کاله تېر شول، د بعثت په لسم کال د محرم په مياشت کې د محاصرې د تړون ناخوښه کسان د حجون په سيمه کې د دې ظالمانه بنديز د ماتولو لپاره راټول شول، زهير وويل: سبا به زه لومړی کس یم چې د قریشو ټولنې ته به په دې هکله خبره کوم.

د وعلې سره سم هر سړي خپل ځان حرم ته ورساوه، زهير چې نوي جامې يې اوسني وې، لومړی يې د کعبې طراف وکړ، بيا يې خلکو ته مخ کړ او وې ويل: ای د مکې خلکو! دا کوم انصاف دی؟ موږ په مړه ګېله خوراکونه کوو، نړې جامې اغوښو او د هاشم کورنۍ له لورې هلاکېږي، قسم په الله ﷻ چې د دې ظالمانه تړون پاته به اړومرو شکوم.

ابو جهل چې د مسجد په يوه څنډه کې ناست و، ورغږ کړ: تا د ورځ وويل، قسم په الله ﷻ چې دا پاته به هېڅکله هم نه شکېږي.

وروسته بيا زمعه بن الاسود، ابوالبحري، مطعم بن عدي او هشام بن عمرو په خپل وار سره د زهير خبرې تائيد کړې او د پاتې د شکولو خبرې يې وکړې او ابو جهل يې پرله پسې مخالفت کاوه.

د بنديز د ختمولو په هکله د ابوطالب وړاندیز:

ابو طالب هم په دغه غونډه کې موجود و او د دې لپاره راضی و، ترڅو خلکو ته وولايي چې الله تعالی رسول الله ﷺ ته خبر ورکړی چې په دې پاته وينه (چينجی) اخته شوی دی او پرته د الله ﷻ د نوم څخه يې نورې د ظلم او تېري ټولې کلمې خورلي دي، که چېرې د هغه خبرې دورځ وي، نو زه به له منځه ووځم، تاسې پوه شه او هغه که چېرې زما د واده خبره سمه او ريښتيا وه، نو تاسې بايد په موږ ظلم او تېری بند کړئ او بنديز ختم کړئ.

قوم وویل: د انصاف خبره دي وکړه.

وروسته له دې چې د قوم د خلکو او ابو جهل ترمنځ خبرې تاوې راټاوې شوي، مطعم بن عدې پاڅېده، ترڅو لیکلې پاڼه وشکوي، گوري چې چينجو ټوله خوړلې ده او يوازې د الله تعالی پاک نوم پاتې دی، په دې ترتيب تړون ليک وشکېده، رسول الله ﷺ او ملگري يې د محاصري څخه خلاص شول، مشرکانو د رسول الله ﷺ د نبوت د رښتينولۍ ډېر لوی او ستر دليل په غړېدلو سترگو وليد.

د لوست ګټې:

۱. اقتصادي بنديز مسلمانان په ډول ډول تکليفو او ستونزو اخته کړل.
۲. په انسانانو باندې د خوراکي توکو بندول هغه ظالمانه منطق دی چې د نارېخ په اوږدو کې مستبدو او ناخوښو ظالمانو کارولی دی.
۳. د اسلام د سپېڅلي او مقدس دين د ساتلو لپاره مسلمانانو ډېرې ستونزې ګاللې دي.
۴. اقتصادي محاصره داسې يو ناروا کار دی چې د ضمير او وجدان لرونکي مشرکانو هم د هغې مخالفت وکړ.

الف: لاندینو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

- ۱- د تړون مهم ټکي وليکئ.
- ۲- د ظلم او تېري تړون څومره موده دوام وکړ؟
- ۳- د دې تړون د ماتولو بهير څرنگه و؟ څرګند يې کړئ.
- ۴- د دې تړون ليکونکي ته څه پېښ شول؟ بيان يې کړئ.

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱_ د مسلمانانو محاصره د بعثت په ( ) کال د محرم د مياشتې له لومړۍ نېټې پيل شوه.

۲_ د مسلمانانو محاصره د بعثت په ( ) کال د محرم په مياشت کې ختمه شوه.

ج: د صحيح عبارت په وړاندې د (۴) نېټه او د غلط عبارت په وړاندې د (۴) نېټه کېږئ.

۱_ د دغه تړون پرېکړه د کعبې په منځ کې وځړوله. ( )

۲_ پرېکړه يې داسې وه چې مسلمانان به په مدينه منوره کې محاصره وي. ( )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډه توګه ديوي مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او خپله ژبه وليکئ.

د غم کال (عام الحزن)

د ابو طالب مړينه:

د نبوت په لسم کال کله چې محاصره ختمه شوه او مسلمانان بېرته مکې مکرمې ته راستانه شول د همدې کال د رجب په مياشت کې ابو طالب چې د مسلمانانو لپاره د ډال حيثيت درلود، وفات شو.

ابو طالب د هغې ستړې کلا په څېر و چې مسلمانان يې د مشرکانو له ظلم او تېري څخه ژغورلي و، خو بديختانه په خپله يې ترې گټه وانخيسته او د خپلو نیکونو په زاړه دين مړ شو.

د پېغمبر ﷺ سړه د ابو طالب له مړينې وروسته د قریشو له خوا ظلم او تېری:

د ابو طالب له مړينې وروسته په رسول الله ﷺ د مشرکانو د ظلم او تېري جرئت لا زيات شو او هغه يې د ډېرو ستونزو، غمونو او کړاوونو سره مخ کړ، يوه ناپوهه قریشي په رسول الله ﷺ باندې مردارې خاورې واچولې، پېغمبر ﷺ په هماغه حالت کور ته ولاړ، فاطمې رضي الله عنها چې دده دا حالت وليد په ژړا شوه او سر يې ورته ومنځه، رسول الله ﷺ ورته وويل: لورکي! مه ژاړه، پاک الله ﷻ به اړو مرو ستا پلار ژغوري. رسول الله ﷺ به ويل: ماله قریشو څخه د ابو طالب په ژوند کې داسې بد چې زه يې خورولم نه ووليدلي.

خديجه الکبریٰ رضي الله عنها د الله تعالی د رحمت په لور:

خديجه الکبریٰ د ابو طالب له مرگ څخه څه موده وروسته وفات شوه. خديجه الکبریٰ رضي الله عنها د الله ﷻ له لورې رسول الله ﷺ ته يوه ستره پيرزوينه وه چې د يوې پېړۍ څلورمه برخه يې ورسره تېره کړه چې د غم په وخت به يې پر رسول الله ﷺ شفقت او مهرباني کوله او د دعوت په خپرولو کې يې ملگري وه.

رسول الله ﷺ د هغې په هکله فرمايي: هغه وخت يې پر ما ايمان راوړ چې خلکو نه منلم، هغه وخت يې رينښتې وگلم چې نورو راته دروغجن ويل او هغه وخت يې په خپل مال کې برخمن کوم چې هېچا څه نه راکول او الله پاک ﷻ له هغې څخه اولاد راکړ.

د طایف په لور د پیغمبر ﷺ سفر او له هغه سره بد سلوک:

د خو اوښو په ترڅ کې چې کومې غمجنې پېښې منځته راغلې رسول الله ﷺ یې ډېر دردولی و، د ابو طالب د مړینې وروسته د اسلام د دښمنانو تېری نور هم زیات شو، رسول الله ﷺ پرته له دې چې طایف ته (چې مکې مکرمې ته تر ټولو لنډه لار دی) سفر وکړي بله کومه چاره نه درلوده، ترڅو له دې لارې وکولی شي د طایف خلک اسلام ته راوبولي او هغوی د ده ملاتړ وکړي، خو د طایف خلکو نه یواځې دا چې د رسول الله ﷺ بلنه یې ونه منله، بلکې ده ته یې ډېرې ستونزې او تکلیفونه ورسول، د کالو په ویشلو یې دی ډېر ژوبل کړ، تر دې چې پټې یې له وینو ډکې او بدن مبارک یې په وینو سور شو.

د لوست ګټې:

- ۱- د الله تعالی له ازموینو څخه دا دی چې اسلامي دغو نگران په تکلیفونو او ستونزو اخته کوي، ترڅو وکولی شي د دعوت دروند پټې او دنده په سمه توګه پرمخ بوځي.
- ۲- په اسلامي دعوت او د ټولنې په اصلاح کې د مسلمانې ښځې رول ډېر ارزښتناک دی او باید مسلمانان ښځه د اسلامي دعوت په وړاندې خپل رسالت اداء کړي.
- ام المؤمنین خدیجه رضي الله عنها د رسول الله ﷺ څخه پنځلس کاله مشره وه، خو د هغې د حقې لارې ملګرتیا او د رسول الله ﷺ سره مخلصانه همدردۍ او خواخوږۍ، رسول الله ﷺ دې ته اړ باسه ترڅو د نورو ازواجو په پرتله د هغې ښېګڼې وستایي.

صالحه ښځه په اسلامي ټولنه کې ډېر مهم رول لوبولی شي.

الف: د دې لوست مهم ټکي په مختصر ډول وړایاست.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱- ابو طالب د بعثت په ( ) کال د ( ) په میاشت کې وفات شو.

ج: صحیح عبارت په وړاندې د ( ) ښه او د غلط عبارت په وړاندې د ( ) ښه کېږدئ.

۱- ابو طالب د رسول الله ﷺ نیکه و. ( )

۲- د بعثت اتم کال د غم په کال ونومول شو. ( )

د دې لوست مطالب په مختصر ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او خپله ژبه ولیکئ.

د پرشم لوست

طايف ته د رسول الله ﷺ د سفر تفصيل

د بعثت په لسم كال چې رسول الله ﷺ له خپل قوم څخه مایوسه شو، په دې هیله طايف ته روان شو چې د طايف خلک به یې بلنه ومني. طايف د مکې مکرهې په (۷۰) کیلومترۍ کې پروت دی. په دې ستونزمن سفر کې زید بن حارثه هم د ده سره ملاگرۍ و. رسول الله ﷺ به چې په هر کلي تېرېده هغوی به یې اسلام ته رابلل.

له طايف څخه د رسول الله ﷺ ویستل:

رسول الله ﷺ لس ورځې په طايف کې تېرې کړې، د طايف له ټولو مشرانو سره یې خبرې وکړې او هغوی یې د اسلام سپېڅلي دین ته رابلل، خو هغوی په یوه خوله په ډېر ذلت او سپکاوي، ازار او تکلیف ورکولو له طايف څخه د رسول الله ﷺ د ویستلو پرېکړه وکړه، هماغه و چې دوی خپل ناپوهانه په رسول الله ﷺ پسې راپارول، ترڅو هغه ته بډاي خبرې وکړي هغه پسې چغې اوپه کلنو یې وولي چې په پایله کې رسول الله ﷺ په کلنو وويشتل شو او پټې مبارکې یې په وینو ړنگ شوی. زید بن حارثه رضی الله عنه به هڅه کوله ترڅو د رسول الله ﷺ څخه دفاع وکړي او خپله د ډېری مخ ته ودرېږي. چې پایله کې په سر او مخ زخمي شو.

ناپوهانو خپلو وېشتلو ته دوام ورکړ تر دې چې رسول الله ﷺ دې ته اړ شو، څو د عتبه او شېبه باغ ته چې د طايف څخه څلور نیم کیلومتره لرې پروت و پناه یوسي.

د پیغمبر ﷺ د عا :

رسول الله ﷺ وروسته له دې چې د عتبه او شېبه باغ ته خواشینې ننوت د انګورو ټاګ ته یې تکیه وکړه او داسې یې وویل: (یا الله! زه ډېر ضعیف او ناتوان یم، هېڅ مې په وس کې نشته، خلک هم په سپکه

رانه گوري، ای ارحم الراحمین! ته د بې وسو خدای ﷻ بې او زما هم رب بې، ته مې چاته سپاري؟ پردي ته، چې سختي راسره کوي؟ یا کوم دښمن ته، چې زما واک تا په لاس کې ورکړی دی؟ که ته رابلدي په غوسه نه بې هېڅ پاک مې نشته، ستا بښنه خورا پراخه ده، ستا په هغه روښانه مخ چې ټولې تیاري پرې رڼا او دنیا او اخرت ورانې پرې سمېږي، ستا له قهر څخه پناه غواړم، له خپل غضب څخه مې وژغوره، نا ته مې پناه دروړی ده چې ته راضي شي، له گناه څخه ځان ژغورل او په طاعت صبر او استقامت کول ستا له توفیق پرته ناشوني دي.

د عداس سره پېژندګلوي:

کله چې د ربیعۀ زامنو رسول الله ﷺ په ډېر مظلوم حالت ولید زړونه یې پرې وخوړېدل، خپل عداس نومی نصراني غلام ته یې وویل چې د انګورو یو وږی رسول الله ﷺ ته یوسي، کله چې عداس د انګورو وږی د رسول الله ﷺ په وړاندې کېښود رسول الله ﷺ لاس اوږد کړ او د بسم الله په ویلو یې په خوراک پیل وکړ.

عداس وویل: د دې وطن خلک دا کلمات نه وايي، پیغمبر ﷺ ورته وویل: ته د کوم وطن بې؟ او په کوم دین بې؟

عداس وویل: زه نصراني یم، د نینوا څخه.

پیغمبر ﷺ ورته وویل: د نیک سړي یونس بن متى ﷺ له کلي څخه؟ عداس پوښتنه وکړه: یونس بن متى ﷺ څه پېژنی؟

رسول الله ﷺ ځواب ورکړ، هغه زما ورور دی، هغه پیغمبر و او زه هم.

عداس د دې خبرې په اورېدو سره منله کړه او د رسول الله ﷺ لاسونه او پټې یې ښکلې کړې.

د ربیعۀ زامنو عداس ولید، کله چې عداس راغی نو هغوی ورته وویل: هلاک شي، دا دې څه وکړل؟ عداس وویل: د ځمکې په سر له ده څخه بل څوک خوره نشته، ماته یې داسې خبرې وکړې چې پرته له انبیاؤو څخه یې بل څوک نشي کولی.

هغوی وویل: هلاک شي له دین څخه دې وانه ږوي، ځکه ستا دین د هغه له دین څخه غوره دی.

رحمة للعالمین پیغمبر ﷺ:

پیغمبر ﷺ خورا ستړی او خواشینی د مکې لور ته روان شو، د لارې په اوږدو کې ورته جبرائیل ﷺ

۲ - د باسنی فقري یادونه په ازمینه کې اړینه نه ده.

وويل: الله ستا سره ستا د قوم په کړنو خبر دی، که غواړي نو د مکې غرونه به پر دوی یو ځای کړم. رسول الله ﷺ خواب ورکړ: زه هيله من یم چې پاک الله ﷻ به د دوی په راتلونکي نسل کې مسلمانان پیدا کړي او داسې دعا یې وکړه: (اللهم اهد قومي فانهم لا يعلمون).

ژباړه: خدایه! ته زما قوم ته هدايت وکړه، دوی نابرهان دي.

اسرا او معراج:

په همدغه شپو او ورځو کې چې پیغمبر ﷺ ډېر ضحجن او خوشینی و، د اسراء او معراج پېښه رامنځته شوه.

رسول الله ﷺ د جبرائیل علیه السلام په ملتیا له مسجد الحرام څخه بیت المقدس ته یوړل شو او بیا هماغه مهال د بیت المقدس څخه آسمانونو ته پورته شو.

د رسول الله ﷺ تگ له مسجد الحرام نه بیت المقدس ته په قرآن عظیم الشان ثابت دی، بیا له بیت المقدس څخه آسمانونو ته ختل په مشهورو احادیثو ثابت دی.

د لوست ګټې:

- ۱- رسول الله ﷺ ته ستونزي او تکالیف پېښېدل، د هغو مصلحتونو او داعیانو لپاره یو ښه درس دی کوم چې د ټولنې د دعوت او اصلاح په لار کې د ستونزو سره مخامخ کېږي.
- ۲- د اسلام نعمت چې د هغه له برکته د نړۍ ټول مسلمانان په امن، سوکالۍ او وروڼګلۍ سره ژوند تېروي، د ډېرو ستونزو، تکالیفو او رېږونو (چې تر ټولو وړاندې پیغمبر ﷺ ګاللي دي) په زغملو خپور شوی دی، نو لازمه ده چې هر وخت پر رسول الله ﷺ باندي درود او سلام وویو.
- ۳- پیغمبر ﷺ رحمة العالمین دی، هېڅکله یې هم پر نورو د ظلم او تېري پلوي نه ده کړې او هر وخت په دې هڅه کې و ترڅو د نورو د ظلم او تېري په مقابل کې د ښکۍ ترحم او ښېنې څخه کار واخلې.

۴- د اسراء او معراج د ارزښت بیانول او د پیغمبر ﷺ د عروج د ځای او د مسلمانانو د لومړنۍ قبلې (مسجد اقصی) لوړ مقام په ګوته کول چې باید د مسلمانانو له لورې یې ساتنه وشي.

فعالیت

زده کوونکي دي د مضمون د بنوونکي په مرسته د مسجد اقصی د ارزښت او د مسلمانانو د لومړنۍ قبلې او نبي کریم ﷺ د عروج د ځای په اړه د مسلمانانو د مکلفیتونو په هکله یو له بل سره مباحثه وکړي.

ارزونه

الف: لاندینيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

کله چې پیغمبر ﷺ له خپل قوم څخه مایوسه شو، نو چیرته ولاړ؟
د طایف په سفر کې د پیغمبر ﷺ ملگری څوک و؟
پیغمبر ﷺ په کوم کال طایف ته ولاړ؟
د اسراء او معراج په هکله خپل معلومات څرگند کړئ.
ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.
طایف له مکې مکرمې څخه ( ) کیلومتره لیرې دی.
رسول الله ﷺ ( ) ورځې په طایف کې تېرې کړې.
ج: د سم عبارت په وړاندې د (۷) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (۸) نښه ولیکئ.
مکه مکړه د طایف څخه (۳۰) کیلومتره لیرې ده. ( )
عداس وویل: زه نصراني یم د نینوا څخه. ( )
د پیغمبر ﷺ تگ له مسجد الحرام نه بیت المقدس ته په قرآن عظیم الشان ثابت دی او د هغه تگ له بیت المقدس نه آسمانونو ته په مشهورو احادیثو ثابت دی. ( )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډ ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعییر او خپله ژبه ولیکئ.

د عقبي لومړنۍ بيعت

د بيعت خټه د مخه:

عقبه په مکه مکرمه کې د يو ځای نوم دی چې د مسجدالحرام په پنځه کيلومتري کې د جمراتو (کوم ځای کې چې شيطانان وپښتل کېږي) ترڅنگ پروت دی، د جزيره العرب د خلکو په دا عادت وو چې د حج په موسم کې به د کعبې شريفې د زيارت لپاره مکې مکرمې ته راتلل، د نبوت په يولسم کال هم د مدينې منورې شپږ تنه مشران مکې مکرمې ته راغلل، له رسول الله ﷺ سره يې وعده وکړه چې د ده پيغام به خپلو خلکو ته رسوي.

د عقبي لومړنۍ بيعت:

د بيعت په (۱۲) کال د مدينې منورې (۱۲) تنه اوسېدونکي چې پنځه تنه يې تبرکال هم راغلي وو، د رسول الله ﷺ په خدمت کې حاضر شول او په عقبي نومې ځای کې يې د رسول الله ﷺ سره غونډه وکړه او هم يې له هغه سره بيعت وکړ چې دغه بيعت د عقبي په لومړني بيعت ونومول شو.

د بيعت ټکي:

عباده بن صامت رضي الله عنه د عقبي د لومړني بيعت په هکله داسې وايي: رسول الله ﷺ موږ ته داسې وفرمايل:

راشع زما سره په دې خبره بيعت وکړئ چې:

۱- د الله ﷻ سره به هېڅ شريک نه نيسي.

۲- غلا او زنا به نه کوئ.

۳- او لا دونه به مو نه ورژئ.

۴- په خلکو به تور نه لگوئ.

۵- په نيکۍ کې به زما نافرماني نه کوئ.

عباده وايي: موږ د رسول الله ﷺ سره په همدې امورو بيعت وکړ.

په مدينه منوره کې د قرآن کریم او اسلامي روزني ښوونکي:

وروسته له دې چې بيعت ترسره شو او د حج موسم هم پای ته ورسېد، رسول الله ﷺ يو مسلمان زلمی

د بيعت کونونکو سره يثرب ته ولېږه، ترڅو مسلمانانو ته د اسلام احکام ورزده کړي او په دين يې پوه کړي او هم د اسلام د سپېڅلي دين لپاره دعوت وکړي چې د دې ستر کار لپاره يې مصعب بن عمير رضي الله عنه غوره کړ چې يو پوه او هونېناړه مسلمان زلمی و.

مصعب بن عمير يو بريالی داعي:

مصعب بن عمير رضي الله عنه د اسعد بن زراره په کور کې استوگنه پيل کړه، دوی دواړو په مېړانه او نه ستړي کېدونکو هلو ځلو سره يثرب کې اسلام خپراوي، مصعب بن عمير رضي الله عنه په يثرب کې د قرآن کريم په معلم مشهور شو.

نورو ته په قناعت ورکولو کې د اخلاص او استدلال تاثير:

يوه ورځ مصعب رضي الله عنه او اسعد رضي الله عنه د بني ظفر د کلي په لور روان شول او د بني ظفر په يوه باغ کې چې ډېر مسلمانان هلته راټول شوي وکښېناستل. سعد بن معاذ او اسيد بن حضير چې د يثرب مشران و او لا تر اوسه يې اسلام نه و راوړی، د دوی په راتگ خبر شول. سعد اسيد ته وويل: ولاړ شه او دغو دوو تنو ته چې زموږ نابو هه خلک يې لارې کوي په قهر سره ووايه چې زموږ د کورونو لور ته رانشي، اسيد تور په لاس کې واخيسته او په ډېر قهر د هغوی په لور ورغی، کله چې هغوی ته ورسېد، ويني ويل: ولې دلته رغلې يې؟ غواړئ چې زموږ ساده گان وغولوي، که د ځان خبر غواړئ، نو بيا دلته رانشي.

مصعب رضي الله عنه ورته وويل: ډېر ښه، آيا ته نه غواړې چې زموږ خبرې واورې؟

که خوښې دې شوې ويې مڼه او که خوښې دې نه شوې، نو په زور يې څوک په ناشي منلی.

اسيد ورته وويل: خبره دې روغه ده، بيا يې توره په ځمکه وټو مېله او کښېناست، مصعب رضي الله عنه ورته د اسلام په هکله خبرې وکړې او قرآن کريم يې تلاوت کړ.

مصعب رضي الله عنه وايي: قسم په الله ﷻ چې د ده په منځ کې د اسلام د نور روښانتيا مخکې له دې چې دی خبرې وکړي، موږ وليده، بيا اسير وويل: دا څومره ښکلې او په زړه پورې دين دی! دی دين ته د داخلېدو لاره څه ده ماته يې راوښاي.

دواړو ورته وويل: لومړی به غسل وکړي او بيا به پاکې جامې واغوندی او د شهادت کلمه به ووايي او دوه رکعت له منځ به وکړي. همغه و چې پاڅېده غسل يې وکړ، پاکې جامې يې واغوستلې، د توحيد کلمه يې وويله او دوه رکعت له منځ يې ادا کړ.

اسيد وويل: زما يو بل ملگری هم شته که چېرې مسلمان شو، نو د قوم ټول خلک به مسلمانان شي. هغه سعد بن معاذ دی، زه به يې همدا اوس تاسو ته راولېږم.

د سعد بن معاذ رضي الله عنه اسلام راولول:

اسيد خپله توره واخيسته او د سعد په لوري چې د قوم په منځ کې ناست و ورغی، سعد د قوم خلکو

ته وويل: قسم په الله ﷻ چې اسيد په کومه بڼه تللی و، په هغه نه دی راغلی. اسيد چې د غونډې ځای ته ورسېد، سعد ترې پرېښته وکړه څه دي وکړل؟

ده وويل له هغوی سره مې خبرې وکړې، قسم په الله ﷻ ما په هغو کې څه بد ونه ليدل، خو بيا هم ما منع کړل، هغوی وويل: موږ به هغه څه کوو چې ستا خوښه وي، خو به لاړ کې مې واورېدل چې د حارثه کورنۍ راوتلې ده چې اسعد بن زراره د دې لپاره وورثي چې هغه ستا د ترور زوی دی، سعد د دې خبرې په اورېدو سره ډېر په قهر شو، توره يې واخيسته او د هغو دواړو په لور روان شو، کله يې چې هغوی دواړه وليدل، نو پوه شو چې اسيد غوښتل ترڅو زه هم د دې دواړو خبرې ولورم، بيا يې په ډېر قهر او غوسه اسعد ته وويل: ای ابو امامه! قسم مې دې په الله ﷻ وي که چېرې زما او ستا ترمنځ خپلوي نه ولی روغ به راڅخه نه وي تللی. آیا ته زموږ کور ته هغه څه راوړي چې موږ يې نه خوښوو؟

مصعب ﷺ سعد ته وويل: آیا ته نه کښېنې ترڅو زموږ خبرې واورې؟
که دې خوښې شوي نو ويې منه او که نه په زور خوښې په تاشو منلې.
سعد وويل: خبره مو روغه ده، بيا يې توره په ځمکه ښغه ودروله او کښېناست، مصعب ﷺ ورته اسلام بيان کړ، بيا يې ورته قرآن کریم تلاوت کړ.

مصعب ﷺ وايي: قسم په الله ﷻ چې له خبرو وړاندې يې موږ په مخ کې د اسلام نښې وليدې چې ځلېدې او رڼا يې کوله.

سعد ﷺ وويل: غواړم مسلمان شم څه وکړم؟ هغې ورته وويل: غسل به وکړې، بيا به پاکې جامې واغونډې او د توحيد کلمه به ووايې، بيا به دوه رکعت له منځ وکړې.

سعد همداسې وکړل.

د سعد ﷺ خبرې له خپل قوم سره:

سعد ﷺ خپله توره واخيسته او د خپل قوم په لور يې روان شو، کله چې خپل قوم ته ورسېد، نو ويې ويل: ای د اشتهل او لادي! تاسې ماته په کوم نظر گورئ؟

ټولو وويل: ته زموږ مشر او لارښود يې.

سعد وويل: زه به ستاسې د نر او ښځو سره تر هغوی خبرې ونه کړم، ترڅو چې تاسې په الله ﷻ او رسول الله ﷺ ايمان نه وي راوړی. مخکې له دې چې ما ښام شي د قوم ټول نر او ښځې پرته له يو تن څخه (چې هغه هم وروسته مسلمان شو) مسلمان شول.

مصعب بن عمير ﷺ چې د اسعد بن زرارې ﷺ په کور کې استوگن و وکولای شول له دغه ځای څخه په ټوله مدينه منوره کې اسلام خپور کړي.

مصعب بن عمير ﷺ د نبوت د ديارلسم کال د حج له موسم څخه وړاندې مکې مکرمې ته ستون

شو او رسول الله ﷺ ته يې دکاميابۍ زبرۍ، دقبيلو تود او گرم هرکلی، د هغوی نیکي او پاکي هيلې او ملاتړ ډالو له ځان سره راوړو.

د لوست گټې:

- ۱- د اسلامي دعوت د خپرونې او د ټولنې د اصلاح لپاره بايد داسې کسان وټاکل شي چې له يوې خوا مخلص وي او له بلې خوا په اسلام پوهه ولري.
- ۲- د ټولنې د مشرانو او متفدينو په اصلاح سره کولی شو د ټولنې په اصلاح کې لويه ونډه واخلو.
- ۳- اسلام ته بلنه بايد د نرمۍ، نیکو خبرو، حکمت او استدلال له لارې مخ ته لاړه شي ترڅو په زړونو کې لاره پيدا او مسخرې کې.

فعاليت

د سيرت نبی ﷺ د کتابونو په مرسته د دې لوست څخه که نورې گټې ترلاسه کېږي څرگندي يې کړئ.

ارزونه

- آ. لاندینو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.
۱. د عقی لومړنۍ بيعت په کوم کال ترسره شو؟
۲. په لومړني بيعت کې د بيعت کوونکو شمېر څو تنه و؟
۳. د اسيد بن حضير رضي الله عنه او سعد بن معاذ رضي الله عنه د مسلمانېدو کيسه په لنډه ډول بيان کړئ.
- ب. لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.
۱. د نبوت په پورولسم کال د حج په موسم کې د پثرب ( ) تنه مسلمان شول.
۲. مصعب بن عمير رضي الله عنه په پثرب کې په ( ) مشهور شو.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډه ډول د يوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او الفاظو وليکئ.

دوه د پرشم لوست

د عقيبې دويم بيعت

د بعثت د يارلسم کال:
د بعثت په ديارلسم کال د حج په موسم کې د يثرب د مشرکانو سره څه د پاسه (۷۰) تنه مسلمانان هم د حج لپاره راغلل، کله چې دوی مکې مکرمې ته راغلل د رسول الله ﷺ سره يې په پټه رابطه ونيوله چې په پايله کې په دې خبره متفق شول، ترڅو د تشرېق د ورځو په لړ کې د شېبې په تياره کې به عقبه کې غونډه جوړه کړي.

د عقيبې د دويم بيعت په هکله د کعب بن مالک رضی الله عنه خبر کونکې ونډه:

کعب بن مالک رضی الله عنه فرمايي:

سره له دې چې موږ د رسول الله ﷺ سر د ليدنې خبره له مشرکانو پټوله، خو يو اڅي عبدالله بن حرام ته مو (چې د مدينې منورې نومېالی مشر و) وويل او هغه ته مو د اسلام بلنه ورکړه، هغه قبوله کړه او اسلام يې راوړ، هماغه و چې د عقيبې له گډون څخه برخمن او بيا وروسته نقيب (نماينده) وټاکل شو.

کعب رضی الله عنه وايي: په دې شپه د نورو خلکو سره يو ځای په خپلو ځايونو کې وېله شوه، دريمه برخه شپه چې تېره شوه، نو رسول الله ﷺ سره د وعدي په خاطر په ورو ورو راپورته شو او ټول په عقيبې کې راغونډ شو او د رسول الله ﷺ د راتگ په انتظار وو.

عقيبې ته د پيغمبر ﷺ راتگ:

هماغه و چې پيغمبر ﷺ رابنکاره شو او تره يې عباس بن عبدالمطلب چې تر اوسه د خپل قوم په پخواني دين و، هم ورسره و او اړينه يې وگڼله ترڅو د خپل وراره په خاطر په مجلس کې گډون وکړي او د بيعت په اهميت او خطرناکو پايلو د گډونوالو سره خبرې شريکې کړي.

د بيعت د مسوؤليت او دروندوالي په هکله د عباس عليه السلام خبر گندونې:

د غونډې په پيل کې عباس عليه السلام خبرې وکړې او د پيړب مسلمانانو ته يې هغه لوی او دروند مسوؤليت ور په گوته کړ چې د دې تړون څخه وروسته به د دوی په اوږو پروت وي او داسې يې وويل:

ای خلکو! ... دی (حضرت محمد صلى الله عليه وآله وسلم) په خپله غوره گڼي له ناسو سره ولاړ شي او هلته ژوند وکړي، که ناسي، باور لرئ چې له ده سره کړي وعلې پوره کولای شئ او له دښمنانو يې ژغور لاى شئ، نو ناسې يې له ځان سره بوختئ او که اټکل کوئ چې دښمن ته به يې سپارى، نو همدا اوس يې بربړئ، ترڅو دى په خپل قوم کې په عزت او ډاډ ژوند تېر کړي.

د غونډې د گډونوالو خبر گندونې:

کعب بن مالک رضي الله عنه عباس ته وويل: ستا خبرې مو واوږدلى، بيا د غونډې گډونوالو رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم ته وويل: اى د الله صلى الله عليه وآله وسلم رسول! د خداى جل جلاله او د خداى جل جلاله د رسول صلى الله عليه وآله وسلم لپاره چې څه ژمنې غواړي ويې غواړه، بيا رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم خبرې وکړې او د بيعت ټکي يې څرگند کړل او بيعت ترسره شو.

د بيعت بندونه:

جابر رضي الله عنه فرمايي: موږ رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم ته وويل: په څه د سره بيعت وکړو؟ پېغمبر صلى الله عليه وآله وسلم وفرمايل:

په سختيو او آسانيو کې د اوامرو اوږدېدل او منل (يعنې هر وخت).

په تنگ لاسۍ او پراخۍ کې د الله تعالى په لار کې خپل مال لگول.

په نيکيو امر کول او له بديو څه منع کول.

د الله جل جلاله په لاره ثابت درېدل او د هېڅ ملامتونو نځي له ملامتي څخه نه وېرېدل.

او دا چې کله زه درغلم (مدینې منورې ته)، نو ملائېر به مې کوئ او لکه څرنگه چې د خپلو بڼڅو او اولادونو ساتنه کوئ همغسې به زما ساتنه هم کوئ، که داسې مو وکړل جنت به مو ځای وي.

د بيعت کوونکو کلک او قاطع دريځ:

براء بن معرور د رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم لاس ونيو او وېي ويل: هو! په همدې شروطو د سره بيعت کوم، قسم مې دې په هغه ذات وي چې ته يې په رښتيا پېغمبر راېږدلى يې، موږ به دې له هغو څېزونو ساتو له کومو چې خپل ځان ساتو، اى د الله جل جلاله رسول! زموږ په بيعت باور ولره، قسم په الله جل جلاله چې موږ ډېر جنگيالي، تورزن او مېړني خلک يو او داکار راته له پلرونو او نيکونو څخه په ميراث پاتې شوى دى.

د بیعت کوونکو شرطونه:

براء بن معرور رضی اللہ عنہ د رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم سره خبرې کولې چې ابو الهيثم په خبرو کې ورگډ شو او وینې ویل: ای د خدای جل جلاله رسول! زموږ او د دې خلکو (یهودیانو) ترمنځ اړیکې دي، موږ اوس له دوی سره اړیکې پرې کوو، هسې نه چې نن موږ داکار وکړو او سبا چې الله جل جلاله تاته بری درکړي، نو ته موږ پرېږدي او خپل قوم ته ولاړ شی؟

د الله جل جلاله رسول تبسم وکړ او وینې فرمایل: وینه د وینې لپاره تونږي او اړیکې د اړیکو په بدل کې پرې کېږي، زه ستاسو یم او تاسې زما یی، د هغو سره به جنگېږم چې تاسې ورسره په جگړه کې یی او له هغو سره به روغه کوم چې تاسې ورسره روغه کول غواړئ.

وروسته له دې چې د بیعت کار بشپړ شو، نو رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم د خلکو څخه غوښتنه وکړه چې له خپل منځ څخه دولس تنه نقيبان (نماینده گان) وټاکي، ترڅو د خپل قوم او د تړون د موادو د عملي کېدو څارنه وکړي، هغوی خپل دولس تنه مشران معرفي کړل چې نهه تنه یې د خورج له قبیلې او درې تنه یې د اوس له قبیلې څخه وو.

د لومړني او دویم بیعت ترمنځ څه توپیر و؟ څرگند یې کړئ.

د دې لوست گټې:

- ۱- مشران باید په هره پرېکړه کې د نمایندگانو نظر او موافقه واخلي.
- ۲- لارښود باید غیرتمن وي او له خپلو خلکو سره یې رښتیني واوسي.

فعالیت

د دې لوست څخه که نورې گټې اخيستلې شئ، څرگندي يې کړئ.

ارزونه

الف: لاندنيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

- ۱- د عقيبي دويم بيعت په کوم کال ترسره شو؟
- ۲- د عقيبي دويم بيعت کې د بيعت کورنکو شمېر څو تنو ته رسېده؟
- ۳- د بيعت بندونه بيان کړئ.
- ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلماتو وکت کړئ.
- ۱- د يثرب د مشرکانو سره څه دپاسه ( ) مسلمانان هم حج ته راغلل.
- ۲- د نمايندگانو له ډلې څه نهه تنه ( ) او درې تنه ( ) و.
- ج: د صحيح عبارت په وړاندي د ( ) نېنه او د غلط عبارت په وړاندي د ( ) نېنه وليکئ.
- ۱- د عقيبي دويم بيعت د بعثت په څوارلسم کال ترسره شو. ( )
- ۲- د عقيبي په دويم بيعت کې د رسول الله ﷺ تره عباس هم برخه درلوده. ( )

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د ښوونځي کتابتون ته ولاړ شي او د سيرت ښی ﷺ د کتابونو په اړه دې پوښت جوبړ کړي چې لږ تر لږه شپږ کتابونه د مولفينو د لاسونو پېژندلني سره يې په کې ځای پرځای وي.

دری د پرشم لوست

ظلم تور تم او تيارې دي

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (الظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.) متفق عليه

د راوي پېژندنه:

په شپږم لوست کې يې پېژندلنه وشوه.

د کلماتو معنا:

۱- الظُّلْمُ: جفا او له حد څخه تېرېدل.

۲- ظُلُمَاتٌ: تیارې، مراد ورڅخه تشوېشونه او سختۍ دي.

د حديث شريف معنا:

له عبد الله بن عمر رضي الله تعالى عنهما څخه روايت دی چې رسول اکرم صلى الله عليه وسلم وفرمايل: (ظلم د قيامت د ورځې تيارې دي).

د حدیث شریف حکمت:

ظلم د سختیو، دښمنیو، کینې او انتقام اخیستلو لامل ګرځي، چې د خلکو آرامي او اطمینان له منځه وړي، نو لازمه ده چې د هر ډول ظلم مخه ونیول شي، او ظالم انسان د ټولو عذابونو څخه د سخت عذاب مستحق ګرځي.

د حدیث شریف ګټې:

- ۱- د ظلم حرمت: د خلکو په ځان، مال او آبرو باندې ظلم او تېری کول حرام او لویه ګناه ده.
- ۲- ظالم به د قیامت په ورځ د خپل ظلم سزا خامخا وړني: الله تعالی هغه انسان نه ښيي چې د نورو خلکو پر حقوقو تېری کوي، خو که چیرې د خلکو حقونه خاوندانو ته وسپاري او هغوی ده ته ښه وکړي، هیله ده چې الله تعالی یې وښيي، لدې څخه پرته به ظالم د قیامت په ورځ د خپل ظلم سزا اړو مرو وړني.

- ۱- پورتنۍ حدیث شریف معنا کړئ.
- ۲- د پورتنۍ حدیث شریف د راوي په هکله څرګندونه وکړئ.
- ۳- د پورتنۍ حدیث شریف ګټې ووايست.

- ۱- د ظلم د نړوونکو تاثيراتو په اړه يوه مقاله وليکئ.
- ۲- د حدیث شریف دغه برخه یاد کړئ. (الظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ).

څلور د پر شم لوست

د نرم خوی فضيلت

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا قَالَتْ : (كُنْتُ عَلَى بَعِيرٍ صَغِيرٍ فَجَعَلْتُ أَضْرِبُهُ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَائِيكَ بِالرَّقِيقِ فَإِنَّ الرَّقِيقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا رَأَاهُ وَلَا يَنْزِعُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا شَاهَهُ.) رواه احمد

د راوي پيژندنه:

نوم يې حضرت عايشه رضي الله عنها د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه لور او د پيغمبر ﷺ ميرمن او د مسلمانانو مور ده د هجرت په دويم کال پيغمبر ﷺ ورسره نکاح وکړه خور اقيقه او عالمه وه په ځانگړي ډول د پيغمبر ﷺ د ژوندانه له جريئاتو څخه يې پوره اگاهي درلوده، له پيغمبر ﷺ څخه يې زيات شمېر احاديث روايت کړي دي او د هجرت په ۵۸ کال وفات شوه.

د کلماتو معنا:

۱. بَعِيرٌ صَغِيرٌ: شوخ اوښ
۲. فَجَعَلْتُ أَضْرِبُهُ: د هغه په وهلو مې پيل وکړ.
۳. عَائِيكَ بِالرَّقِيقِ: پر تا لازم دی ترڅو نرمي او لطف وکړي.

د حديث شريف معنا:

له حضرت عايشې صديقې (رضی الله عنها) څخه روايت دی چې زه يوه ورځ په شوخ او نارامه اوښ

سیره وم، او ما د هغه اوښ په وهلو پیل وکړ تر څو هغه اوښن آrame شي، پیغمبر ﷺ راته وویل: پر تا لازم دي چې د دي اوښ سره د نرمی او لطف څخه کار واخلي، ځکه چې هر کار په نرمی او لطف سره ښائسته کېږي او هر کار چې نرمي او لطف پکې نه وي ښه نه ښکاري او پای یې ناوړه وي.

د حدیث شریف حکمت:

سختي او تيزي د ټولو ظلمونو، دښمنو، جگړو او خنځانونو اساس دی، مګر نرمي او لطف هېڅکله هم د داسې ستونزو لامل نه ګرځي، بلکې انسان کولی شي په نرمی او لطف سره ټولې ستونزې له منځه یوسي، په همدې بناء پیغمبر ﷺ په نرمی، لطف او شفقت امر کړی دی.

د حدیث شریف گټې:

۱. په وینا او کړنو کې نرمي: انسان باید په خپلو خبرو کې محتاط اوسي او کوښښ وکړي چې مهرباني، شفقت او نرمي خبرې خپل عادت وګرځوي تر څو الله تعالی او د هغه ښادگان ورسره محبت وکړي. په یو بل حدیث شریف کې راغلي دي: ((نرمي او مهرباني د الله تعالی صفت دی او هغه نرمي او مهرباني خوښوي)).

۲. پر حیواناتو نرمي او شفقت کول: پر ټولو ژوندیو ژوو شفقت او مهرباني کول لازم دي، آن تر دې چې د هغه سرغړونکي حیوان سره چې د خطر وېره ترې هم کېږي باید په نرمی چلن وشي. ۳. له قهر، غوسې او بد خوڼی، څخه ځان ژغورل: د قهر او بد خوڼی، په حالت کې انسان خپل اعصاب له لاسه ورکوي او کله نا کله ډېر خطرناک او ناوړه کارونه ورڅخه ترسره کېږي، چې بیا ورباندې ښېمانه وي. ډېر وختونه سختي او بد خوڼي په مقابل لوري کې هم سختي پیدا کوي او د دې کار پایلې داسې اندازې ته ورسېږي چې یو لوری هم ورباندې خوښ نه وي. په همدې اساس په کار ده چې سختي او بد خوڼي پرېږدو او خپل ځانونه په لطف، مهرباني او حوصلې عادت کړو، تر دې پورې چې د سختی په مقابل کې د حوصلې او نرمی څخه کار واخلو.

۴. د نرمی او مهرباني له کبله هر کار ښائسته کېږي: انسان کولای شي چې د نرمی او لطف نتیجه په

خپلو سترگو وړني هغه داسې چې په لطف او مهرباني سره هر کار ښائسته او په ډېره غوره اوسمه
توگه سرته رسېږي.

۱. لاندې عبارتونه ترجمه کړئ:
بَعِيرٌ صَعْبٌ: فَإِنَّ الرَّفِقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ:
۲. د حديث شريف اجمالي معنا بيان کړئ.
۳. د حديث شريف گټې بيان کړئ.

۱. لاندې عبارتونه له معنا سره حفظ کړئ:
عَائِكَ بِالرَّفِقِ فَإِنَّ الرَّفِقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ
۲. د لوست د حديث شريف په اړه يوه مقاله وليکئ او د خپلې مقالې له پاره يو مناسب عنوان
ولکئ.

پنجه د پرشم لوست

زخم او حوصله

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرْعَةِ إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْقَضَاءِ). متفق عليه

د راوي پيژندنه:

دغه راوي په دريم لوست کې معرفي شوی دی.

د کلماتو معنا:

قوي او پهلوان.

د مقابل لوري په څملولو.

هغه کس چې ځان په کنترول کې ساتي.

الشَّدِيدُ :

بالصُّرْعَةِ:

الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ:

د حدیث شریف معنا :

له حضرت ابوهريره رضي الله عنه څخه روايت دي چې پيغمبر ﷺ وفرمايل: هغه څوك قوي نه دی چې په بهلولۍ كې خپل مقابل لوری ځملي، بلكې رښتني قوي هغه څوك دی چې د غوسې پر مهال ځان كنترول كړي.

د حدیث شریف حکمت :

د انسان له بدو خصالتونو څخه يو غوسه ده چې د غوسه كورونكي په اخلاقي كمزورتيا او ناوړه تربيت دلاست كوي او خورا بدې پايلې لري ځكه چې انسان د غوسې په وخت كې ځان نشي كنترولولای او خپل اعصاب له لاسه وركوي او په ډېرو وختونو كې د خپل غچ اخيستلو په فكر كې وي او خپل خير او زبان په نظر كې نه نيسي چې په پايله كې نه جبرائيلونكي كارونه ورڅخه ترسره كړي. له همدې امله پيغمبر ﷺ انسانانو ته داسې لارښوونه كړي چې د غوسې په حالاتو كې هم په خپل ځان كنترول ولري او د غچ اخيستلو او زور ازمائني په فكر كې ونه اوسي.

د حدیث شریف گټې :

۱. قوي او بهلولان هغه كس دی چې حوصله ولري: د قهرمانۍ او بهلولۍ لقب له هغه چا سره ښايي چې د غوسې په وخت پر خپل ځان كنترول او واك ولري او داسې څه ورڅخه ترسره نه شي چې د هوښيارۍ او عقل څخه ليرې وي او په راتلونكي كې د خفگان او ښېماني لامل وگرځي.

۲. د غوسې پر وخت بايد حوصله ولرو: څرنگه چې دهر انسان غوښتنه وي چې د غوسې پر وخت خپل ځان بهلولان ښكاره كړي او د مقابل لوري د ځملولو په فكر كې وي ترڅو د زور ازمايولو له لارې خپل هدف ته ورسېږي او خپل حق تر لاسه كړي مگر د الله تعالى پيغمبر ﷺ دغه عمل ناسم بولي او توصيه كوي چې زور ازمایل په حوصله او صبر كې دی.

۳. په خلكو كې د پيغمبر ﷺ د دې پيغام خپرول: پر خپل ځان باندي د دې حديث شريف په تطبيقولو دې بسنه ونه شي، بلكې لازمه ده چې نور خلك هم له دې پيغام څخه خبر كړل شي په ځانگړي ټول هغه څوك چې د انتقام او غچ اخيستلو، او زور ازمايولو په فكر كې وي، او د دې امكان هم وي چې پر نورو خلكو ظلم او تيری وكړي. بناءً لازمه ده چې هغوی په ښه او غوره طريقه لډي حديث

شريف څخه خبر کړل شي، ځکه د ضرورت پر وخت د علم پټول ستره گناه ده.

۴. په صبر او حوصلې سره د انسان حقوق له منځه نه ځي: د قهر او غوسې په حالت کې زيات انسانان يوه لاره نيسي چې ټپي پايلې نه لري، مگر د حوصلې له برکته انسان ته ټولې لارې خلاصې وي، او کولای شي چې په ژور فکر، دقت او تدبير سره داسې لار غوره کړي چې د ټولو پکې خیر وي او هيڅ ډول نقصان او پېښمنتيا ونه لري.

۱. دلوست حديث معنا کړئ
۲. لاندې عبارتونه بشپړ او پوره کړئ:
لَيْسَ الشَّدِيدُ بِ... إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي ... نَفْسُهُ عِنْدَ الْعَصَبِ.
۳. د حديث شريف گچې وواياست.

۱. دلوست حديث شريف حفظ کړئ.
۲. دلوست د حديث شريف د موضوع په اړوند يوه مقاله وليکئ.

شپږ د پر شتم لوست

بد خوږونه

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ وَلَا تَحْسَسُوا وَلَا تَحْسَسُوا وَلَا تَتَّبِعُوا وَلَا تَتَّبِعُوا وَلَا تَخَاسِدُوا وَلَا تَخَاسِدُوا وَلَا تَدَّابُرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْرَانًا). متفق عليه

د راوي پيژندنه:

راوي په تېرو لوستونو کې پيژندل شوی دی.

د کلماتو معنا:

۱. إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ: له بد گومان څخه ځانونه وساتئ
۲. لَا تَحْسَسُوا: د نورو د بدو عملونو پلټنه مه کوئ.
۳. لَا تَحْسَسُوا: د خلکو عیبو نه مه څېړئ
۴. لَا تَتَّبِعُوا: د توکو نږخ مه لورؤ. پدې ډول چې خپله پي نه اخلي
۵. لَا تَخَاسِدُوا: یوله بل سره حسد مه کوئ.
۶. لَا تَدَّابُرُوا: یوله بل سره کینه مه کوئ
۷. لَا تَدَّابُرُوا: یوله بل سره دښمني مه کوئ او اړیکي مه پرې کوئ

د حديث شريف معنا:

له حضرت ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی، چې پيغمبر ﷺ وفرمايل: يو پر بل بدگماني مه کړئ، ځکه چې بدگماني لوی دروغ دی، د يو او بل کمزوري مه بيلوئ، عيونه به يې مه رابرسيره کړئ او په نرخ کې دوکه مه کوئ او يو له بل سره حسد، کينه او دښمني مه کړئ. لي د الله بنده گانو پخپلو کې سره وروڼه شئ.

د حديث شريف حکمت:

بدگوماني، د عيونو لټول، کينه او بغض ساتل، مقاطعه او دښمني کول او نورو ته دوکه ورکول هغه ناوړه خوږونه دي چې د وگړو د بدنامۍ، لامل گرځي او د توپاني وگړي په بې ځايه ويناو او کړنو مصروفوي، کله ناکله خبره دومره سختو دښمنيو ته ورسېږي چې فيصله کول يې هم ناشوني وي.

د حديث شريف گټې:

۱. بدگوماني حرامه ده: بې له کوم دليله پر چا بدگومانه کېدل حرام دي، کله داسې هم کېږي چې د يو چا پورې تهمت وتړل شي چې دا يو ناور او حرام کار دی.

په اصل کې هر انسان عادل او پاک دی او بدې يو عارضې شې دی، چې په انسان کې پيدا کېږي، بايد هر انسان ته د خپل اصليت په نظر وکتل شي او تر څو پورې چې د يو انسان بدې د دلايلو او علامو په رڼا کې څرگند نشي هغه يو پاک او عادل شخصيت دی او هېڅوک دا حق نه لري چې په خپلو اټکلونو، تشو گومانونو او بې ځايه آوازو د چا په حق کې د بدۍ، قصارت او فيصله وکړي.

په خپلو منځونو کې د بدگومانيو د ضررونو او ورڅخه د خلاصون د لارو چارو په هکله بحث وکړئ.

۲. تحسین او د نورو د ښو او بدو پلټل ښه کار ندی:

تحسین د خلکو د پټو رازونو پلټلو ته وايي، محسین انسان هغه چاته وايي چې شپه او ورځ په دې لټه کې وي تر څو د خلکو د کورونو له پټو رازونو او پټو کړو وړو څخه ځان خبر کړي، او بيا خپل

ليدلي او اوربالي معلومات نورو ته بيان کړي.

۳. تجسس هم ناروا عمل دی:

تجسس د خلکو تر منځ د پټو رازونو راټولولو ته وايي، ترڅو نورو ته ورسول شي، تجسس د مجلسونو مصروفیت له منځه وړي انسانان دې ته اړ کړي چې ځینې ویناوې او جایزې کړنې (په ځانگړي ډول د کور داخلي کارونه) د خاصو خلکو او مجلسونو د غړو تر منځ (پټ ولسي) نو داسې ډول معلومات راټولول حرام عمل دی، لازم دي چې د داسې کار څخه ځان وساتل شي. البته د دولت د کشفی او استخباراتي شبکه له لوري د دینمندانو د دسیسو او پلانونو تعقیبول تر څو د مجرمینو او د هغوی د طرحو مخه ونیسي، همدا راز د اداري فساد، تورلیزو او اخلاقي فسادونو څخه ځان خبرول د دې حدیث د حکم څخه مستثنی دی، بلکې په ټولنه کې ځینې وخت د داسې کارونو ترسره کول فرض کفایي حسابېږي، چې د دې څخه سربېره ټولنه د لوی فساد په لمن کې لوېږي.

۴. تناجش حرام کار دی:

تناجش ډېر د مزایدي په بیعه کې منځ ته راځي، او هغه داسې وي چې د بازار د جنسونو د یو جنس د قیمت د اوچتولو په غرض یو کس د بل کس سره پدې خبره اتفاق وکړي چې د پېرودونکي په وړاندې به یو کس د پېرودونکي او بل د پلورونکي نقش اداء کړي، او پېرودونکي به د دې لپاره چې نورو ته دوکه ورکړي یو جنس په ډېر اوچت قیمت ورڅخه واخلي، چې دا کار له یوه پلوه فریب او دوکه ده او له بل پلوه د یو څو دوکه بازو په وسیله د اجناسو د قیمتونو لوړول ټولې ټولنې ته ضرر رسول دي.

فعالیت

زده کورونکي دي د ښوونکي په مرسته د نجش ((مزايدي يعه)) تمثيل کړي.

ارزونه

۱. دلرست د حديث شريف معنا بيان کړئ.
۲. لاندې کلمې معنا کړئ:
 اَيَّاكُمْ وَالظَّنَّ: لَا تَحْسُبُوا: لَا تَدَّأْبُرُوا:
- ۳- د پورتنۍ حديث شريف گټې په لنډه ډول بيان کړئ.

کورنۍ دنده

لاندې عبارتونه حفظ کړئ:

۱. اَيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ .
۲. لَا تَحْسَبُوا وَلَا تَجَسُّبُوا وَلَا تَنَاجَسُوا .

اووه دېرشم لوست

د مخکې لوست د حدیث شریف پاتې برخه

۴- یو له بل سره کینه او حسد کول جواز نه لري:

په تېرو لوستونو کې مو د دې موضوع په اړه مفصل معلومات تر لاسه کړي دي.

۵- کینه او بغض حرام دي:

کینه او بغض دوستي او ملګرتیا له منځه وړي، د خلکو تر منځ اړیکې پری کوي، د جګړو او اختلافاتو لامل ګرځي، له همدې امله د اسلام مقدس دین: بغض او هغه څه چې د بغض لامل ګرځي حرام ګرځولي دي.

حسد تعریف، او د غېټې سره څه توپیر لري؟ بیان یې کړئ.

۶- د اړیکو پرې کول او یو له بل سره دښمني کول حرام کارونه دي: دا چې اسلام سوله ایز ژوند، او د ټولنیزو اړیکو ټینګښت ته ځانګړې پاملرنه کوي له دې امله د اړیکو پرې کول او دښمني کول د اسلام له روحینې سره مخالف کارونه دي.

په یو بل حدیث شریف کې چې بخاري او مسلم روایت کړی دی راغلي دي: (د یو مسلمان لپاره دا روا نه دي چې د بل مسلمان سره له دریو ورځو څخه زیاته مقاطعه وکړي، کله چې له یو بل سره مخامخ شي نړیو له بل څخه مخ اړوي، په دوی کې غوره هغه څوک دی چې پر بل باندې د سلام په اوچولو کې لومړیتوب وکړي).

له بل پلوه له یو چا سره د خبرو نه کول مغرضو او فاسدو خلکو ته د دې زمینه برابروي چې له یو چا څخه بل چا ته تحریف شوي خبرې ورسوي، چې بالاخره خبره لوېې دښمنۍ ته رسېږي.

۷- د الله تعالى بندگي:

انسانان بايد عاجز او متواضع وي، او دا سوچ وکړي چې که هر څومره د قدرت، لوړ مقام او ډېرې پياوړتيا خاوند وي بيا هم د الله تعالى عاجز بنده دي، نو په کار نده چې د الله تعالى له حکمونو څخه سرغړونه وکړي.

۸- د وروړولۍ ژوند:

په کار ده چې د مسلمانانو تر منځ د وروړولۍ اړيکې ټينگې او را ژوندۍ کړای شي چې د وروړولۍ څخه هدف همغه نږدې همدري، خير غوښتل او زړه خوږۍ وي لکه د يو بدن د اعضاو په څېر چې د يوې عضوي په درد سره ټولې اعضاوې د نا ارامۍ احساس کوي او د هغې په راحت سره ټولې اعضاوې د راحت احساس کوي.

ارزونه

لاندې عبارتونه بشپړ کړئ:

۱. اِيَّاكُمْ وَالطَّنَّ فَإِنَّ ..... أَكْذَبَ الْحَدِيثَ وَلَا ..... وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا وَلَا تَحَسَّدُوا وَلَا ..... وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ اُخْوَانًا.
۲. حديث شريف كوم عبارت د بغض په حرمت دلالت كوي؟
۳. حديث شريف كوم عبارت د مقاطعې په حرمت دلالت كوي؟
۴. حديث شريف كوم عبارت د بدگوماني په حرمت دلالت كوي؟

کورنۍ دنده

۱. لاندې عبارتونه حفظ کړئ:

لَا تَحَسَدُوا وَلَا تَبَاغَضُوا
وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ اُخْوَانًا.

۲. د يو مناسب عنوان لاندې د لوست د حديث شريف په اړه يوه مقاله وليکئ.

اته د پر شتم لوست

نېشه يي توکي

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ((كُلْ مِنْكَرٍ حَرَامٍ وَمَا أَنْكَرَ كَثِيرُهُ فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ)) رواه ابن ماجه.

د راوي پېژندنه:

په دويم لوست کې يې پېژندنه وشوه.

د کلماتو معنا:

کوم شي چي نېشه راوړي

ډير بې

لږ بې

ما أَنْكَرَ:

کثيره:

قَلِيله:

د حديث معنا:

له حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما څخه روايت دی چې پيغمبر ﷺ وفرمايل: هر هغه څه چې مستي او نېشه راوړي حرام دی او هر هغه څه چې زيات يې نېشه راوړي لږه اندازه يې هم حرامه ده.

د حديث شريف حڪمت:

نېشه يې توکي وگړي او ټولنه له خوراسختو زيانونو سره مخ کوي. لکه ديني زيانونه، روغتيايي زيانونه، ټولنيز زيانونه، اقتصادي زيانونه، سياسي زيانونه، امنيتي زيانونه او داسې نور. په همدې اساس په سالمه ټولنه کې بايد د نېشه يې توکو د استعمال څخه په کلکه ډډه وشي.

د نېشه اي توکو تعريف:

نېشه يې توکي هغه توکي دي چې متداوم استعمال يې د مرکزي اعصابو د فعاليت سيستم ته تغير ورکوي او زيات استعمال يې د بندي او روحي روږدوالي لامل گرځي.

د نېشه اي توکو ډولونه:

نېشه اي توکي هم په طبعي توگه وجود لري لکه اپين چې د کوکدارو له بوټو څخه لاس ته راځي او هم په مصنوعي او کيمياوي ډول چې په لابراتوارونو کې جوړېږي لکه هيروين، مورفين، کوکائين، کوډين او داسې نور.

د نېشه اي توکو ضررونه:

د نېشه يې توکو استعمال ډير جسمي او روحي زيانونه لري لاندې يې بيلوو.

۱. بدن د دفاعي سيستم کمزوري کول.
۲. د مرکزي اعصابو د فعاليت ستونز.
۳. د زړه د ټکان زياتوالی.
۴. د ستوني او بلوډو سرطان.
۵. د ليد کمزوري کول.
۶. د وينې د فشار لوړول.
۷. په وينه کې د غوړوالي زياتوالی.
۸. د زړه درېدل.

۹. د تنفسي سيستم خرابيدل.
۱۰. روحي تشويشونه لکه (خفگان، اضطراب، خائنه ناستی، په ځان باندې بې باوري او نااميدۍ) پيدا کول.

۱. د حديث شريف معنا واضح کړئ.
۲. د نيشه بې توکو مهم ضررونه بيان کړي.
۳. لاندې عبارتونه بشپړ کړئ:
 ((کل مُسکَر .....))
 ((ما اُسکَر کثيره فـ..... حَرام))

حديث شريف له معنى سره حفظ کړئ.

د نيشه اي توکو د اضرارو په اړه يوه مقاله وليکئ چي له شپږو کړنو څخه کمه نه وي.

نېټه د بر شم لوست

فاسده بيعه

په نو لاسم لوست کې مو باطله بيعه وپېژندله، اوس غواړو چې په فاسده بيعه وپوهېږو.

د فاسد تعريف:

فاسد په لغت کې: د صالح ضد دی يعنې نا سم.

اوپه اصطلاح کې: فاسده بيعه هغه ده چې په اصل کې مشروع او روا وي، خو د صفت له مخې صحيحه نه وي، يعنې د انعقاد شرطونه يې موجود وي، خو د صحت له شرطونو څخه پکې کوم شرط محتل شوی وي.

مثلاً په بيعه کې داسې شرط کېښودل شي چې عقد د هغه تقاضا نه کوي او ورسره موافق نه وي، لکه په دې شرط د پور کور خرڅول چې په کرايه به يې نه ورکوي.^{۵۰}

حکم يې:

مبيعه او مال په قبض کولو سره ملک گرځي، تصرف په کې نافذ دی، خو هر يو د متعاقدينو کولای شي چې بيعه فسخه کړي او اخيستی مال بيرته رد کړي، ترڅو فساد له منځه ولاړ او د شخړو منځه ونيول شي.^{۵۱}

د فاسدي بيعې جني احکام:

• په فاسده بيعه کې پراخي د عقد په کولو سره ملک نه ثابتېږي ترڅو چې له عقد سره سم د بايع په اجازه قبض شوی نه وي.

• که چيرې په فاسده بيعه کې بايع مشتري ته مبيعه تسليم کړي، او په عقد کې دواړه عوضه (مبيعه او ثمن) مال وي، پدې صورت کې مشتري د مبيعي ملک گرځي، او بايع د ثمن ملک گرځي.^{۵۲}

۵۰ - البحر الرائق (ج ۱/ ۶ ص ۹۲) - مجمع الانهر - (ج ۵/ ص ۴۰) - رد المحتار - (ج ۲/ ص ۱۰۰)
۵۱ - الجوهرۃ النيرة: ۸/ ۳۹۲
۵۲ - الجوهرۃ النيرة - (۲/ ۲۶۹) - العناية شرح الهداية - (۹/ ۱۸۸)

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه وړایاست:

۱ - فاسده بیهه لفظ او اصطلاحاً تعریف کړئ؟

۲ - د فاسدې بیې حکم څه دی؟

کورنۍ دنده

د باطلې او فاسدې بیې تر مینځ توپیر څه دی؟ په کتابچو کې یې ولیکئ.

خلو بنېستم لوست

مکروه بيعه

له منعده شويو بيعو څخه مو باطله او فاسده بيعه وپيژنئله، اوس غواړو چې په مکروه بيعه وپوهېږو.^{۵۲}

د مکروه بيعې تعريف:

مکروه په لغت کې: د مجبور ضد دی، يعني بد گڼل شوی.

او شرعاً: هغه بيعه ده چې اصلاً او وصفا روا وي، خو د يوه بل شی له کبله ورڅخه د ډډې کولو حکم شوی وي، لکه د جمعې د آذان په وخت کې اخيستل او خرڅول.^{۵۳}

حکم يې:

په مکروه بيعه کې له قبض څخه مخکې ملکيت ثابتېږي او د قيمت ورکول واجبېږي.^{۵۵}

د مکروه بيعې مهم ډولونه:

۱. نجش:

نجش په لغت کې: د چال لورته د مرغانو هې کولو ته وايي.

او د شريعت په اصطلاح کې: د دريمگري له لورې د مال قيمت لوړول، پداسې حال کې چې پخپله يې اخيستونکی نه وي، بلکې يو اړخې د نورو د هڅولو لپاره يې قيمت لوړول غواړي، نجش بل کيږي.^{۵۱}

ددې بيعې حکم: دا بيعه مکروه بيعه ده. ځکه دا د يو مسلمان ورور د ضرر لپاره يوه جيله جوړول دي، له دې امله شريعت ورڅخه منعه کړې ده.

۲. د ورور په بيعه باندي بيعه کول:

ددې صورت داسې دی چې دوه گسان (بايع او مشتري) د يوې سلعې (سامان) په بيعه کولو لگيا وي، بايع خپل شی قيمت کړي، په دې وخت کې بل مشتري راشي او ددوی په بيعه کې ځان ورگډ کړي، او هغه شی له بايع څخه يا په زيات قيمت او يا په هغو يادو شيو ثمنو واخلي.

۵۳- د امام صاحب رح په وړاندې تحريمی مکروه: هغه ده چې په ظنی دليل چې شبهه پکې موجوده او ثابته وي، او حرامو ته ور نژدې وي. (فتح القدیر: ۲۳۹/۵، والبحر الرائق (ج ۱۶/ص ۳۰)، وتبيين الحقائق (ج ۱۰/ص ۴۲۳). رد المحتار - (ج ۱۹/ص ۲۰۶).

۵۵- الهدایة (حاشیة) (۱۹). ۵۶- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱/ص ۴۹۳).

د دي بيعي حکم: دغه بيعه مکروه ده، ځکه له رسول الله ﷺ فرمايي: (دا پکار نه ده چې يو مسلمان د خپل ورور په بيعه کې دخان لپاره ورگډ شي). او دا ځکه چې په دې بيعه کې بل مسلمان

ورور ته اذيت او ضرر رسېږي.^{۵۷}

۳. د قافلي مخې ته ورتګ:

صورت يې دادی چې يو څوک د داسې قافلي په راټګ خبر شي چې ډير سلمان (لکه غنم) يې رابار کړي وي، او يو سړی ورشي او ټول هغه څه ورڅخه واخلي چې قافلي راوړي وي، او بيا يې بڼار ته راوړي او د خپلې خوښې د قيمت مطابق يې خرڅوي. او يا دا چې بڼاري سړی صحرایي ته وولاي: مال دې زما سره کيږده، په مناسب وخت کې به يې په بڼاربانو درته په لوړ قيمت خرڅ کړم. **د دي بيعي حکم:** دغه اخيستل مکروه دي، ځکه د يوه روايت له مخې رسول الله ﷺ فرمايي: (ناسو د قافلي مخې ته د تجارت لپاره مه ورځئ) {صحيح البخاری ۳۶۷/۵}، دغسې کول هلته مکروه دي چې د منطقي اوسيدونکي په قحطۍ او تنگ کي وي او دا کار ورته ضرر رسوي، او که يې ضرر ورته نه رساوه بيا گناه نلري.^{۵۸}

۴. د جمعي د آذان په وخت کې بيعه کول:

د بيعي مکروهه وخت د جمعي د آذان څخه پيل کيږي: الله تعالى فرمايي: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ}. "ای مؤمنانو! کله چې د جمعي په ورځ د لمانځه لپاره آذان وشي نو د الله د ذکر خواته وځغلی، اخيستل او خرڅول پريږدئ".

د دي بيعي حکم: دغه بيعه مکروه ده، ځکه لدې سره غير مشروع شی څيرمه شوی دی چې هغه د جمعي د لمانځه او يا د خطبې نه پاتې کيدل دي.

پدې ټولو صورتونو کې بيعه مکروه ده خو عقد او تړون ورباندې نه فاسديږي.

ذکر شوی بيعي شرعا مکروه دي، حکمت يې ووايست چې ولې مکروه گرځول شوې دي؟

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته څوابونه وړایاست:

- ۱- مکروه بیهه تعریف کړئ.
- ۲- د مکروه بیعي حکم څه دی؟
- ۳- په لنډه توګه د مکروه بیعي مهم ډولونه وښایاست.
- ب- د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) ښه کیږدئ:
- ۱- د نجش حکم: نجش بیهه مکروه ده (   ) .
- ۲- د جمعي د آذان په وخت کې بیهه مکروه نه ده (   ) .
- ۳- د مکروهاتو سره عقد نه فاسدېږي (   ) .

کورنۍ دنده

د مکروهه بیعو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

یو خلوښتم لوست

اقاله

محمود له یوه دکان څخه یوه جامه واخیستله، چې کله خپل کور ته ولاړ د جامې په اخیستلو پښیمانه شو، نو پلورنځي ته راغی او ورڅخه یې وغوښتل چې جامه بیرته واخلي او ده ته خپلې پیسې ورکړي، د دکان خاوند دا وړاندیز قبول کړ خپله جامه یې واخیسته او ده ته یې خپلې پیسې ورکړې.

د اقالې تعریف:

اقاله په لغت کې: پورته کولو، اولرې کولو ته وايي.^{۱۰}

او په اصطلاح کې: د متعاقبینو په خوښه د بيعې له مینځه وړلو ته اقاله ويل کيږي.^{۱۱}

د اقالې د روا والي حکمت:

اقاله د دې لپاره روا شوې ده، ترڅو د خلکو لپاره آسانتيا رامنځ ته شي، ځکه کله داسې پېښيږي چې یو سړی په پیسو یو څه واخلي او بیا وگوري چې دې پیسو ته اړتیا لري، او کله یو شی خرڅ کړي بیا وگوري چې دې هغه شي ته اړتیا لري، او په بيعه پښیمانه شي، نو اسلامي شریعت د اقالې اجازه ورکړې ده، اود عقد مقابل لوری یې دې خبرې ته تشویق کړی دی چې هغه قبوله کړي.

د اقالې حکم:

په بيعه کې اقاله جائزه ده، ځکه له رسول الله ﷺ څخه روايت دی فرمايي: { مَنْ أَقَالَ نَادِمًا، أَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ }^{۱۲}. (څوک چې له یوه پښیمانه انسان سره اقاله وکړي، بیهه له مینځه یوسي الله تعالی به یې گناوې له مینځه یوسي).

او بل دا چې د بيعې عقد کول د دواړو اړخونو (بایع او مشتری) حق دی، نو د دې حق هم لري چې هغه له مینځه یوسي.^{۱۳}

د اقالې شړطونه:

۱- په اقالې کې باید دواړه اړخه راضي او خوښ وي.

۲- مینه باید د اقالې پېلوخت کې موجود وي، ځکه اقاله د عقد لري کول دي، محل او ځای یې مینه ده.

۳- قبیح القدير - راج ۱۵ / ص ۴.

۴- تبیین الحقائق: ۵۱۱-۶.

۵- رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَابْنُ مَاجَه، وَصَحَّحَهُ ابْنُ جَبَّانَ، وَالتَّحَكُّمُ.

۶- رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَابْنُ مَاجَه، وَصَحَّحَهُ ابْنُ جَبَّانَ، وَالتَّحَكُّمُ (۲- المنایه: ۲۸۹).

فعايت

احمد په سلو افغانو له محمود څخه د چاى پو ترموز واخيست، له اخيستلو وروسته محمود پښيमानه شو، او له احمد څخه يې وغوښتل چې خپل مال يې بيرته وركړي، احمد ومنله خو لس افغانې گټه يې هم ورڅخه واخيسته، اوس ووايست چې دغه معامله اقاله ده او كه نه؟

د دې باب اړوند مسائل:

۱. اقاله ګول د فسخي په معنا ده، مګر دا چې فسخته ګول متعذر او ناشوني شي، او هغه دا چې په مبيعه کې له قبض څخه وروسته جلا زيات والى راشي (لکه کوم خاړوى چې بچي وزيږوي).
۲. که چيرې تر لومړنيو ثمنو په زيات قيمت اقاله وکړي، اوا د لومړني ثمن د جنس په خلاف اقاله وکړي، پدې صورتونو کې دا عقد اقاله نه بلکه له سره نوي بيعه ده.
۳. د ثمنو ضايع کيدل او له مينځه تلل د اقالې کولو د صحت مانع نه ګرځي، خو د مبيعي هلا کيدل او له منځه تلل د اقالې د صحت مانع ګرځي.

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ:

۱. د «مَنْ اَقَالَ نَادِمًا، اَقَالَهُ اللهُ عَذْرَةً» معنی بیان کړئ.
۲. د اقالې د رواوالي حکمت او گټه څه ده؟
۳. د اقالې حکم څه دی؟
- ب. لاندې تش ځایونه پکې کړئ:

اقاله په لغت کې: ..... نه وايي.

او په شريعت کې: .....

ج. د لاندې صحيحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (x) نښه کيږدئ:

۱. دا شرط نه دی چې د اقالې دواړه اړخه به په اقاله کولو راضی او خوښ وي ( )
۲. دا شرط نه دی چې مبيعه دې د اقالې په وخت کې موجوده وي ( )

کورنۍ دنده

رسول الله (ص) فرملي: «مَنْ اَقَالَ نَادِمًا، اَقَالَهُ اللهُ عَذْرَةً» دغه حديث شريف په خپلو کتابچو کې شرح کړئ؟

۶۴ - الفتحة الاسلامي وادته - (ج ۵ / ص ۴۳۶)

دوه څلورېستم لوست

د مړا بېحې بيعه

د مړا بېحې تعريف:

لغتاً: مړا بېحه گټې او ډير والي ته وايي.

او شراً:

په معلومه گټه باندي د مال خرڅولو ته د مړا بېحې بيعه ويل كيږي.

ددې بيعې د جواز سبب او حکمت:

ډير داسې مشريان شته چې په سوداگري کې مهارت نه لري، او يا د بازار د قيمت څخه خبر نه وي، نو دا خوښوي چې له يو چا څخه په معلومه گټه يو شی واخلي، مثلاً ورته وايي: په سلو کې پنځه افغانۍ گټه درکوم.

نو په دې طريقه په مطمئنه توگه بيعه کولای شي.

د مړا بېحې حکم:

د مړا بېحې د بيعې عقد او تړون شرعاً جائز دی، ځکه د جواز ټول شرطونه پکې شتون لري.

د مړا بېحې د صحت شرط:

۱. د اخيستلو اصلي قيمت بايد معلوم وي.

۲. د گټې اندازه بايد معلومه وي.

د دې باب اړوند احکام:

• په اصلي قيمت باندي د دوبي، رنگ ورکونکي، طراز نقش او نگار کونکي) او مزي (ناوړنکي)، او د حمل (بارولو، نقلولو)، او خوراک پيسې ورزياتيدل جواز لري، خو د خرڅولو په وخت کې به داسې وايي: دا شی په دومره راته تمام شوی دی، او داسې به نه وايي چې ما په دومره اخيستی دی.

• د امام ابوحنيفه (رحمه الله) په وړاندې كه چيرې د مړابچې په بيعه كې مشري په كوم خيانت پوه شو، نو دى اختيارلري كه يې خونه وي په ټولو شمنودې واخلي، او يا دې بيرته وركړي.

فعايت

د مړابچې بيعه په مختلفو صورتونو تمثيل كړئ.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب وړايست:

۱. د مړابچې بيعه تعريف كړئ؟
۲. حكم يې څه دى؟
۳. د مړابچې شرطونه څه دي؟
۴. د مړابچې د بيعې د جواز سبب ذكر كړئ.
۵. د مړابچې دوه حكمونه ذكر كړئ.

كورفې دنده

د مړابچې د بيعې په هكله عمده ټكي په خپلو كتابچو كې وليكئ؟

دری خلو پښم لوست

د توليې بيعه

په تېر لوست کې مو د مړابچې بيعه وپېژندله چې ګټه پکې کېږي، اوس غواړو چې د توليې بيعه وپېژنو.

د توليې تعريف:

توليه په لغت کې: بل چاته د ولايت او واک ورکولو ته وايي.
اصطلاحاً: پخپل سر (په اخيستل شوي قيمت) د شې پلورلو ته وايي.

په توليه کې پابع نه ګټه کوي او نه نقصان.^{٦٥}

د توليې د بيعې د مشروعيت دليل:

په يو روايت کې راغلي دي چې: ابوبکر رضي الله عنه دوه اوبښان واخيستل، رسول الله ﷺ ورته وفرمايل (وَلَيْتِي اَصْحَابُهَا) يعني: يو اوبښ پخپل سر راکړه يعني په هغو ثمنو (قيمت) بې راکړه چې تا پرې اخيستی دی.^{٦٦}

د توليې د بيعې د روا والي حکمت:

خلک توليې ته اړ دي، ځکه په خلکو کې داسې کسان شته چې د شيانو په قيمتونو نه پوهېږي، نو له داسې چا څخه مرسته غواړي چې هغه ورباندې پوهېږي، تر څو په ډاډه زړه بيعه تر سره کړي.^{٦٧}

د توليې د صحت شرطونه:

- ١- عوض او بدل بايد مثلي او يا قيمتي وي.^{٦٨}
- ٢- عوض او بدل بايد د مشتري مملوک (خپل مال) وي.^{٦٩}

د توليې د بيعې مختلف صورتونه تمثيل کړئ.

٦٥- رد المحتار - (ج ١٩ / ص ٤٨٤) ٦٦- مجمع الانهر في شرح ملتقى الابحر - (ج ٥ / ص ٣٢٢)
٦٧- الفقه الحنفى وادلته: ٢- ٥٢ ٦٨- رد المحتار - (ج ١٩ / ص ٤٨٤)

د توليه بيعي احكام:

- د امام ابو حنيفه (رحمه الله) په وړاندې، كه چيرته اخيستونكي د تولي په بيعه كې په خيانت خبر شي نو بيا دې په هماغه اندازه له ثمنو څخه (قيمت) كم كړي.
- په توليه كې موزون او مكمل شيان بايد بيا له سره وزن او پيمانه شي، له هغې وروسته دې مشتري ته وركړل شي، تر څو دواړه طرفه د هغې له اندازې څخه مطمئن شي.^{۱۹}

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ووايست:

۱. د تولي بيعه تعريف كړئ.
۲. د تولي بيعي حكم څه دى؟
۳. د تولي شرطونه كوم دي؟
۴. د تولي بيعي د مشروعيت دليل ذكر كړئ.
۵. د تولي حكمونه ذكر كړئ.

كورنۍ دنده

د مړايحي او تولي فرق په خپلو كتابچو كې وليكئ؟

څلور څلورېښم لوست

رېا (سود)

د احمد زوی ډیر سخت مریض شو، د هغه د علاج لپاره دی (۱۰۰۰۰) افغانیو ته اړتیا لري، محمود ورته وايي: زه به دغه پیسې درکړم، خو یوه میاشت پس به (۱۲۰۰۰) افغانی راکوي، او که را دي نه کړي نو بیا به د هرې میاشتې په تیریدلو سره ماته دوه دوه زره افغانی، اضافه راکوي، یعنې یو کال پس به احمد د محمود څخه (۳۴۰۰۰) افغانی پروروی وي.

د رېا تعریف:

رېا په لغت کې: زیاتوالی ته وايي.

او په اصطلاح کې: بې عوضه زیاتوالی رېا بلل کېږي.^{۷۰}

د رېا د حرمت دلیل:

الله تعالی ﷻ فرمایي: { وَأَحْلَ اللَّهُ النَّيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا }^{۷۱}.

ژباړه: او الله تجارت رواه او سود بې نارواکړی دی.

د رېا (سود) د تحریم حکمت:

په سود کې د نیوزلو او تنگ لاسو د ضعف نه ډیره ناوړه استفاده کېږي، د دې پر ځای چې په دوی باندې تر حرم او مهر باندې وشي او له دوی سره بېلایان مرسته وکړي او یا کم تر کمه هغوی ته قرض حسنه ورکړل شي، د هغوی پاتې جایدادونو او شتمنیو ته بې هم سترگې نیولې وي، او په پای کې بې له هغو نه هم خلاص کړي، او یا دا چې ټول عمر بې خپل غلام وگرځوي. (دغه حقیقت د جاهلیت په دوره کې وجود درلوده)

د رېا حکم: په شریعت کې رېا (سود) مطلقاً حرام دی.

۷۰ -- رد المحتار ج ۲۰ / ص ۹۸

۷۱ - [البقرة/ ۲۷۵]

د ربا صورتونه:

۱. کله چې په مال کې د قدر او جنس دواړه صفتونه موجود شي پدې صورت کې هم زیادت په کې حرام دی او هم نسیه، لکه: د (سل گرامه) طلا تبادله په یو سل او شل گرامه طلا باندې.
۲. کله چې په مال کې له دې دواړو (قدر یا جنس) صفتونو څخه یو (زالل) شي په هغې کې زیادت روا دی خو نسیه پکې حرامه ده، لکه: د څلورو منو غنمو خرڅول په پنځه منه اوریشو باندې چې د لاس په لاس روا خو نسیه یې حرامه ده.

که یو څوک د یوه پسه په عوض کې یو پسه او یو وری واخلي، ایا دا سود بلل کېږي؟

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ:

۱. په شریعت کې د ربا (سود) حکم څه دی؟
۲. د ربا او سود د حرمت حکمت څه دی؟
۳. د ربا څو صورتونه بیان کړئ.

د ربا او سود د حرمت او ټولنې ته د هغې د ضررونو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

پنځه څلورېنځم لوست

قرض

رسول الله ﷺ فرمایي: { څوک چې د یو مسلمان د ژوند مشکل ور آسانه کړي الله تعالی به د ده مشکل ور آسانه کړي. .... } ، او الله تعالی تر هغه د ده مرسته کوونکی دی تر هغه چې دی د خپل ورور مرسته کوي }^{۷۲}.

د قرض تعریف:

لغته: غوڅولو او پرې کولو ته ویلی، په قرض کې هم یو څوک له خپل مال څخه یوه برخه پرې کوي او بل ته یې ورکوي، قرض ته سلف هم ویي.

شرعاً: یوه چاته د مثلي مال ورکول دي چې هغه گټه ور څخه واخلي او مثال یې بیرته قرض ورکونکي ته ورکوي.^{۷۳}

د قرض رکن:

رکن یې ایجاب، او قبول دی.

د قرض د مشروعیت دلیل: قرض په قرآن، سنت او اجماع ټولو دلائلو باندې ثابت دی.

۱. د کتاب الله دلیل: الله تعالی فرمایي: { يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَوَلَّيْتُمْ بَدِّلُوا إِلَىٰ آخِلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوا }^{۷۴}. "ای مؤمنانو، کله چې د کومې ټاکلې نښې له پاره ناسې په خپلو منځو کې د پور معامله کوئ، نو هغه ولیکئ."

۲. سنت دلیل: رسول الله ﷺ فرمایي: ((هر مسلمان چې بل مسلمان ته دوه ځلي قرض ورکړي خدای به ده ته د یو ځل قرض په اندازه د صدقې کولو اجر ورکوي)).^{۷۵}

د دې مبارک حديث مفهوم داسې چې د قرض پنځوس په سلو کې ورته د صدقې په شان محاسبه کېږي.

۳. د اجماع دلیل: ټول اهل علم د قرض ورکولو په جواز متفق دي.^{۷۶}

د قرض د روا والي حکمت:

کله داسې اقتصادي ستونزه انسان ته پېښېږي چې د بل چا بقایي مرستو ته اړ کېږي، او خلک ده ډډه کوي. شغب الايمان ښه ټيټي - (۶ / ۱۰۴).

۷۴ - {البقرة: ۲۸۲}.

۷۵ - مسند الصحابة - (۲۶ / ۹۵)، ابن ماجه او ابن حبان یې عبدالله ابن مسعود څخه روایت کړی دی.

۷۶ - العناية شرح الهداية - (ج ۹ / ص ۲۸۸) - الفقه الاسلامي وادلته - (ج ۵ / ص ۳۹۳).

ته په وړيا توگه پيسې نه ورکوي، او دی هم د نورو صديقي نه قبولي، نو يو اخځنی لاره همدغه ده چې د پورې مودې لپاره د چا نه پور (قرض) واخلي، او بيا ېې بيرته ورکړي.

ځکه خو شريعت قرض رواکړی دی، او خلک يی دې ته هڅولي دي چې محتاجو او اړو کسانو ته قرض ورکړي.

د قرض حکم:

د قرض اخيستونکي ملکيت سمدلاسه په (قرض) اخيستل شوی مال کې ثابتېږي، او د ده په ذمه (په غاړه) سمدلاسه د هغه مثل ثابتېږي، چې بايد قرض ورکونکي ته ېې په راتلونکي کې ورکړي.^{۷۷}

د قرض شرطونه:

۱- قرض ورکونکي ته راجع شرط: دی چې قرض ورکونکي بايد د تبرع (احسان کول) اهليت ولري، نو که يو مميز هلاک يو چاته قرض ورکړي دا صحت نه لري ځکه چې شريعت ده ته د داسې تصرف جواز نه دی ورکړی چې په هغه کې د ضرر احتمال وي لکه هبه او داسې نور.^{۷۸}

۲. قرض (قرض ورکړ شوي مال) ته راجع شرطونه دادي:

۱- قبض کول ېې.

ب- قرض ورکړل شوی شی بايد مثلي وي، لکه پيمانه کيدونکي، او تلل کيدونکي شيان، يا سره نژدې شميرل کيدونکي شيان، نو د داسې شي قرض ورکول چې د هغه مثل نه وي جواز نلري، ځکه هغه بيا د شعخړو لامل گرځي.^{۷۹}

۳. په قرض باندې به گټه نه اخيستل کېږي، ځکه اصل په قرض کې د ثواب او اجر حاصلول دي، او له قرض اخيستونکي سره احسان کول دي، نو که قرض ورکونکي په قرض اخيستونکي معلومه گټه کېږدي داجواز نه لري، ځکه دا د ربا (سود) شبهه پيدا کوي.

خو که قرض اخيستونکي پخپله خوښه له اخيستل شوي شي څخه ښه شي ورکړي، بيا کومه پروا نه لري، بلکې دا د قرض ښه ادا، او ښه کار دی، رسول الله ﷺ فرمايي: {خَيْرُ النَّاسِ أَحْسَنُهُمْ قَضَاءً} ^{۸۰} ښه او غوره د خلکو هغه دی چې قرض په ښه توگه ادا کوي.

۷۷- بدائع الصنائع (ج ۱۷ / ص ۴۲۵)

۷۸- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۷ / ص ۴۱۶)

۷۹- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۷ / ص ۴۱۸)

۸۰- المعجم الکبری . طبرانی ۳۹۴/۱

فعالیت

۱- ستاسو په سیمو کې څه ډول پورونه ورکول کېږي، ددې لوست په رڼا کې دهغه څرنگوالی په گوته کړئ.

۲- د قرض د شرطونو په هکله له یو بل سره مباحثه وکړئ.

ارزونه

آ. لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ:

۱. قرض لغته او اصطلاحاً تعریف کړئ.
۲. د قرض د مشروعیت دلیل څه دی؟
۳. د قرض حکم څه دی؟
۴. د قرض رکن او شرطونه څه دي؟
- ب. د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږئ:
۱. د قرض رکن ایجاب دی فقط ( ) .
۲. قرض په هر شی کې جواز لري ( ) .

کورنۍ دنده

د قرض عمده مطالب په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

شپږ څلورېنځم لوست

د صرف بيعه

د صرف تعريف:

په لغت کې: د پورشي د مخ اړول له پورۍ ځوانه بلې خوا نه وايي.^{۸۱}

اوپه شريعت کې: صرف د تقودو بيعه ده په تقودو باندې، که يې جنس يو وي، او يا توپير سره ولري.

او له تقودو څخه مراد: سره زړه سپين زړه او هغه څه دي چې د دې دواړو پر ځای درېږي، لکه مرو چې پيسې.^{۸۲}

د نومولو وجه:

دغه عقد په (صرف) باندې ځکه ونومول شو چې په دغې بيعې کې غالباً هر جانب خپلې پيسې له يوه حالت څخه بل حالت ته اړوي، مثلاً: ريال يا ډالريا کلاډي په افغاني اړوي.

د صرف د بيعې حکم:

کله چې د صرف د بيعې شرطونه پوره شي په هغه صورت کې جائزه ده.

د صرف د بيعې شرطونه:

۱. د جانيبو له جدا کېدو مخکې (له يوه اوبل څخه) د مال قبضول.
۲. پدې بيعه کې خپار شرط وجود نه لري، ځکه چې خپار شرط اضافي وخت ته اړتيا لري، او د صرف په عقد کې تاخير او تاجيل د شخړو سبب گرځي.
۳. همدارنگه تاجيل به هم پکې نه وي.

د صرف د بيعې احکام:

۱. د سپينو زرو په سپينو زرو، او د سرو زرو په سرو زرو خړخول جواز نه لري، مگر دا چې د دواړو انازه په يو شان وي.

۲. که چيرې سړه زړه په سپينو زرو خرڅ کړل شي، پدې صورت کې تفاضل او زياتوالی جواز لري، او له بيليدو مخکې قبض کول واجب دی، او که چيرې د صرف په بيعه کې عاقلين د بديليو له قبضولو

۸۱ - (لسان العرب)

۸۲ - مجمع الاثر في شرح ملتقى الابحر - (ج ۵ / ص ۴۶).

مخکې سره بیل شي نو دا عقد باطل دی .
 ۳. د صرف په بیعه کې مخکې لږې چې عرضین قبض شي تصرف کول پکې جواز نه لري.
 ۴. رایجه پیسې د تقلیدو حکم لري.^{۸۳}

په بازار کې د صرف د بیعې موجوده بیلگې او نمونې یې د حکم سره بیان کړئ.

۱. د صرف بیعه تعریف کړئ.
۲. له نقدو څخه مراد څه دی ؟
۳. د صرف د بیعې حکم څه دی ؟
۴. شرطونه یې څه دي ؟

د دې لوست خلاصه په خپلو کتابچو کې ولیکئ .

اوه څلویښتم لوست

د سَلَمُ بېعه

محمود د غنمو بزرګ دی ، دی پیسو ته ضرورت لري ، احمد هغه ته پیسې ورکوي خو له هغه نه (۵۰۰) کیلو ګرامه غنم اخلي ، اما غنم فعلا وجود نه لري ، مګر دغنمو مقدار او نور ټول مشخصات یې معلوم کړل ، ترڅو چې په راتلونکې کې د دوی ترمنځ کوم اختلاف او شخړه واقع نه شي.

د سلم تعريف:

سلم په لغت کې: تسلیمولو او سپارلو ته وايي.^{۸۵}
او اصطلاحاً: په عاجل مبلغ باندې د اجل^{۸۶} مال تبادلې ته وايي.

د سلم بېعې اړوند اصطلاحات:

رب السلم مشتري ته وايي.

مسلم إليه بايع ته وايي.

مسلم فيه بيعي ته وايي.

راس المال هغه مبلغ ته ويل کېږي چې مخکې بايع ته ورکول کېږي.

د سلم د مشروعيت دليل:

سلم په کتاب الله ، سنت مطهره ، او د امت په اجماع باندې ثابت دی:
دکتاب الله د لیل: { يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَيْتُمْ بِدِينٍ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ }^{۸۶}.

"اي مؤمنانو ، کله چې د کومې ټاکلې نېټې له پاره تاسې په خپلو منځو کې د پور د راکړې ورکړې معامله کوئ ، نو هغه وليکئ".

د سنت مطهره دليل:

روایت شوی دی چې رسول الله ﷺ (د هرهغه شی له بيعې څخه منعه کړی ده چې له انسان سره موجوده نه وي ، خو سلم ته یې اجازه ورکړې ده).^{۸۷}

همدارنګه پیغمبر اکرم ﷺ فرمایي دي: که څوک سلم کوي نو باید دجنس النمازه (وزن او یا پیمانه په کې معلومه وي) او همدارنګه باید دجنس د تسليمي وخت هم معلوم وي.^{۸۸}

.....
^{۸۴} - (هغه مال چې د یوې ټپا اګلې مودې وروسته په لاس ورشي).

۸۵ - رد المحتار - (ج ۲۰ / ص ۲۹۹ - مجمع التهر - (ج ۵ / ص ۹۷۳) . ۸۶ - البقرة: ۲۸۲
۸۷ - العباية شرح الهادية - (۹ / ۳۸۵) . تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۱ / ص ۲۵۱

د ټول امت علماء د سلم په جواز متفق دي.

د سلم د مشروعيت حکمت:

د سلم په روا کولو کې د بايع د حاجت رفع کول په نظر کې نيول شوي دي، او د دې پر ځای چې حاجتمند شخص سود کوونکو ته پناه وړوي او په سود ورڅخه پور واخلي، هغه له وخت څخه مخکې خپل محصول د سلم له لارې خرڅوي او لدې لارې مال لاس ته راوړي. همدارنگه ممکنه ده چې مستري د ثمن له کم والي څخه گټه واخلي.

د سلم حکم: د بايع لپاره په ثمنو کې، او د مستري لپاره په مبيع کې د ملکيت ټاټېل دي.

د سلم شرطونه:

د سلم بېعه تر هغه صحت نه پيدا کوي تر څو په هغې کې اووه (۷) شرطونه پوره نشي:^{۸۹}

۱. جنس به معلوم وي. (چې غنم دی که اوريشې)
۲. نوعه (ډول) به يې معلوم وي. (لکه آبي يا للمي).
۳. صفت به يې معلوم وي. (لکه اعلى او اذني)

۴. اندازه به يې معلومه وي.

۵. وخت او موده به يې معلومه وي.

۶. د ثمن يا راس المال مقدار او مشخصات بايد معلوم وي.

۷. د مال د تسليمولو ځای ټاکل چې بايع به يې مستري ته تسليموي، (مخصوصاً که چيرې جنس داسې شی وي چې دهغه په انتقالولو باندې مصارف راځي).

د سلم اړوند احکام:

• سلم پداسې شی کې جائز ندی چې هغه شی د عقد له وخته د تړون ترپای پورې په بازارونو کې پيدا نه شي.

• سلم تر هغه صحت نه پيدا کوي تر څو چې ثمن (يا رأس المال) د عاقدينو تر جدا کيدلو مخکې د بايع له خرقابض نه شي.

• هر هغه شی کې سلم جائز دی، چې د صفت او اندازې پېژندل يې په دقت سره وکړل شي. او

کوم شی چې د صفت تعین او د اندازی پېژندل یې ممکن نه وي په هغه کې سلم جائز نه دی.

لاندې پوښتنو ته ځوابونه وړایاست:

۱. سلم تعریف کړئ؟
  ۲. د سلم د مشروعیت حکمت، او دلیل څه دی؟
  ۳. د سلم شرطونه کوم دي؟
  ۴. د سلم حکمونه بیان کړئ؟
- د صحیح (✓) نېټه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (✗) نېټه د غلطو جملو مخې ته کېږدئ:
۱. مسلم فیه چې د عقد له وخته نیولی د عقد تر پایه په بازارونو کې و موندل شي سلم په کې جواز نه لري ( ) .
  ۲. سلم تر هغه پورې صحت نه پيدا کوي تر څو چې د عاقلینو د جدا کیدلو نه مخکې بايع ثمن قبض نه کړي. ( ) .

د سلم په هکله یوه مقاله ولیکئ .

اته څلوېښتم لوست

رهن (ګروې)

يوه کس يو بکس په مؤجل ثمن (قرض) واخيست، ولي، بايع ورڅخه غواړي چې هغه خپل ساعت ورته په ګروې پېژېږدي، کله يې چې پېسې راوړي نو بيا به ورته دهغه ساعت ورکړي دغه صورت د ګروې ګڼل کېږي.

د رهن تعريف:
{ رهن په لغت کې: }

د يوه شې جس او بندولو ته وايي.
{ او په اصطلاح کې: }

د يوه شې بندول دي د يوه حق د لاس ته راوړلو لپاره^{۹۱}
د رهن د مشروعيت دليل:

رهن په کتاب الله، سنت نبوي، او اجماع ثابت دی:
د کتاب الله دليل: الله تعالي فرمايي: {وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَّقْبُوضَةٌ} ۹۲.
که تاسې د پرديس په حال کې يې اود سند لیکلو له پاره کوم لیکونکی پيدا نه شو، نو د شيانو په ګرو اخيستلو معامله وکړئ".

د سنت نبوي دليل:

له بې بې عايشې رضی الله عنها څخه روايت دی: {رسول الله ﷺ له يو يهودي څخه طعام واخيست، او هغه ته يې د اوسپنې زغره په ګرو ورکړه}.^{۹۳}

د رهن د مشروعيت حکمت:

د رهن د روا والي حکمت ډېور کره کول، له هيريدلو، انکار، د پېروروي د افلاس (نادارۍ) څخه د قرض ورکونکي د مال ساتنه، خان ته اطمینان پيدا کول، او د پور د ژر ورکولو لپاره د پېروروي هڅول دي.^{۹۴}

واهن: د مرهون اصلي مالک ته ويل کېږي.

.....
۹۱- رد المحتار - (ج ۲۷ / ص ۹۱) - الغاية - (ج ۱۴ / ص ۴۷) - مجمع الانهر - (ج ۸ / ص ۳۱۰)
۹۲ - [النفرة: ۲۸۳].
۹۳ - بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۳ / ص ۳۸۵)

مرتهن:

هغه چاته ويل کيږي چې مروهونه ورسره گرو (بندي) وي.

مروهون يا مروهونه يا رهن:

هغه شي ته ويل کيږي چې په گرو ورکول کيږي.

د رهن حکم:

د پور د پري کيدو تروخته مرتهن د مروهون د جس اوساڼي واک لري.^{۹۰}

د رهن وړک:

دگرو رکن ايجاب او قبول دي، کوم چې درهن او مرتهن تر منځ ترسره کيږي، لکه نور عقود او ترونونه. نو رهن په ايجاب او قبول ترسره کيږي، او په قبض کولو سره بشپړيږي.^{۹۱}

د رهن د صحت شرطونه:

۱. مرتهن بايد د قبض کولو اهليت ولري، يعني عاقل وي.
۲. د مروهوني قبض به د رهن په اجازه ترسره کيږي.
۳. مروهونه بايد مشاعه (شريکه) نه وي. ځکه د مشاع شي قبضول او بندول صحيح نه دي.

د رهن احکام:

۱. مرتهن دا حق لري چې له رهن څخه خپل پور وغواړي، او په همدې خبره يې بندي کړي.
۲. که چيرې رهن (اصلي مالک) د مرتهن له اجازې پرته رهن خرڅ کړي دغه بيعه د مرتهن تر اجازې پورې موقوفه ده، که هغه ورته اجازه ورکړي بيا د ده بيعه صحت پيدا کوي، همدارنگه که رهن خپل پور مرتهن ته ورکړ بيا هم بيعه صحت پيدا کوي.

۳. که چيرې رهن (اصلي مالک) مړ شي، نو د ده ورثه دې مروهون خرڅ کړي، او د ده پور دې ورباندې پرې کړي.^{۹۲}

دوديزه گروي (بيع الوفاء):

په دې بيعه کې داسې شرط ايښودل کيږي چې: بايع حق لري هر کله چې وغواړي ثمن مستري ته بيرته ورکړي او مبيعه ترېنه واخلي.

دغه بيعه خلک د دې لپاره کوي چې دگروۍ څخه د استفادې لپاره يوه لاره جوړه کړي. ځکه تر څو چې بايع د مستري پور نه وي پرې کړی، مستري (مرتهن) د مبيعې (گرو شوي مال) څخه بلاعوضه گټه اخلي.

يوه ډله د فقهاوو دغه بيعه جائزه بولي.

دودیزه گروهی (بیع الوفاء) له شرعي گروه سره مقایسه او تمثیل کړئ.

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه وړایاست:

۱. رهن لغة او اصطلاحاً تعریف کړئ.
۲. د رهن حکم څه دی؟
۳. د مشروعیت حکمت، او دلیل یی ذکر کړئ.
۴. رکن یی څه دی؟
۵. د صحت شرطونه یی وړایاست.
- ب. د صحیح (۷) نښه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (۸) نښه د غلطو جملو مخې ته کیرئ:

- ۱- د رهن د قبض لپاره اهلیت شرط نه دی ( ) .
- ۲- د رهن قبضول به د رهن په اجازه ترسره کیري ( ) .

د رهن په هکله په خپلو کتابچو کې یوه مقاله ولیکئ؟

۹۸ - رد المحتار - (ج ۲۰ / ص ۴۷۴) - العناية شرح الهایة - (ج ۱۳ / ص ۱۵۶)

نېه خلوېښتم لوست

اجاره

احمد يو موټر ته ضرورت درلوده، خو ده د موټر د اخیستلو توان نه درلود، نو ده له يوه شرکت سره قرارداد وکړ چې هره ورځ به دهغه شرکت په موټر کې خپلې وظيفې ته ځي، او په مقابل کې به دمیاشتي (۲۵۰) افغانۍ ورکوي، دغه عقد اجاره گڼل کېږي.

د اجاري تعريف:

په لغت کې: اجاره اسم مصدر دی د(اجرت) يعنې: مزد او د کار عوض ته وايي.
په اصطلاح کې: د مال په مقابل کې د يو شخص او يا د يو شي نه گټه اخیستلو ته اجاره وايي.^{۹۹}

د مشروعييت دليل يې:

د سنت دليل: رسول الله ﷺ فرمايي: «مزدور ته مخکې له دې چې خولې يې وچې شي خپله مزدوري ورکړئ.»^{۱۰۰}

د اجماع دليل:

د امت په اجماع سره اجاره روا ده.

د مشروعييت حکمت يې:

اجاره ددې لپاره روا شوې ده چې د خلکو اړتياوې ورباندې پوره شي، ځکه هر يو شخص ټول هغه څه نه لري چې ورته اړتيا لري.

مستاجر:

(د جټيم په کسري سره) هغه څوک دی چې د پيسو په مقابل کې گټه تر لاسه کوي.

اجير: هغه څوک دی چې پيسې اخلي او مقابل لوری ته کار کوي او گټه ورته رسوي.

حکم يې:

له عقد سره سم په منافعو کې د مستاجر ملکيت ثابتېږي، او په ثمنو کې د اجير ملکيت ثابتېږي.^{۱۰۱}

رکڼي:

د اجاري رڼا ايجاب او قبول دی، پداسې لفظ سره چې په اجاره باندې د لالت وکړي.^{۱۰۲}

د اجيرانو ډولونه:

۱- مشترک اجير. ۲- خاص اجير.

مشترک اجير:

هغه څوک دی چې تر هغه د اجوري مستحق نه کېږي تر څو چې کار بشپړ نه کړي، لکه رنگ ورکونکي، او دوبي (جامه مينځونکي).

خاص اجير:

هغه څوک دی چې په (ټاکلې) موده کې د خپل ځان په تسليمولو د اجوري مستحق گرځي، اگر که کار ورځڅخه وا نه خيستل شي، لکه يو څوک چې د يوې مياشتې کار لپاره په اجوره نيول شوی وي، البته که کار يې نه کاوه او يا په کار نه پوهيده نو بيا دې د شرطنامې مطابق عقد ورسره فسخه کېږي.^{۱۰۳}

د اجاري د صحت شرطونه:

۱. د تړون دواړه اړخه بايد پرې رضایت ولري.

۲. معقود عليه رگڼه او منفعت چې اتفاق ورباندې شوی، بايد معلوم وي، څو د شخړو مانع وگرځي.

۳. معقود عليه به حقيقتاً او شرعاً د تسليمولو وړ شی وي، او خاوند به يې د تسليمولو وس لري، نو د داسې يو شي په اجاره ورکول چې د هغه تسليمېدل حقيقتاً ناشونی وي جواز نه لري، لکه د تېښتېلي اوبڼې اجاره کول.

۴. کومه گڼه چې په هغې تړون شوې وي، هغه به شرعاً روا گڼه وي.

۵. اجوره به معلومه وي.

اعاره له اجاري سره څه توپير لري؟ د استاذ په مرسته يې ځواب ورکړئ.

احکام:

۱. کوم شی چی په بیعه کې شمن کیدلای شي، هغه په اجاري کې اجوره کیدلای شي.
۲. د استوگنې لپاره د کورونو او دکانونو په اجاره نیول روا دي سره لدې چې د گټې اخیستلو هدف یې خوږگند نه وي.
۳. د کرنې لپاره د زراعتي ځمکو اجاره کول جائز دی خو تر هغه وخته عقد نه صحیح کېږي تر څو چې د کسب نوعیت روښانه نه کړای شي او یا په پیل کې دا وړانې چې هر څه چې زړه یې وغواړي هغه به کړم.
۴. د سپرلۍ او بار لپاره د حیواناتو په اجاره نیول جائز دي.^{۱۰۴}

د اجاري مختلف صورتونه بیان کړئ

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

۱. اجاره په لغت او اصطلاح کې تعریف کړئ؟
۲. د اجاري د مشروعیت دلیل، او حکمت څه دی؟
۳. د اجاري حکم څه دی؟
- ب. د صحیح (✓) نښه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (✗) نښه د غلطو جملو مخې ته کيږي:

۱. په اجاره کې باید د تړون دواړه اړخه رضایت ولري ( ) .
۲. معقود علیه چې هغه منفعت او گټه ده باید معلومه وي ( ) .

د دې لوست عمده ټکي وليکئ؟

۱۰۴- الکتاب - فقه حنفی - (ج ۱ / ص ۲۷) - درر الحکام شرح مجلّة الاحکام - (۱ / ۳۷۳)

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library